

ЗАТВЕРДЖЕНО

Розпорядження Державної комісії з
регулювання ринків фінансових
послуг України
05.07.2007 № 7572

З В І Т

ПРО РОБОТУ

***ДЕРЖАВНОЇ КОМІСІЇ З РЕГУЛЮВАННЯ
РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ
за 2006 рік***

м. Київ - 2007

З М І С Т

Місце та роль Держфінпослуг у системі органів державної влади, головні завдання....	3
Організаційно-ресурсне забезпечення діяльності Держфінпослуг.....	5
Організаційна структура Держфінпослуг.....	5
Кадрове забезпечення діяльності Держфінпослуг.....	6
Фінансове забезпечення діяльності Держфінпослуг та звіт про витрачання бюджетних коштів у 2006 році	7
Підсумки роботи Держфінпослуг за час існування (2003 – 2006 роки).....	9
Реалізація державної політики у сфері регулювання ринків небанківських фінансових послуг України у 2006 році.....	11
Законопроектна та нормотворча діяльність Держфінпослуг.....	11
Робота Комісії як колегіального органу	21
Наглядова діяльність та діяльність у сфері фінансового моніторингу.....	22
Захист прав споживачів фінансових послуг.....	29
Діяльність територіальних управлінь.....	32
Інтеграція ринку фінансових послуг України в європейський та світовий ринки фінансових послуг	33
Міжнародне співробітництво у сфері регулювання та нагляду за діяльністю ринків фінансових послуг	35
Відкритість та прозорість діяльності Держфінпослуг.....	38
Цілі і пріоритети діяльності Держфінпослуг, завдання на 2007 рік.....	39
Підсумки діяльності ринків небанківських фінансових послуг України у 2006 році.....	42
Загальний огляд ринків небанківських фінансових послуг України.....	42
Страхові компанії.....	48
Небанківські кредитні установи.....	57
Фінансові компанії та ломбарди.....	65
Установи недержавного пенсійного забезпечення.....	79

Місце та роль Держфінпослуг у системі органів державної влади, головні завдання

Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України відповідно до Закону України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”, указів Президента України від 11.12.02 № 1153 „Про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України” та від 04.04.03 № 292 „Про затвердження Положення про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України” є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, уповноваженим здійснювати державне регулювання і нагляд за діяльністю ринків фінансових послуг.

Згідно з Конституцією України та Законом України „Про Кабінет Міністрів України” діяльність Держфінпослуг спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України та, відповідно, Держфінпослуг є органом виконавчої влади, відповідальним перед Кабінетом Міністрів України, підзвітним та підконтрольним йому. Кабінет Міністрів України призначає на посаду та звільняє з посади за поданням Прем'єр-міністра України керівника Держфінпослуг, його заступників, а також членів колегіального органу (Комісії) – директорів департаментів.

Завдання Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України:

- проведення єдиної та ефективної державної політики у сфері фінансових послуг;
- захист інтересів споживачів фінансових послуг;
- створення сприятливих умов для розвитку та функціонування ринків фінансових послуг;
- забезпечення рівних можливостей для доступу до ринків фінансових послуг та захисту прав їх учасників;
- додержання учасниками ринків фінансових послуг вимог законодавства;
- запобігання монополізації та створення умов для розвитку добросовісної конкуренції на ринках фінансових послуг;
- контроль за прозорістю та відкритістю ринків фінансових послуг;
- сприяння інтеграції в європейський та світовий ринки фінансових послуг.

Відповідно до повноважень та в межах компетенції, визначеної законодавством, Держфінпослуг розробляє і затверджує нормативно-правові акти, обов'язкові до виконання центральними та місцевими органами

виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, учасниками ринків фінансових послуг та їх об'єднаннями; здійснює нагляд за діяльністю небанківських фінансових установ та інших юридичних осіб, що мають право надавати окремі фінансові послуги.

Пріоритетами діяльності Держфінпослуг у розвитку небанківського фінансового сектора України в 2006 році було визначено:

- сприяння участі небанківських фінансових установ у системі іпотечного кредитування;
- подальше формування системи недержавного пенсійного забезпечення і посилення ефективного нагляду за нею;
- впровадження в повному обсязі Закону України „Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів”;
- здійснення державного регулювання та нагляду за всіма небанківськими фінансовими установами, які залучають кошти населення з метою надання фінансових послуг;
- підвищення рівня капіталізації та платоспроможності кредитних спілок, впровадження механізмів підтримки їх фінансової стабільності; сприяння розвитку кредитної кооперації в Україні.

Організаційно-ресурсне забезпечення діяльності Держфінпослуг

Організаційна структура Держфінпослуг

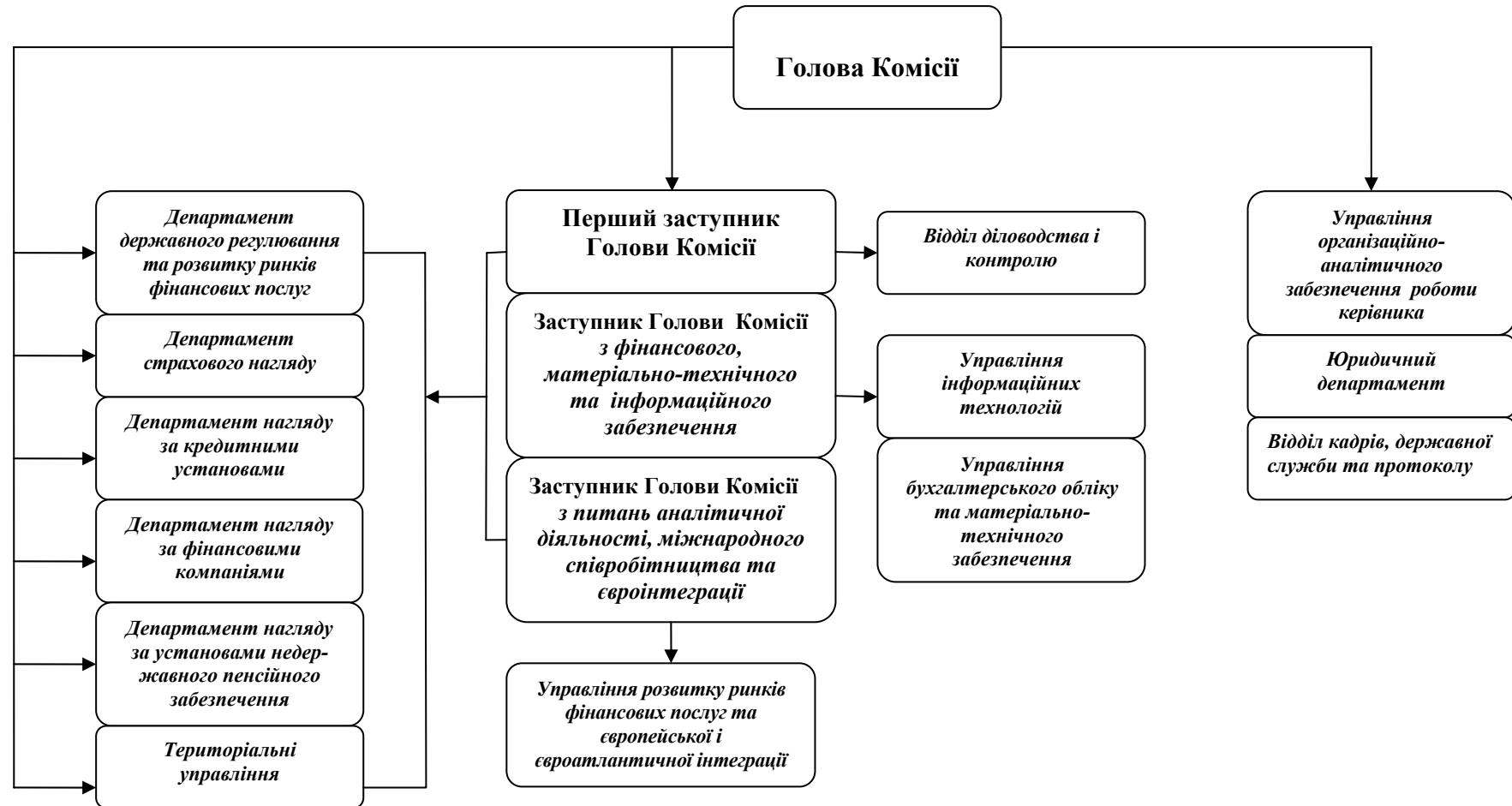

Рис.1. Організаційна структура Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України

Кадрове забезпечення діяльності Держфінпослуг

Штатна чисельність працівників Держфінпослуг складає 290 осіб. Кадрова укомплектованість на кінець 2006 року – 258 осіб.

Всі державні службовці Держфінпослуг мають вищу освіту, в тому числі 37 осіб – дві вищих освіти (з них 24 – за напрямом „державне управління”), 5 – науковий ступінь кандидата наук.

Розподіл працівників за напрямами отриманої освіти наведений у табл.1.

Таблиця 1.

Розподіл працівників Держфінпослуг за напрямами освіти

Напря́м освіти	Кількість працівників, осіб	% від загальної чисельності працюючих
Економічна (в т.ч. фінансова)	158	61,2
Юридична	47	18,2
Гуманітарна	21	8,1
Технічна	22	8,5
Інформаційні технології	7	2,7

Пріоритетним питанням у кадровій політиці Держфінпослуг протягом 2006 року було навчання державних службовців із метою підвищення їх кваліфікації, розширення та поглиблення отриманих знань. За звітний період 128 спеціалістів було залучено до навчання на семінарах, конференціях, курсах, в тому числі 37 осіб – за міжнародними проектами. На ці цілі у 2006 році було виділено 29,4 тис. грн., що майже вдвічі більше, ніж у минулому році.

Підвищення кваліфікації протягом року пройшов 21 працівник за такими програмами:

- з питань організації та здійснення стандартів аудиту (Національний центр обліку та аудиту Державної академії статистики, обліку та аудиту Державного комітету статистики України);
- у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції з англійської мови;
- з питань підвищення кваліфікації працівників юридичних служб (Міністерство юстиції України);
- правові та практичні аспекти державних закупівель в Україні (ІВК КНТЕУ);
- сучасні вимоги до документаційного забезпечення управління (Європейський університет).

Фінансове забезпечення діяльності Держфінпослуг та звіт про витрачання бюджетних коштів у 2006 році

Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України фінансується виключно із загального фонду Державного бюджету України. Фінансування витрат на утримання територіальних управлінь здійснюється в межах асигнувань, виділених комісії згідно із затвердженим кошторисом.

При роботі з бюджетними коштами дотримуються вимоги щодо цільового, ефективного та раціонального їх використання. Вжиті Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України заходи з удосконалення структури розподілу державних коштів сприяло раціональному та ефективному використанню коштів, визначенню пріоритетних видатків, забезпечивши вирішення покладених на Держфінпослуг завдань та виконання основних її функцій.

На 2006 рік Держфінпослуг були затверджені видатки в сумі 15 604,5 тис. грн., що на 58,1% більше, ніж у 2005 році (рис. 2).

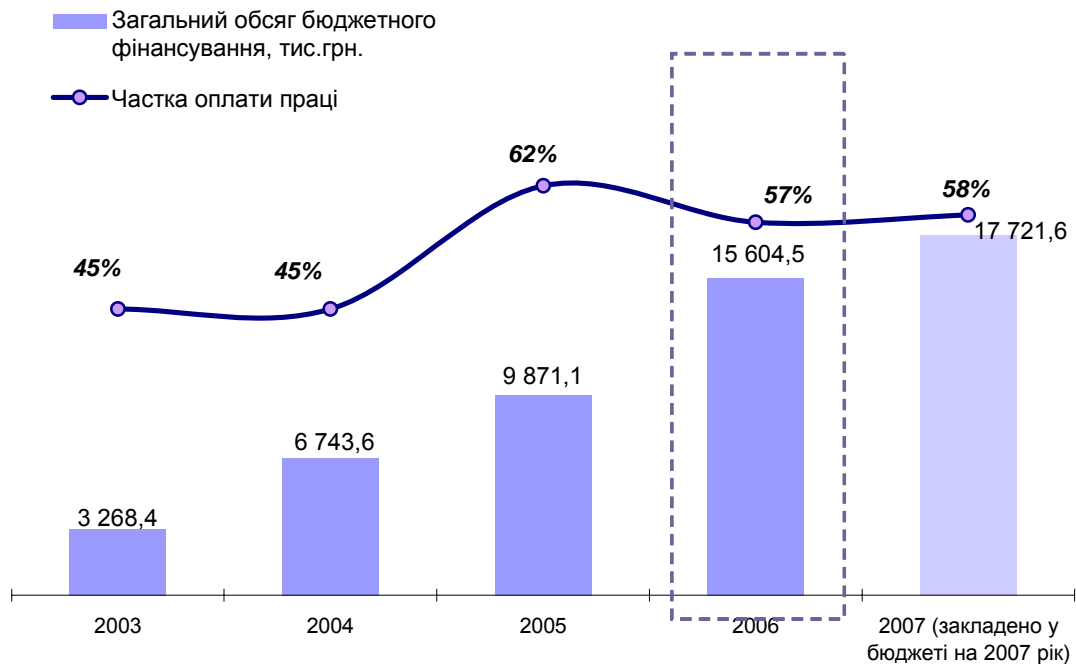

Рис. 2. Видатки з Державного бюджету на фінансування діяльності Держфінпослуг.

Порівняно з попереднім роком були збільшені видатки на оплату праці, що дозволило підвищити середню заробітну плату працівників Держфінпослуг на 28,5% і тим самим підвищити її роль у стимулюванні їх роботи.

На відрядження з метою проведення перевірок фінансових установ у 2006 році використано 299,0 тис.грн., тобто майже в 2,5 раза більше порівняно з 2005 роком, що надало можливість підвищити рівень нагляду за ринками фінансових послуг.

На придбання меблів, комп'ютерної та оргтехніки, обладнання абонентського пункту спеціальної інформаційно-телекомунікаційної системи

органів виконавчої влади згідно з розпорядженням КМУ від 27.03.2004 №181 використано 259,7 тис.грн.

З метою впровадження автоматизованих технологій подання та обробки звітності фінансових установ придбано ліцензійне програмне забезпечення «Інструментальний комплекс для створення та експлуатації інформаційних систем Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України» та проведені роботи з інтеграції діючих локальних систем у єдину інформаційну систему приймання та обробки звітних даних. Розроблене програмне забезпечення внутрішньої корпоративної інформаційної системи Держфінпослуг із використанням технології доменного управління та придбаний ліцензійний програмний продукт «Система реплікації баз даних». На ці цілі було використано 130,4 тис.грн.

Закупівля робіт, товарів та послуг відбувалася із застосуванням процедур закупівель відповідно до чинного законодавства. Згідно із Законом України «Про державні закупівлі» у 2006 році було проведено 20 тендерів на закупівлю товарів та послуг на загальну суму коштів за укладеними договорами 1392,8 тис.грн.

Проте, фінансування Держфінпослуг хоч і зростає, але не забезпечує в повному обсязі виконання комісією своїх функцій і не відповідає загальноприйнятим у розвинених країнах нормам.

У таких країнах, як Угорщина, Польща, Австрія, Канада, Австралія, Великобританія та інших регулятори ринку фінансових послуг дофінансовуються за рахунок фінансових установ, які, в свою чергу, також отримують вигоду від забезпечення якісного державного регулювання.

Впровадження міжнародної практики фінансування уповноваженого органу у сфері регулювання ринків фінансових послуг за рахунок відрахування грошових коштів небанківськими фінансовими установами підтримується міжнародними фінансовими організаціями і дозволяє забезпечити ефективну роботу регулятора, підвищення стабільності та надійності ринку фінансових послуг.

Підсумки роботи Держфінпослуг за час існування (2003-2006 р.)

- сформовано підзаконну нормативну базу у сфері регулювання діяльності ринків фінансових послуг шляхом прийняття як рамкових (загальних), так і спеціальних (в розрізі окремих видів небанківських фінансових установ) нормативно-правових актів;
- ініційовано розробку і прийняття низки законопроектів, указів Президента України та постанов Кабінету Міністрів України з метою оптимізації законодавства, що визначає правовий режим функціонування ринків фінансових послуг України;
- впроваджено Державний реєстр фінансових установ та забезпечено його формування по видах небанківських фінансових установ;
- впроваджено Перелік юридичних осіб, які мають право надавати фінансові послуги і перебувають на обліку в Держфінпослуг;
- запроваджено ліцензування діяльності з надання фінансових послуг;
- відпрацьовано практику безвиїзного та виїзного нагляду і правозастосування з метою контролю за дотриманням законодавства у сфері фінансових послуг та по боротьбі з відмиванням "брудних" грошей;
- впроваджено практику оперативного та дієвого реагування на факти порушень прав споживачів фінансових послуг, у першу чергу громадян;
- закладено основи пруденційного нагляду за діяльністю небанківських фінансових установ на основі спеціально запровадженої з цієї метою звітності;
- запроваджено комплекс заходів з протидії відмиванню „брудних грошей” та фінансуванню тероризму через небанківський фінансовий сектор відповідно до рекомендацій FATF;
- створено нормативну базу у сфері фінансових послуг щодо вступу України до СОТ, розроблено підзаконні акти, спрямовані на забезпечення взятих Україною зобов’язань щодо регулювання ринків фінансових послуг, приведення діяльності Держфінпослуг у відповідність із міжнародними принципами нагляду;
- відпрацьовано тактику поведінки Держфінпослуг як фінансового регулятора в умовах системних фінансових криз та інших нестандартних ситуацій, що суттєво впливають на стабільність і прогнозованість діяльності ринків фінансових послуг;
- закладено основи для моніторингу руху капіталу по Україні та за її межі через ринки фінансових послуг, що входять у регуляторну юрисдикцію Держфінпослуг;

- впроваджено реєстр аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ;
- встановлено професійні вимоги для керівників та головних бухгалтерів фінансових установ, укладено договори про співробітництво з навчальними закладами щодо здійснення навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників фінансових установ, впроваджено низку обов'язкових навчальних програм для керівників окремих видів небанківських фінансових установ;
- започатковано системний аналіз та вироблення концептуальних засад і стратегічних пріоритетів подальшого розвитку ринків фінансових послуг, а також інституційного розвитку Держфінпослуг з урахуванням найкращої міжнародної практики та загальноприйнятих стандартів;
- налагоджено ділові стосунки та систематичну співпрацю зі Світовим банком, іншими міжнародними фінансовими організаціями та агентствами технічної допомоги;
- укладено Меморандум про взаємодію та обмін інформацією з Національним банком України та Державною комісією з цінних паперів і фондового ринку в процесі регулювання відповідних ринків фінансових послуг;
- з метою забезпечення прозорості і відкритості діяльності Держфінпослуг налагоджене постійне співробітництво із засобами масової інформації та робота офіційного сайту комісії;
- розпочато активну просвітницьку роботу щодо завдань та пріоритетів діяльності Держфінпослуг через засоби масової інформації, участь у конференціях, семінарах, круглих столах.

Реалізація державної політики у сфері регулювання ринків небанківських фінансових послуг України у 2006 році

Законопроектна та нормотворча діяльність Держфінпослуг

Протягом року фахівцями Держфінпослуг було підготовлено та узгоджено із заінтересованими органами 7 проектів законів України.

Частина розроблених законопроектів стосується загальних питань регулювання діяльності небанківських фінансових установ, решта – окремих їх видів.

Так, з метою забезпечення захисту прав та інтересів споживачів фінансових послуг, усунення прогалин у законодавстві в частині регулювання здійснення операцій з фінансовими активами в інтересах третіх осіб за рахунок залучених коштів розроблено проект Закону України „*Про внесення змін до Закону України ”Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”*”.

Його прийняття дозволить посилити захист прав споживачів фінансових послуг та привести цю діяльність у відповідність до законодавчих вимог щодо обов’язковості ліцензування діяльності з надання фінансових послуг, що передбачають залучення фінансових активів від фізичних осіб. Також більш чітко будуть визначені повноваження Держфінпослуг щодо надання висновків про віднесення операцій до фінансових послуг.

Відповідно до Плану заходів щодо виконання у 2006 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу та Плану заходів з реалізації Основних напрямів розвитку фондового ринку України на 2006-2010 роки, затверджених Кабінетом Міністрів України, розроблено і подано до КМУ проект Закону України *Про внесення змін до Закону України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг щодо корпоративного управління та розкриття інформації”*.

Прийняття законопроекту сприятиме запровадженню в Україні міжнародно визнаних правил розвитку ринків фінансових послуг у частині корпоративного управління та розкриття інформації, захищенню інтересів споживачів фінансових послуг, створенню сприятливих умов для розвитку та функціонування фінансових установ та інтеграції українського ринку фінансових послуг до європейського та світового ринків.

З метою скасування встановлених Законом України від 15.12.2005 № 3201-VI „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України” необґрунтованих обмежень на розміщення коштів страхових резервів та активів пенсійних фондів розроблено проект Закону України „*Про внесення змін до деяких законів України (щодо страхових резервів та пенсійних активів)*”.

Прийняття цього законопроекту сприятиме запровадженню міжнародно визнаних правил розвитку ринків фінансових послуг та посиленню захисту

інтересів учасників ринку.

Подальше нормативне забезпечення діяльності страхового ринку здійснювалось шляхом розробки законопроектів, спрямованих на запровадження міжнародних принципів і стандартів державного регулювання ринку страхових послуг та забезпечення виконання зобов'язань України щодо вступу до СОТ у підсекторі страхових послуг, нормативно-правових актів щодо забезпечення діяльності в Україні філій страховиків-нерезидентів, щодо забезпечення впровадження обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів та внесення змін до чинних нормативно-правових актів, спрямованих на покращення регулювання діяльності страховиків.

З метою забезпечення виконання зобов'язань України щодо вступу до СОТ розроблено проект Закону України ***„Про внесення змін до Закону України „Про страхування” щодо зняття деяких обмежень на страхову діяльність страховиків-нерезидентів на території України.***

Реалізація норм законопроекту сприятливо позначиться на страхуванні великих ризиків, оскільки досі через недостатню платоспроможність українських страховиків зазначені ризики в повному обсязі перестраховуються за кордон. При цьому позитивним моментом законопроекту є те, що вибір страховиків-нерезидентів, яким зможуть довірити страхувальники захист їхніх майнових інтересів, зможе здійснюватися страховими посередниками, тобто професіоналами, які знають ринок страхових послуг, що також сприятливо вплине на захист прав споживачів.

Закон прийнятий Верховною Радою України 16.11.2006 за № 357-V.

На виконання вимог Прикінцевих положень Закону України „Про страхування” розроблено проект Закону України ***„Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заміни обов'язкового державного страхування компенсаційними виплатами”***, який передбачає внесення до 27 законодавчих актів норм щодо заміни обов'язкового державного страхування окремих категорій працівників на безпосереднє здійснення потерпілим працівникам або їхнім спадкоємцям компенсаційних виплат із Державного бюджету України головними розпорядниками бюджетних коштів за цільовими платежами за місцем роботи потерпілого в разі загибелі (смерті), поранення, контузії, травми або каліцтва, захворювання чи інвалідності, які настали у зв'язку з виконанням цими категоріями працівників службових обов'язків.

Прийняття цього закону сприятиме економії бюджетних коштів за рахунок виключення витрат на здійснення виплат страховикам, пов'язаних із проведенням обов'язкового державного страхування, дозволить спростити процедуру отримання потерпілими працівниками або їхніми спадкоємцями гарантованих державою грошових виплат у разі втрати ними здоров'я, їхньої смерті чи загибелі, які настали під час виконання службових обов'язків.

Відповідно до Плану першочергових заходів у сфері інвестиційної діяльності, затвердженого Указом Президента України від 10.04.2006

№ 300/2006 „Про План першочергових заходів у сфері інвестиційної діяльності”, розроблено проект Закону України **„Про внесення змін до Закону України „Про оподаткування прибутку підприємств” щодо оподаткування страхової діяльності”**.

Цей законопроект спрямований на ліквідацію схемного страхування, яке пов’язане з різними системами оподаткування в реальному секторі і у сфері страхування.

Оскільки саме специфічна база оподаткування страхової діяльності створює передумови для використання суб’єктами господарювання фінансових схем за участю страхових організацій з метою зменшення витрат на сплату податків, головним завданням проекту є встановлення єдиного підходу до оподаткування прибутку страхових компаній та інших суб’єктів господарювання шляхом запровадження оподаткування страховиків на загальних засадах - за ставкою 25 відсотків прибутку від страхової діяльності. Виключення стосуються лише довгострокового страхування життя та страхування в межах недержавного пенсійного забезпечення.

У 2006 році комісією разом з іншими заінтересованими органами влади, Лігою страхових організацій України, фахівцями страхових компаній, науковцями на виконання Концепції розвитку страхового ринку до 2010 року та Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу підготовлена нова редакція Закону України „Про страхування” (**„Про внесення змін до Закону України „Про страхування”**).

Її прийняття дозволить вирішити цілий ряд питань, що є актуальними на сьогоднішній день, зокрема, повністю узгодити Закон „Про страхування” з Цивільним кодексом України, законами „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг”, „Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів”, „Про недержавне пенсійне забезпечення”, іншими нормативно-правовими актами, сприятиме запровадженню міжнародних принципів та стандартів державного регулювання ринку страхових послуг.

Законопроект передбачає вдосконалення законодавчого регулювання страхової (перестрахової) та посередницької діяльності в страхуванні, поліпшення правового забезпечення розвитку страхового ринку і нагляду за діяльністю його учасників, сприяння розвитку конкурентного середовища на страховому ринку та створенню рівних умов діяльності страховиків-резидентів і нерезидентів, що надасть можливість підвищити якість страхових послуг та знизити їхню вартість.

Проектом нової редакції Закону України „Про страхування”, зокрема, передбачається:

- реєстрація страховиків виключно у формі акціонерного товариства;
- визначення класифікації галузей та видів страхування відповідно до рекомендації Першої Директиви Ради 73/239/ЄЕС;
- скорочення переліку обов’язкових видів страхування у відповідності з

рекомендаціями директив ЄС;

створення інституту професійних перестраховиків та введення ліцензії на цей вид діяльності;

встановлення порядку розкриття інформації страховиками для забезпечення надійного захисту страхувальників та введення пруденційного нагляду за страховою діяльністю;

встановлення вимог до платоспроможності, що враховують якість активів страховика;

регулювання напрямків інвестиційної діяльності страховика;

встановлення вимог до власників істотної участі та порядку набуття істотної участі у страховика;

встановлення вимог до системи корпоративного управління страховика;

визначення порядку регулювання посередницької діяльності на території України у відповідності до законодавства ЄС;

визначення правового статусу актуаріїв, аудиторів, які мають право здійснювати аудиторські перевірки страховиків.

Відповідно до Закону України від 07.07.2005 № 2774-IV „Про внесення змін до Закону України „Про страхування” вжито заходів для забезпечення діяльності на страховому ринку України філій страховиків-нерезидентів, зокрема, прийнято такі розпорядження:

від 19.07.2006 № 6021 „Про затвердження Порядку реєстрації філій страховиків-нерезидентів”;

від 07.09.2006 № 6201 „Про затвердження Ліцензійних умов провадження страхової діяльності філіями страховиків-нерезидентів”;

від 19.09.2006 № 6244 „Про затвердження вимог до гарантійного депозиту філії страховика-нерезидента”;

від 16.11.2006 № 6426 „Про затвердження Положення про здійснення нагляду за діяльністю філій страховиків-нерезидентів та застосування заходів впливу за порушення ними законодавства про фінансові послуги та про внесення змін до деяких нормативно-правових актів”;

від 07.12.2006 № 6504 „Про затвердження порядку ліквідації філій страховиків-нерезидентів”.

Прийняття цих регуляторних актів забезпечить нормативно-правове врегулювання питань, пов'язаних із порядком реєстрації та ліцензування філій страховиків-нерезидентів та надання ними страхових послуг, здійсненням нагляду за діяльністю філій страховиків-нерезидентів, дотриманням філією страховика-нерезидента наявності мінімального гарантійного депозиту та його розміщення в банках, а також порядку здійснення виплат за рахунок гарантійного депозиту. Зазначені нормативно-правові акти розроблені виходячи з принципу рівного доступу до ринків фінансових послуг та спрямовані на забезпечення захисту споживачів страхових послуг.

Важливим напрямком роботи у 2006 році залишилось **забезпечення впровадження обов'язкового страхування цивільно-правової**

відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Розпорядженням Держфінпослуг від 23.02.2006 № 5417 „Про затвердження Порядку залучення Моторним (транспортним) страховим бюро України аварійних комісарів для визначення причин настання страхових випадків, розміру збитків та перевірки дій страховика” встановлено процедуру залучення МТСБУ аварійних комісарів у випадках, визначених Законом України „Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів” від 22.09.2005 № 2902-IV (далі – Закон № 2902-IV). Цей нормативний акт спрямований на забезпечення виконання МТСБУ завдань, покладених на нього Законом № 2902-IV, впорядкування його діяльності в частині залучення аварійних комісарів для визначення причин настання страхових випадків, розміру збитків та перевірки дій страховика, встановлення додаткових вимог до діяльності аварійних комісарів, а також на посилення захисту майнових інтересів страхувальників.

З метою забезпечення єдиного порядку укладання договорів обов’язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів та врегулювання питань, що виникають при практичному застосуванні норм Закону № 2902-IV, Держфінпослуг прийнято розпорядження від 01.04.2006 № 5619 „Про затвердження Положення про особливості укладання договорів обов’язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів”.

Для впорядкування процедури укладання договорів обов’язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів у пунктах пропуску через державний кордон України Держфінпослуг підготовлено зміни до Положення про пункти пропуску через державний кордон, які затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 24.01.2007 № 65.

З метою розвитку інституту актуаріїв та гарантування належного їх професійного рівня розпорядженням Держфінпослуг від 20.06.2006 № 5922 затверджено Кваліфікаційний мінімум для осіб, які можуть займатися актуарними розрахунками. Прийняття Кваліфікаційного мінімуму сприяє розвитку актуарної освіти як через підвищення професійного рівня кандидатів на отримання свідоцтва актуарія, так і через стимулювання вищих навчальних закладів до розробки відповідних навчальних програм, поглиблення та вдосконалення досліджень страхового ринку, страхового законодавства щодо діяльності актуаріїв та їхньої професійної освіти.

У зв’язку з тим, що встановлені раніше фіксовані розміри конкретних категорій активів, у які можуть бути інвестовані кошти страхових резервів, не відповідають чинному законодавству України, світовій практиці та вимогам Директив ЄС та підвищують рівень інвестиційних ризиків, Держфінпослуг розробила та подала до Кабінету Міністрів України проект постанови Кабінету Міністрів України „Про визнання таким, що втратив чинність, пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 25.07.2005 № 643”. Цей проект передбачає вилучення норми, згідно з якою розмір

коштів страхових резервів страховиків для інвестування розвитку іпотечного кредитування шляхом придбання цінних паперів, емітованих Державною іпотечною установою, має становити не менше ніж 15 відсотків.

З врахуванням змін у чинному законодавстві та практики страхового ринку протягом 2006 року внесено зміни до 5 чинних нормативно-правових актів з регулювання діяльності страхових компаній, зокрема, до Ліцензійних умов провадження страхової діяльності, Правил розміщення страхових резервів, Порядку здійснення страхових виплат, страхових відшкодувань, викупних сум та пенсійних виплат, отримуваних страхувальником - платником податку та ін.).

З метою визначення пріоритетів і напрямків подальшого розвитку системи кредитної кооперації та мікрокредитування в Україні, підняття на новий рівень діяльності кредитних спілок Держфінпослуг у минулому році розроблено проект *Концепції розвитку системи кредитної кооперації в Україні*, який схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів від 07.06.2006 № 321-р.

Основними завданнями зазначеної концепції є забезпечення доступності фінансових послуг для широких верств населення, передусім у сільській місцевості, підвищення рівня його добробуту та купівельної спроможності, залучення вільних коштів до фінансової системи держави, активізація діяльності територіальних громад та їх фінансова підтримка.

Протягом 2006 року комісією було розроблено і затверджено ряд власних нормативно-правових актів з регулювання ринку кредитних спілок, спрямованих на створення умов для делегування певних повноважень саморегулювній організації об'єднань кредитних спілок, запровадження ступінчастої диференціації регуляторних вимог до кредитних спілок та внесення змін до чинних нормативно-правових актів у цій сфері з метою їх удосконалення.

З цією метою відповідно до вимог статті 16 Закону України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” та статті 24 Закону України „Про кредитні спілки” прийнято розпорядження Держфінпослуг від 03.10.2006 № 6280 „Про затвердження Положення про делегування Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України окремих повноважень одній із всеукраїнських асоціацій кредитних спілок”.

У зазначеному положенні визначено умови делегування цих повноважень, встановлено порядок прийняття Держфінпослуг рішення про делегування, визначено обов'язки саморегулювної організації щодо виконання делегованих повноважень та порядок здійснення контролю за діяльністю саморегулювної організації з боку Держфінпослуг.

На виконання Основних напрямків урядової політики в економічній та соціальній сфері на 2006 рік, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 20.01.2006 № 42, та в контексті дотримання лінії на запровадження міжнародно визнаних правил розвитку ринків фінансових

послуг у цілому прийнято розпорядження Держфінпослуг „Про затвердження Плану заходів по запровадженню ступінчастої диференціації регуляторних вимог до кредитних спілок”.

Результатом реалізації норм цього акта є встановлення диференційованих вимог до різних груп кредитних спілок з урахуванням притаманних їм діяльності ризиків, обсягу та характеру проведення операцій, наявності мережі відокремлених підрозділів тощо.

Крім того, в минулому році було підготовлено і прийнято 7 розпоряджень щодо внесення змін до чинних нормативно-правових актів з регулювання діяльності кредитних спілок (Ліцензійні умови провадження діяльності кредитних спілок, Порядок складання та подання звітності кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками, Положення про фінансові нормативи діяльності кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок, Положення про внесення інформації про кредитні спілки до Державного реєстру фінансових установ та ін.), спрямованих на вдосконалення діяльності кредитних спілок та їх громадських об'єднань.

У ході продовження роботи з нормативного забезпечення діяльності **фінансових компаній** та на виконання Указу Президента України від 08.08.2002 №695/2002 “Про заходи щодо розвитку іпотечного ринку в Україні”, відповідних доручень Кабінету Міністрів України Держфінпослуг разом з іншими органами виконавчої влади підготовлено проект Закону „***Про довірче управління фінансовими активами***”, який в установленому порядку подано до Кабінету Міністрів України та зареєстровано у Верховній Раді України 07.12.2006 за номером 2692.

Цей законопроект визначає правові засади здійснення операцій з довірчого управління фінансовими активами, у тому числі грошовими коштами та вимоги до договорів з довірчого управління; встановлює права та обов'язки довірителя та довіреної особи (комерційного банку та компанії з довірчого управління – небанківської фінансові установи). Законопроектом визначаються також вимоги до порядку створення та професійної діяльності компаній з довірчого управління, передбачаються запобіжні заходи для зменшення ризиків при проведенні операцій з довірчого управління фінансовими активами та відповідальність за порушення нормативів професійної діяльності компаній з довірчого управління.

Ще один законопроект – „***Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення державного регулювання у сфері будівництва житла***” – розроблений Держфінпослуг у минулому році на виконання Заходів щодо вдосконалення державного регулювання у сфері будівництва житла та стабілізації ситуації на первинному ринку житла, затверджених Указом Президента України від 03.03.2006 № 185, та спрямований на створення ефективного механізму реалізації функцій державного регулювання у сфері будівництва житла і захисту прав інвесторів.

Для врегулювання зазначених проблем проектом передбачено внесення змін до законів України „Про фінансово-кредитні механізми і управління

майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю”, „Про рекламу”, „Про інвестиційну діяльність”, „Про страхування”. Метою цих змін є вдосконалення державного регулювання у сфері будівництва житла, гарантування захисту прав громадян у процесі інвестування будівництва житла, стабілізація ситуації на первинному ринку житла.

Для підвищення ефективності державного регулювання і нагляду за діяльністю небанківських фінансових установ, що займаються діяльністю з переказу коштів, та відповідно до Закону України „Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” (далі – Закон № 2346-III) Держфінпослуг прийнято розпорядження від 23.03.2006 №5523 „Про затвердження Ліцензійних умов здійснення переказу коштів небанківськими фінансовими установами”. Прийняття цього нормативно-правового акта передбачає запровадження ефективного механізму державного регулювання і нагляду за небанківськими фінансовими установами, які відповідно до Закону № 2346-III можуть здійснювати переказ коштів, забезпечення реалізації в цій сфері норм законодавства щодо боротьби з відмиванням коштів, отриманих злочинним шляхом, та фінансуванням тероризму, створення єдиних вимог до фінансових установ, які здійснюють або мають на меті здійснювати переказ коштів, створення механізму захисту інтересів споживачів фінансових послуг.

З метою захисту прав споживачів фінансових послуг та підвищення їх довіри до фінансових установ, забезпечення прозорості їх діяльності розпорядженням Держфінпослуг від 28.03.2006 № 5538 затверджене Положення про порядок внесення інформації про довірчі товариства до Державного реєстру фінансових установ. Цим положенням встановлено перелік необхідної інформації про довірчі товариства, що здійснюють представницьку діяльність відповідно до договорів, укладених із довірцями майна, та порядок внесення такої інформації до реєстру.

Розпорядженням від 31.03.2006 № 5555 „Про можливість надання юридичними особами - суб'єктами господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, фінансових послуг з надання коштів у позику та надання поручительств” удосконалено державне регулювання діяльності з надання фінансових послуг юридичними особами - суб'єктами господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами.

З метою проведення єдиної та ефективної політики у сфері надання послуг лізингу і запровадження міжнародних правил діяльності в цій сфері розроблено та оприлюднено проект постанови Кабінету Міністрів України „Про затвердження Програми розвитку лізингу в Україні на період 2006-2010 років”. Проект Програми спрямований на удосконалення законодавчої бази лізингу, насамперед, усунення колізій та протиріч між окремими законодавчими актами, що регулюють цивільно-правові та фінансові відносини у сфері лізингової діяльності, та створення сприятливих умов для розвитку лізингу в Україні.

Крім того, протягом 2006 року розпорядженнями Держфінпослуг

внесено цілий ряд змін до чинних нормативно-правових актів щодо діяльності фінансових компаній, які спрямовані на вдосконалення порядку проведення фінансових операцій та їх обліку. Зокрема, зміни до Порядку провадження діяльності небанківських фінансових установ, які здійснюють емісію іпотечних сертифікатів, до Ліцензійних умов здійснення переказу коштів небанківськими фінансовими установами, до Ліцензійних умов провадження діяльності з надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів кредитними установами, до Порядку внесення інформації про ломбарди до Державного реєстру фінансових установ.

У ході впровадження пенсійної реформи та вдосконалення державного регулювання діяльності установ недержавного пенсійного забезпечення Держфінпослуг за участю інших заінтересованих органів та науковців розроблено проект Закону України „Про внесення змін до Закону України „Про недержавне пенсійне забезпечення”, яким розв’язуються такі проблеми:

забезпечується приведення норм цього Закону у відповідність до Цивільного кодексу України, Закону України „Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – суб’єктів підприємницької діяльності”, податкового законодавства;

впорядковуються питання діяльності недержавних пенсійних фондів з урахуванням специфіки різних їх видів;

посилюється відповідальність зберігача в системі недержавного пенсійного забезпечення та встановлюються додаткові його обов’язки з підвищення захисту пенсійних накопичень українських громадян;

врегульовуються окремі неузгодженості у відносинах між учасниками та вкладниками недержавних пенсійних фондів і радами недержавних пенсійних фондів;

встановлюються рівні вимоги до компаній з управління активами та професійних адміністраторів щодо надання послуг з адміністрування пенсійних фондів, посилюються вимоги до цих фінансових установ у процесі здійснення ними діяльності у сфері недержавного пенсійного забезпечення;

регламентуються додаткові вимоги до осіб, що надають агентські послуги в цій сфері;

встановлюються додаткові вимоги до операцій з цінними паперами під час здійснення діяльності з управління активами пенсійних фондів, що забезпечить обмеження ризиків інвестування.

Прийняття та реалізація цього законопроекту мають на меті забезпечення сталого розвитку ринку недержавного пенсійного забезпечення, поліпшення ситуації на українському фондовому ринку.

10.01.2007 законопроект прийнятий Верховною Радою України у першому читанні.

З метою впорядкування процедури припинення недержавних пенсійних фондів розпорядженням Держфінпослуг від 29.08.2006 №6154 затверджений Порядок здійснення окремих дій, пов’язаних із припиненням недержавних

пенсійних фондів, з урахуванням особливостей функціонування цих фінансових установ. Прийняття нормативно-правового акта спрямоване на недопущення втрат пенсійних коштів учасників пенсійних фондів, що припиняються, захист інших прав та інтересів учасників пенсійних фондів.

Для створення ефективної системи обміну інформацією щодо персоніфікованого обліку учасників пенсійних фондів між адміністраторами пенсійних фондів у 2006 році розроблені Вимоги до формату передачі даних системи персоніфікованого обліку учасників недержавних пенсійних фондів, які встановлюють єдині правила формату файлів при обміні цією інформацією.

Прийнятими у 2006 році розпорядженнями Держфінпослуг внесено зміни до чинних нормативно-правових актів, які спрямовані на покращення регулювання діяльності установ недержавного пенсійного забезпечення (Положення про провадження діяльності з адміністрування недержавного пенсійного фонду, Кваліфікаційні вимоги до членів рад недержавних пенсійних фондів та фахівців з питань адміністрування недержавних пенсійних фондів).

З метою надання **методичної допомоги учасникам ринків фінансових послуг** в організації їх діяльності відповідно до чинного законодавства Держфінпослуг підготовлено і **затверджено ряд документів рекомендаційного характеру:**

розпорядженням від 30.11.2006 № 6473 затверджені Примірні правила фонду фінансування будівництва, спрямовані на забезпечення єдиного методологічного підходу при затвердженні управителями фондів фінансування будівництва правил фондів фінансування будівництва;

розпорядженнями від 12.10.2006 № 6313 „Про внесення змін щодо формату аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності та річних звітних даних страховика”, від 12.10.2006 № 6314 „Про внесення змін щодо формату аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності та річних звітних даних кредитної спілки та об'єднаної кредитної спілки”, від 19.10.2006 № 6337 „Про внесення змін до формату аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності ломбарду та звітності фінансової компанії за рік” та від 19.10.2006 № 6338 „Про внесення змін до розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 27.12.2005 № 5203” удосконалено рекомендації щодо формату аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності та регуляторної звітності фінансових установ відповідно до пропозицій Аудиторської Палати України;

Методичні рекомендації щодо складання бізнес-плану запланованої страхової (перестрахової) діяльності, затверджені розпорядженням Держфінпослуг від 23.03.2006 № 5524, спрямовані на підвищення рівня підготовки бізнес-плану запланованої страхової (перестрахової) діяльності юридичними особами, які мають намір набути статусу страховика

(перестраховика) та подають документи для внесення інформації до Державного реєстру фінансових установ;

Методичні рекомендації щодо припинення недержавних пенсійних фондів, затверджені розпорядженням Держфінпослуг від 27.06.2006 № 5944, визначають порядок дій при припиненні недержавних пенсійних фондів з урахуванням особливостей функціонування цих фінансових установ;

Методичні рекомендації щодо складання адміністратором недержавного пенсійного фонду спеціальної звітності з недержавного пенсійного забезпечення, затверджені розпорядженням від 18.04.2006 № 5667, мають на меті покращення якості складання спеціальної звітності з недержавного пенсійного забезпечення та запобігання порушенням вимог законодавства щодо надання такої звітності.

Відповідно до основних заходів з реалізації Концепції розвитку страхового ринку України до 2010 року та рекомендацій Міжнародної асоціації органів нагляду за страховою діяльністю розроблені Методичні рекомендації щодо загальних підходів до застосування страховиками стрес-тестів (розпорядження від 05.12.2006 № 6496).

Робота Комісії як колегіального органу

Виходячи зі спеціального статусу Держфінпослуг, рішення з усіх основних питань, що віднесені до її компетенції, приймаються вищим колегіальним органом – Комісією. Оскільки коло цих питань досить широке – від обговорення і затвердження проектів регуляторних актів до розгляду рішень директорів департаментів з дозвільних процедур, засідання Комісії, як правило, відбуваються не рідше ніж двічі на тиждень.

Протягом 2006 року було проведено **108** засідань Комісії (проти 82 у попередньому році), на яких розглянуто і прийнято **1371** розпорядження, з них:

38 розпоряджень - щодо затвердження власних нормативно-правових актів Держфінпослуг, у тому числі 16 нових і 22 – зміни до вже діючих актів;

16 розпоряджень – про погодження підготовлених Держфінпослуг проектів законів України та актів Кабінету Міністрів України;

25 розпоряджень, які не є нормативно-правовими актами, прийнято з питань регулювання діяльності різних видів фінансових установ та дотримання законодавства по боротьбі з відмиванням „брудних” грошей;

4 розпорядження – про скасування прийнятих раніше (в основному в 2005 році) розпоряджень;

1269 розпоряджень, або **93%** від загальної кількості, стосувались питань ліцензування, внесення фінансових установ до Державного реєстру, взяття на облік юридичних осіб, які мають право здійснювати діяльність з надання фінансових послуг, внесення до реєстру аудиторів, котрим надається право проводити аудит фінансових установ, та інших дозвільних

процедур, у тому числі **689** розпоряджень - з питань видачі, анулювання, тимчасового зупинення та поновлення дії ліцензій (з видачі ліцензій – 479, в т.ч. страховикам – 298), **258** – з питань внесення та виключення інформації з Державного реєстру фінансових установ.

Із 54 розглянутих у 2006 році законодавчих актів та прийнятих нормативно-правових документів 20 стосуються регулювання діяльності страхового ринку, 10 – кредитних спілок та інших небанківських кредитних установ, 9 – установ недержавного пенсійного забезпечення, 8 – фінансових компаній, ломбардів, осіб публічного права, 7 – усіх видів небанківських фінансових установ.

У минулому році нормотворча діяльність Держфінпослуг в основному була спрямована на створення нормативної бази у сфері фінансових послуг для завершення переговорного процесу щодо вступу України до СОТ, забезпечення взятих Україною зобов'язань щодо регулювання страхового ринку, приведення діяльності Держфінпослуг у відповідність із міжнародними принципами нагляду, удосконалення діючих нормативних актів. Значна увага приділялась розробці методичних рекомендацій для забезпечення діяльності учасників ринку фінансових послуг у відповідності з чинним законодавством та міжнародними стандартами.

Основними напрямками впровадження міжнародних стандартів та правил стали питання нагляду за страховиками, страхування цивільної-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, удосконалення нагляду за діяльністю кредитних спілок, установ недержавного пенсійного забезпечення, корпоративне управління у фінансових компаніях та організація аудиту в небанківських фінансових установах.

Наглядова діяльність та діяльність у сфері фінансового моніторингу

Нагляд за діяльністю ринків небанківських фінансових послуг Держфінпослуг здійснює шляхом проведення виїзних перевірок (інспекцій) та безвиїзних перевірок фінансових установ.

Перевірки фінансових установ, що виконувалися згідно з планом, мали, як правило, комплексний характер.

Позапланові перевірки проводились на вимогу правоохоронних органів, за результатами аналізу отриманої звітності, у зв'язку з надходженням скарг і звернень громадян та в інших випадках, передбачених законодавством.

У звітному періоді діяльність комісії в цьому напрямку значно активізувалася і була спрямована не лише на виявлення порушень, але і на надання всебічної допомоги в їх усуненні.

Всього протягом 2006 року працівниками Держфінпослуг було проведено **506 безвізних** та **1 149 виїзних** перевірок небанківських фінансових установ, з них 834 планових та 315 позапланових перевірок.

У результаті перевірок виявлено **4 591 порушень** законодавства та застосовано **2 557 заходів впливу** шляхом накладення штрафів, видання приписів та прийняття розпоряджень щодо усунення порушень, тимчасового зупинення, анулювання виданих ліцензій та вжиття інших заходів відповідно до чинного законодавства (табл. 2).

Таблиця 2.

**Узагальнена інформація щодо інспекційно-наглядової діяльності
Держфінпослуг за видами фінансових установ у 2006 році**

Учасники ринків небанківських фінансових послуг	Проведено безвізних перевірок	Проведено виїзних перевірок	Виявлено порушень	Застосовано заходів впливу	Накладено штрафів (тис.грн.)
Страхові компанії	443	507	1318	831	393,8
Страхові брокери	9	10	25	20	25,5
Кредитні спілки	40	410	2531	1401	28,0
Інші кредитні установи	2	0	2	2	0,0
Фінансові компанії	0	13	7	7	1,02
Фінансові компанії- управителі	0	25	19	26	8,0
Лізингодавці	0	19	20	21	2,2
Ломбарди	0	115	465	168	28,0
Довірчі товариства	0	20	5	5	0,0
НПФ	12	0	44	17	0,0
Адміністратори НПФ	0	30	155	59	17,0
Всього	506	1 149	4 591	2 557	503,5

У страховому секторі за рік проведено **507 виїзних** та **443 безвізні** перевірки *страхових компаній*, а також **10 виїзних** та **9 безвізних** перевірок *страхових брокерів*.

За результатами проведених перевірок було виявлено **1 318 порушень** з боку страховиків та застосований **831 захід впливу**. У страхових брокерів було виявлено **25 порушень** законодавства та застосовано **20 заходів впливу**.

Основні порушення, виявлені в ході проведених перевірок, пов'язані з недотриманням вимог щодо платоспроможності страховиків, розміщення страхових резервів та порядку складання звітних даних.

У провадженні діяльності страховими посередниками виявлено порушення фінансових нормативів, правил та порядку надання фінансових послуг, а також недоліки в питаннях здійснення фінансового моніторингу.

За результатами аналізу звітності страхових компаній і брокерів за 2006 рік на підставі виявлених порушень чинного страхового законодавства видано **444 приписи** та прийнято **58 розпоряджень**, накладено **166 штрафів** на суму **419,3 тис. грн.**

З метою запровадження більш ефективних і сучасних підходів до нагляду за діяльністю страховиків Держфінпослуг розроблено і запроваджено методику оцінки ризиків, пов'язаних із діяльністю страхових компаній (розпорядження від 17.03.05 №3755 “Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків”).

В основу методики покладена загальна схема аналізу звітних даних страховиків, відома як “Тести раннього попередження” (“Early Warning Tests”), яка застосовується органами страхового нагляду в багатьох країнах світу.

На основі звітності за 2006 рік проаналізовані звітні дані 375 страхових компаній, у тому числі 327 компаній, що займаються видами страхування іншими, ніж страхування життя, і 48 компаній зі страхування життя.

Загальні результати тестувань наведені у таблиці 3 та на рис. 3, 4.

Таблиця 3.

Узагальнені дані щодо динаміки розподілу страховиків за результатами тестування

Оцінки за результатами тестів раннього попередження	Компанії із загальних видів страхування			Компанії зі страхування життя		
	2006 рік	3 кв. 2005	2004 рік	2006 рік	3 кв. 2005	2004 рік
Оцінка „1” – “стійка”	30	35	50	3	11	12
Оцінка „2” – “задовільна”	239	253	221	38	33	28
Оцінка „3” – “гранична”	56	49	75	7	5	2
Оцінка „4” – “незадовільна”	2	2	3	0	0	0
Кількість компаній, що тестувалися¹	327	339	349	48	49	42

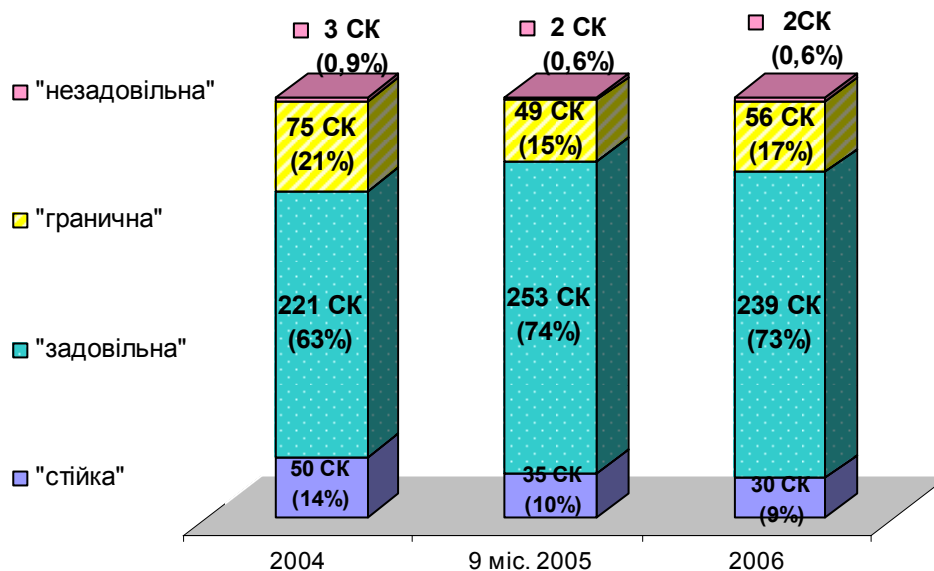

Рис. 3. Розподіл компаній із видів страхування інших, ніж страхування життя за оцінками фінансового стану відповідно до Тестів раннього попередження

¹ Для аналізу використовувались дані страховиків, які працюють на ринку не менше 1 року та повністю надали звітні дані.

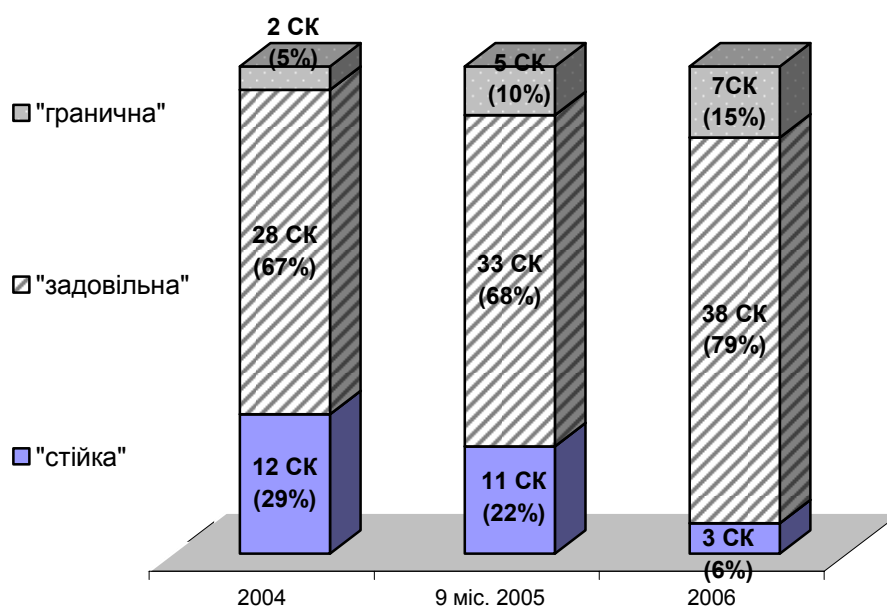

Рис. 4. Розподіл компаній зі страхування життя за оцінками фінансового стану відповідно до Тестів раннього попередження

За результатами 2006 року з 37 компаній - лідерів за надходженнями страхових премій з ризикових видів страхування (премії кожної не менше 100 млн. грн., а сумарні премії групи становлять 67,8% всіх премій на ринку) 18 компаній отримали оцінку „задовільно”, ще 18 - „гранично”, а 1 компанія – „незадовільну” оцінку (табл. 4).

Таблиця 4.

Загальні результати аналізу фінансового стану компаній з ризикових видів страхування за результатами 2006 року

№ групи	Групи страховиків за обсягами валових страхових премій за 2006 р.	Кількість компаній у групі	Кількість компаній, які отримали загальну оцінку:				Обсяг валових премій групи, тис.грн.	Частка у валових преміях по ринку, %
			„1” - стійка	„2” – задовільна	„3” – гранична	„4” – незадовільна		
1	більше 100 млн. грн.	37	0	18	18	1	8 447 585,4	67,8%
2	від 10 до 100 млн.грн	112	16	81	15	0	3 497 334,7	28,1%
3	від 1 до 10 млн.грн.	108	13	85	10	0	495 302,4	4,0%
4	до 1 млн.грн.	60	1	54	4	1	20 332,1	0,1%
5	компанії, що не діяли (премії 0 грн)	10	0	1	9	0	0,0	0,0%
Всього		327	30	239	56	2	12 460 554,6	100,0%

Таблиця 5.

Загальні результати аналізу фінансового стану компаній зі страхування життя за результатами 2006 року

№ групи	Групи страховиків за обсягами валових страхових премій за 2006 р.	Кількість компаній у групі	Кількість компаній, які отримали загальну оцінку				Обсяг валових премій групи, тис.грн.	Частка у валових преміях по ринку, %
			„1” - стійка	„2” – задовільна	„3” – гранична	„4” – незадовільна		
1	більше 10 млн. грн.	8	0	3	5	0	36 5274,9	88,1%
2	від 1 до – 10 млн. грн..	15	1	13	1	0	44 905,8	10,8%
3	до 1 млн. грн.	22	2	20	0	0	4647,0	1,1%
4	компанії, що не діяли (премії 0 грн)	3	0	2	1	0	0,0	0,0%
Всього		48	3	38	7	0	414 827,7	100,0%

Протягом року Департаментом нагляду за кредитними установами разом із працівниками територіальних управлінь Держфінпослуг здійснено **450 перевірок кредитних установ**, у тому числі 346 планових та 64 позапланових виїзних перевірок, а також 40 безвиїзних перевірок кредитних спілок та 2 безвиїзних перевірки інших кредитних установ.

Аналіз виявлених під час перевірок порушень вимог законодавства показав, що типовими для кредитних спілок є порушення вимог законодавства щодо відповідності керівників та головних бухгалтерів кредитних спілок встановленим Професійним вимогам; недотримання кредитними спілками фінансових нормативів діяльності та невідповідність договорів про надання фінансових послуг вимогам законодавства про фінансові послуги та Закону України «Про захист прав споживачів».

За результатами розгляду справ про порушення кредитними установами вимог законодавства прийнято **1162** розпорядження про усунення порушень вимог законодавства про фінансові послуги, тимчасово зупинено **89** та анульовано **32** ліцензії.

При проведенні перевірок особлива увага приділяється перевірці питань дотримання кредитними установами законодавства із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Протягом року за результатами перевірок на кредитні спілки накладено **119** штрафів за неналежне виконання вимог Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом».

Протягом 2006 року проведено **77 перевірок** діяльності **фінансових компаній, довірчих товариств та лізингодавців**, у тому числі:

- 13 перевірок фінансових компаній (5 планових та 8 позапланових);
- 25 перевірок фінансових компаній – управителів (21 планову та 4 позапланових);
- 20 перевірок довірчих товариств (усі позапланові);
- 19 перевірок лізингодавців (з них 17 планових та 2 позапланові).

Пріоритетним напрямком інспекційної роботи департаменту було визначено проведення перевірок фінансових компаній, які здійснюють залучення коштів фізичних осіб – установників управління майном для фінансування об'єктів будівництва (фінансових компаній – управителів), діяльність яких є найризиковішою у порівнянні з іншими.

До найпоширеніших порушень вимог законодавства, виявлених у ході перевірок фінансових компаній, відносяться порушення вимог нормативно-правових актів Держфінпослуг щодо подання даних для внесення інформації про фінансові компанії до Державного реєстру фінансових установ, щодо порядку подання звітності, щодо проходження керівником та/або головним бухгалтером підвищення кваліфікації, порушення порядку ведення обліково-реєструючої системи фінансової компанії, недотримання фінансових нормативів діяльності, а також порушення вимог законодавства про здійснення заходів по фінансовому моніторингу.

В залежності від виявлених порушень уповноваженою особою Держфінпослуг застосовувались такі заходи впливу:

- накладено **7 штрафів** за порушення законодавства про фінансові послуги та **7 штрафів** за порушення законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом;
- видано **16 розпоряджень про усунення порушень** законодавства у сфері фінансових послуг;
- прийнято **2 рішення про тимчасове зупинення дії ліцензії** на провадження діяльності із залучення коштів фізичних осіб;
- видано **1 постанову про вимогу скликання позачергових зборів учасників** фінансової компанії.

Позапланові перевірки **довірчих товариств** у 2006 році проводились, перш за все, з метою контролю виконання вимог Положення про порядок унесення інформації про довірчі товариства до Державного реєстру фінансових установ, затвердженого розпорядження Держфінпослуг 28.03.2006 №5538 та виконання ними раніше взятих на себе зобов'язань перед довірцями.

Перевірки лізингодавців здійснювались у межах компетенції Держфінпослуг виключно з питань запобігання та протидії легалізації злочинних доходів. Було проведено 19 перевірок і застосовано такі заходи впливу:

1) накладено **8 штрафів** за порушення законодавства з питань фінансового моніторингу;

2) видано **12 розпоряджень про усунення порушень**, виявлених у ході перевірок.

Найпоширенішими порушеннями, що виявлені в ході перевірок лізинговими компаніями додержання законодавства з фінансового моніторингу, є:

- 1) неповідомлення або несвоєчасне повідомлення Держфінмоніторингу про призначення (звільнення) працівника, відповідального за проведення внутрішнього фінансового моніторингу;
- 2) непроходження відповідальним працівником навчання за програмою „Практика впровадження Закону України „Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом”.

Комісією постійно здійснювався контроль за виконанням суб'єктами нагляду застосованих до них заходів впливу та сплатою накладених штрафних санкцій.

Протягом 2006 року проведено **115 перевірок ломбардів**, з яких 91 – планова. З перевірених 115 ломбардів 16 з різних підстав було виключено з Державного реєстру фінансових установ.

В ході проведених 115 перевірок у 51 ломбарді (44% від кількості перевірених) були встановлені порушення вимог законодавства про здійснення заходів фінансового моніторингу, за які на ломбарди накладалися штрафи.

За виявлені порушення законодавства про фінансові послуги до 79 ломбардів (69% від числа перевірених) застосовано заходи впливу у вигляді розпорядження про усунення порушень.

Про відсутність 4 ломбардів за заявленим місцезнаходженням повідомлено Державну податкову адміністрацію України.

За порушення ломбардами порядку надання звітності відкрито провадження у справах та направлено **185 постанов** про накладення штрафних санкцій.

Протягом 2006 року Держфінпослуг було проведено **42 перевірки суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення** - недержавних пенсійних фондів (НПФ) та адміністраторів НПФ - на предмет дотримання ними вимог чинного законодавства у сфері недержавного пенсійного забезпечення та законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом, у тому числі:

17 комплексних перевірок діяльності адміністраторів НПФ;

5 перевірок з питань додержання вимог Закону України „Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом” та інших нормативно-правових актів у сфері запобігання та протидії запровадженню в легальний обіг доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму;

12 безвізних позапланових тематичних перевірок НПФ;

8 перевірок достовірності інформації, що міститься у документах, наданих суб'єктом нагляду для отримання ліцензії, при розгляді поданої ним заяви про видачу ліцензії.

За результатами проведених у 2006 році перевірок та аналізу звітності виявлено **193 порушень** та застосовано **76 заходів впливу**, в тому числі накладено 8 штрафів за порушення законодавства про запобігання легалізації

злочинних доходів, 35 штрафів за порушення надання фінансових послуг, прийнято 40 розпоряджень про усунення порушень та анульовано 1 ліцензію.

Впроваджена електронна база даних, яка містить відомості за результатами усіх проведених перевірок по кожному суб'єкту.

В цілому активізація наглядової діяльності Держфінпослуг сприяла підвищенню довіри споживачів фінансових послуг до небанківських фінансових установ, покращенню результатів їх роботи, підвищенню прозорості фінансових ринків в Україні.

Захист прав споживачів фінансових послуг

Захист прав споживачів є пріоритетним напрямком державного регулювання ринків фінансових послуг. Тому Держфінпослуг приділяла багато уваги у звітному році здійсненню цієї функції.

Основні питання, які порушуються у зверненнях громадян, що надходять до Держфінпослуг, стосуються врегулювання договірних відносин із фінансовими установами, повернення грошей, вкладених в установи колишнього Держстраху України, виплати дивідендів фінансовими установами та страхового відшкодування при настанні страхових випадків, діяльності кредитних спілок.

Протягом 2006 року за зверненнями громадян у Держфінпослуг призначались перевірки фінансових установ, у разі виявлення порушення застосовувались відповідні заходи впливу, за результатами перевірок надавались відповіді заявникам.

Найбільша кількість звернень надійшла з Київської та Донецької областей. Звернень громадян щодо оскарження дій посадових осіб Держфінпослуг протягом 2006 року не було.

Всього за період з 01.01.2006 по 31.12.2006 працівниками Держфінпослуг опрацьовано 938 звернень громадян. З них: у 506 зверненнях порушувалися питання повернення страхових виплат страховими компаніями, 258 звернень громадян надійшло щодо врегулювання питань отримання дивідендів, кредитів від фінансових компаній та ломбардів, 108 звернень стосувались діяльності кредитних спілок та 14 звернень - діяльності установ недержавного пенсійного забезпечення.

На особистому прийомі у керівництва протягом року було прийнято 38 громадян.

У 2006 році опрацьовано 103 повторних звернення, з них по 33 зверненнях було прийнято рішення про припинення розгляду у зв'язку з тим, що громадянам була надана відповідь по суті питання. Основна причина повторних звернень у тому, що Держфінпослуг може вирішувати питання тільки в межах наданих їй повноважень. Оскільки, відповідно до ст. 124 Конституції України правосуддя в Україні здійснюється виключно судами.

Порівняно з 2005 роком помітна тенденція до зменшення кількості скарг і звернень громадян, які надходять до Держфінпослуг, що пояснюється

низькою довірою населення до органів влади, у тому числі до Держфінпослуг, а також низьким рівнем обізнаності громадян з питань захисту прав споживачів. Так, якщо у 2005 році надійшло 1594 звернення від громадян, то у 2006 – лише 938.

Дані щодо звернень громадян, які надійшли до Держфінпослуг у 2005 та 2006 роках, та соціально-професійного складу заявників приведені в табл.6.

Таблиця 6.

Дані про звернення громадян, які надійшли до Держфінпослуг у 2006 році

Звідки надійшли звернення	Роки	Кількість звернень	з них								Надано роз'яснення, необхідну інформацію	Надіслано на розгляд за належністю іншому органу влади чи установі	Відмовлено у задоволенні (клопотання, запити, скарги)	У стадії розгляду (вирішення)	Розглянуто, надано відповідь з порушенням термінів	Вирішено позитивно
			колективні	повторні	від героїв, інвалідів ВВВ	від ветеранів війни, праці, багатодітних сімей та ін громадян	пропозиції	заяви, клопотання	скарги	інформаційні запити						
Від громадян поштою	2006	612	26	77	16	61	1	433	151	27	499	46	13	24	6	18
	2005	728	53	116	34	1	8	339	134	43	549	58	19	81	11	10
Від громадян на особистому прийомі	2006	4	0	0	0	0	0	4	0	0	4	0	0	0	0	0
	2005	41	0	0	0	0	4	31	2	4	37	0	0	0	0	4
Від Кабінету Міністрів України	2006	48	6	3	4	20	0	42	6	0	36	6	5	0	0	1
	2005	314	36	25	22	1	4	206	16	4	231	22	13	36	1	11
Від інших органів	2006	274	13	23	14	64	1	212	52	9	210	31	15	8	2	7
	2005	511	14	38	16	0	5	391	37	10	404	38	15	50	1	3
Разом	2006	938	45	103	34	45	2	691	209	36	749	83	33	32	8	26
	2005	1594	103	179	72	2	21	967	189	61	1221	118	47	167	13	28

У 2006 році Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України за сприяння Центру соціально-економічних досліджень (CASE Україна) розроблено проект *Концепції захисту прав споживачів фінансових послуг України*. Метою цього документа є створення цілісної системи захисту прав споживачів фінансових послуг, підвищення рівня захисту та покращення доступу споживачів до якісних фінансових послуг, зміцнення довіри споживачів до фінансових установ, захист споживача від можливих зловживань з боку фінансових установ.

Концепція встановлює головні напрями, які мають бути покладені в основу державної політики для правового та організаційного врегулювання захисту прав та інтересів споживачів фінансових послуг у небанківському фінансовому секторі України, а саме:

- удосконалення чинного законодавства України в частині повноважень державних органів щодо здійснення регулювання захисту прав споживачів фінансових послуг;

- адаптація чинного законодавства України до законодавства ЄС в частині регулювання сфери захисту прав споживачів фінансових послуг;

- посилення норм законодавства щодо розкриття інформації для окремих видів фінансових установ, що дозволить споживачам приймати поінформовані рішення та сприятиме зменшенню ймовірності недоброчесного поведіння з боку фінансових установ;

- захист прав споживачів фінансових послуг від нав'язування фінансових послуг у вигляді введення заборони такої практики на законодавчому рівні;

- створення дієвих механізмів досудового розв'язання конфліктів, основною функцією яких має бути оперативне та адекватне вирішення суперечок та роз'яснення споживачам вимог законодавства, умов контрактів тощо;

- започаткування роботи компенсаційних механізмів на ринках фінансових послуг з метою підвищення рівня захисту прав споживачів фінансових послуг від втрати ними своїх грошових заощаджень та створення відповідних фондів гарантування;

- підвищення рівня поінформованості споживачів фінансових послуг про ринки цих послуг для формування у споживачів навиків знаходити і розуміти інформацію про діяльність фінансових установ, інформацію про схожі послуги та умови їх надання, а також з питань, що належить до компетенції регулятора, а що є на відповідальності споживача;

- вироблення механізмів щодо захисту персональної інформації споживачів фінансових послуг з метою гарантування захисту приватного життя громадян України від можливого незаконного використання інформації, що стосується їх особисто.

Проект Концепції захисту прав споживачів фінансових послуг в Україні обговорювався та погоджений із професійними об'єднаннями учасників ринку фінансових послуг (Лігою страхових організацій України, Всеукраїнською асоціацією ломбардів, Всеукраїнською асоціацією кредитних спілок, Національною асоціацією кредитних спілок України, Національною асоціацією недержавних пенсійних фондів України та адміністраторів недержавних пенсійних фондів, Асоціацією страхувальників України, Українською асоціацією інвестиційного бізнесу, Українською асоціацією адміністраторів недержавних пенсійних фондів) та членами Консультаційно-експертної ради Держфінпослуг.

Крім того, зазначений проект був обговорений із міжнародними експертами, які позитивно оцінили зусилля Держфінпослуг з удосконалення системи захисту прав споживачів фінансових послуг в Україні.

Діяльність територіальних управлінь

Для здійснення нагляду за діяльністю небанківських фінансових установ у регіонах до структури Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України включено 8 територіальних управлінь:

1. Територіальне управління м.Києва, Київської, Житомирської, Черкаської та Чернігівської областей, яке розташоване за адресою 01001, м. Київ, вул. Грінченка, 3;
2. Територіальне управління Львівської, Закарпатської та Волинської областей, яке розташоване за адресою 79008, м. Львів, вул. Винниченко, 3;
3. Територіальне управління Тернопільської, Чернівецької, Івано-Франківської, Хмельницької, Вінницької та Рівненської областей, яке розташоване за адресою 46000, м. Тернопіль, вул. Родини Барвінських, 10;
4. Територіальне управління Автономної Республіки Крим та м.Севастополя, яке розташоване за адресою 95034, м. Сімферополь, вул. Київська, 81, к.122;
5. Територіальне управління Одеської, Херсонської та Миколаївської областей, яке розташоване за адресою 65107, м.Одеса, вул. Канатна, 83, каб. 1116;
6. Територіальне управління Дніпропетровської, Запорізької та Кіровоградської областей, яке розташоване за адресою 49006, м. Дніпропетровськ, вул. Комсомольська, 52;
7. Територіальне управління Донецької та Луганської областей, яке розташоване за адресою 83100, м.Донецьк, вул. Університетська,89;
8. Територіальне управління Харківської, Сумської та Полтавської областей, яке розташоване за адресою 61022, м. Харків, пл. Свободи, 5.

Реалізуючи курс на взаємодію Держфінпослуг із місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування у вирішенні питань розвитку ринків фінансових послуг, територіальні управління тісно співпрацювали з місцевими органами влади, організовували спільні наради з питань функціонування суб'єктів ринків фінансових послуг, брали участь у робочих групах з реалізації регіональних програм та проведенні спільних прийомів громадян та розглядів їх звернень.

Налагоджена тісна співпраця з територіальними підрозділами Антимонопольного комітету України, Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку України, Міністерства внутрішніх справ, обласними управліннями статистики та податковою адміністрацією.

Протягом року територіальні управління Держфінпослуг регулярно проводили перевірки фінансових установ та при виявленні порушень застосовували відповідні заходи впливу в порядку, визначеному законодавством.

Інтеграція ринку фінансових послуг України в європейський та світовий ринки фінансових послуг

Одним із головних завдань Держфінпослуг є сприяння інтеграції фінансових ринків України у європейський та світовий ринки. У 2006 році комісія продовжувала роботу, спрямовану на наближення України до Європейського Співтовариства.

Проекти законів України та інших нормативно-правових актів розроблялися в рамках реалізації заходів щодо виконання у 2006 році Плану дій Україна – ЄС. Зокрема, Держфінпослуг було підготовлено і прийнято ряд нормативно-правових актів, спрямованих на запровадження та забезпечення ефективності функціонування системи пруденційного регулювання та нагляду за фінансовими ринками відповідно до практики країн ЄС.

Представники комісії брали активну участь у роботі Підкомітету № 1 „Торгівля та інвестиції”, Підкомітету № 2 „Економічні та соціальні питання, фінанси та статистика”, Підкомітету № 3 „Політика в сфері підприємств, конкуренція, співробітництво в регуляторній сфері” Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС. У результаті ініціативи Держфінпослуг, висловленої в ході Восьмого засідання Підкомітету № 2, прийнято рішення щодо створення в рамках Підкомітету двосторонньої експертної групи з питань фінансових послуг, реалізація якого запланована на 2007 рік.

У минулому році розпочався етап обговорення майбутніх взаємин між Україною та ЄС на основі нового базового договору, який має замінити існуючу Угоду про партнерство та співробітництво між Україною та Європейським Співтовариством та державами – його членами. У ході започаткування переговорного процесу у форматі неофіційних консультацій стосовно створення Зони вільної торгівлі (ЗВТ) як інтегральної складової нової Угоди між Україною та ЄС Держфінпослуг активно залучалась до проведення детального дослідження економічних передумов та можливих наслідків для окремих секторів економіки України від створення ЗВТ, розробці пропозицій стосовно формату, структури та змістовного наповнення угоди про ЗВТ.

Протягом 2006 Держфінпослуг брала активну участь у реалізації заходів Державної програми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської і євроатлантичної інтеграції України на 2004-2007 роки і Державної програми інформування громадськості з питань європейської інтеграції України на 2004-2007 роки.

Комісією було здійснено ряд кроків стосовно законодавчого врегулювання участі в Міжнародній асоціації органів страхового нагляду (IAIS) та Міжнародній організації органів пенсійного нагляду (IOPS); продовжувались переговори з регуляторами інших країн стосовно

підписання двосторонніх меморандумів про взаєморозуміння з метою налагодження співпраці та обміну інформацією.

Загалом Держфінпослуг було направлено пропозиції щодо підписання таких меморандумів до 30 країн світу.

Принципову згоду на підписання меморандуму з відповідними органами регулювання та нагляду було отримано від 12 країн, серед яких Австрія, Білорусь, Німеччина, Російська Федерація, Румунія, Словаччина, Швейцарія, Литва.

Здійснювалась робота щодо остаточного узгодження текстів меморандумів із кожним окремим наглядовим органом та погодження їх із Міністерством юстиції і Міністерством закордонних справ України.

Опрацьовувалось питання можливості приєднання до багатостороннього Меморандуму про взаємодію, який розробляється Міжнародною асоціацією органів страхового нагляду (IAIS).

За ініціативою Держфінпослуг питання співпраці з аналогічними органами регулювання та нагляду Угорщини, Литви та Франції включені до спільних двосторонніх заяв урядів цих країн та України.

Міжнародне співробітництво у сфері регулювання та нагляду за діяльністю ринків фінансових послуг

Проекти технічної допомоги Світового Банку

Протягом 2006 року здійснювалась реалізація проекту **«Розширений доступ до ринків фінансових послуг»** із залученням міжнародних та місцевих консультантів з правових питань страхування. За результатами роботи за їх участю підготовлено проект Закону України „Про внесення змін до Закону України „Про страхування” (нова редакція).

У рамках проекту **«Друга Програма реформування фінансового сектора» (грант Уряду Нідерландів)**, розпочато в листопаді 2005 року і спрямованого на підвищення рівня надійності та конкурентоздатності ринків фінансових послуг, розпочата робота з підготовки Стратегії розвитку ринків фінансових послуг та впровадження Концепції розвитку страхового ринку України до 2010 року.

У листопаді 2006 року за підтримки проекту представники від Держфінпослуг взяли участь у 13 Щорічній конференції Міжнародної асоціації органів страхового нагляду та в Глобальному форумі з питань недержавного пенсійного забезпечення, який був організований Міжнародною організацією органів нагляду за пенсійними системами (IOPS) та Організацією економічного співробітництва та розвитку (OECD).

Проекти Агентства міжнародного розвитку США

Протягом 2006 року Держфінпослуг активно співпрацювала з проектом **„Розвиток ринків капіталів”**, який розпочав свою діяльність в Україні наприкінці 2005 року. Експертами проекту були підготовлені звіти „Коментар щодо періодичних виплат з загальнообов’язкової схеми з визначеними внесками (другого рівня) в Україні” та „Перспективи нагляду на основі оцінки ризиків”.

За підтримки Проекту представники Держфінпослуг взяли участь у Конференції Світового банку і Міжнародного валютного фонду з питань структури наглядових органів, у семінарі "Внутрішній аудит у наглядових і регуляторних установах фінансового сектора", організованому фінансовим регулятором Великої Британії (FSA), у XVII Всесвітньому Конгресі бухгалтерів (WCOA), Семінарі з корпоративного управління «Відповідальність Наглядової ради в акціонерних товариствах», Конференції Світового банку і Міжнародного валютного фонду на тему «Забезпечення відповідності структури наглядових органів потребам країни».

У 2006 році було започатковано співпрацю з проектом **„Центр комерційного права”** з метою реформування комерційного права в Україні. У результаті проведених зустрічей було досягнуто спільної домовленості

щодо надання Центром консультативної та експертної допомоги Держфінпослуг у розробці нормативно-правових актів та імплементації міжнародно визнаних правил розвитку ринків фінансових послуг.

Також були налагоджені контакти з проектом „*CIPA - Україна*”, який реалізується за фінансовою підтримкою Агентства з міжнародного розвитку США в рамках Угоди між Урядом України і Урядом Сполучених Штатів Америки про гуманітарне і техніко-економічне співробітництво. До основних стратегічних цілей Проекту належить подальше визнання і поширення Міжнародних стандартів фінансової звітності і Міжнародних стандартів аудиту. За результатами спільних домовленостей заплановано здійснення підвищення кваліфікації працівників Держфінпослуг у сфері вивчення Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності за підтримки Проекту.

Діяльність проекту „*Ініціатива сприяння кредитуванню*” зосереджена на сферах іпотеки, фінансового лізингу, кредитного рейтингу та кредитних бюро. З урахуванням спільних консультацій експертами Проекту було підготовлено інформаційний звіт „Рейтингування в Україні”.

Крім того, експерти Проекту були залучені до опрацювання проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» (щодо діяльності кредитних спілок).

Проекти Комісії Європейського Союзу

За підтримки проекту *TEMPUS «Центр підготовки актуаріїв та фінансових аналітиків»* представники Держфінпослуг взяли участь у Міжнародній актуарній школі "Страховання та фінанси: наука, практика, освіта", у Міжнародних конференціях «Актуарне забезпечення діяльності страхової компанії» та “Актуарна наука і фінанси”; пройшли навчання у Навчальному центрі актуаріїв і фінансових аналітиків за курсами СТ1 (Фінансова математика), СТ3 (Теорія ймовірності та математична статистика) та за курсом СТ5 (Актуарна математика страхування життя).

Пропозиції експертів проекту були враховані при підготовці змін до „Кваліфікаційних вимог до осіб, які можуть займатися актуарними розрахунками”.

У квітні 2006 року розпочав роботу проект *Tacis „Підтримка страхового сектора України”*, спрямований на підвищення потенціалу Держфінпослуг щодо провадження регулятивно-наглядової діяльності у страховій галузі, вдосконалення практичної діяльності учасників страхового ринку, покращення актуарної практики в Україні, навчання представників Держфінпослуг та ринку.

За компонентом „Вдосконалення діяльності сектора” експертами Проекту проведено відбір компаній з метою реалізації для них індивідуальних консалтингових проектів.

Протягом 2006 року колективом проекту *„Вдосконалення управління ризиками фермерських господарств та малих і середніх підприємств в аграрному секторі”* надано фахівцям Держфінпослуг експертні висновки щодо організації діяльності товариств взаємного страхування та страхування аграрних ризиків, участі держави у перестраховування аграрних ризиків тощо.

За підтримки Проекту Держфінпослуг взяла участь у Міжнародній конференції *„Аграрне страхування як інструмент управління ризиками”*.

Держфінпослуг також започатковано співпрацю з Проектом з питань боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму в Україні (MOLI UA-2).

Проекти інших донорів

У рамках реалізації проекту Міжнародної фінансової корпорації *“Розвиток лізингу в Україні”* протягом 2006 року проведено серію регіональних семінарів для учасників ринку лізингу. За допомогою експертів проекту розроблено Програму розвитку лізингу в Україні на період 2006-2010 років та заходи з її виконання, а також рекомендації щодо вдосконалення законодавства з питань лізингу (цивільного, фінансового, податкового, митного). Міжнародні експерти брали участь у розробці проекту Закону України *„Про внесення змін до деяких законодавчих актів з питань оподаткування»* (щодо лізингу), опрацюванні законопроекту *«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо регулювання лізингу)»*, розробці проекту Концепції розвитку лізингу в Україні на період 2007-2011 років та Методичних рекомендацій щодо управління ризиками, які виникають у лізингових та факторингових компаніях.

У ході реалізації проекту Канадського Агентства міжнародного розвитку *„Програма зміцнення кредитних спілок в Україні”* комісії було надано експертну підтримку в підготовці методичного посібника з проведення внутрісистемного аудиту кредитної спілки, у розробці Методичних рекомендацій щодо проведення загальних зборів кредитної спілки та типових внутрішніх положень кредитної спілки.

Відповідно до підготовлених за проектом Німецького агентства міжнародного розвитку (GTZ) *„Підтримка фінансової системи в сільськогосподарському секторі України”* методичних рекомендацій доопрацьований проект Концепції розвитку системи кредитної кооперації та план заходів з її реалізації. Спільно з експертами проекту розроблені загальні засади запровадження ступінчастої диференціації регуляторних вимог для кредитних спілок, видано методичний посібник з проведення внутрісистемного аудиту кредитної спілки.

Відкритість та прозорість діяльності Держфінпослуг

З метою відкритості своєї діяльності, вивчення і врахування громадської думки при розробці нормативно-правових актів, забезпечення участі громадськості в управлінні державою протягом 2006 року Держфінпослуг проводилась така робота.

Підтримувались тісні зв'язки з громадськими об'єднаннями учасників фінансових ринків. Зокрема, активна співпраця здійснювалась з Лігою страхових організацій України, Національною асоціацією кредитних спілок, Асоціацією страховиків України та ін. Відповідно до запровадженої Комісією практики, всі проекти нормативно-правових актів попередньо обговорювалися і відпрацьовувалися з представниками фінансових установ та їх об'єднань.

З метою поширення серед громадськості інформації про діяльність ринків фінансових послуг та заходи з державного регулювання цієї діяльності Держфінпослуг активно співпрацювала більш як з **100 друкованими та електронними засобами масової інформації**, телеканалами, інформаційними агенціями, прес-службами органів виконавчої влади та громадськими організаціями.

Коментарі керівництва та фахівців Держфінпослуг покладені в основу близько **3100 публікацій** у друкованих та електронних ЗМІ.

За рік було проведено **5 прес-конференцій Голови Комісії**, спрямованих на висвітлення актуальних питань функціонування та розвитку ринків небанківських фінансових послуг, у тому числі на теми:

- Фінансові ринки України: результати, тенденції, перспективи;
- Актуальні питання розвитку страхового ринку;
- Підсумки функціонування небанківських фінансових установ України за перше півріччя 2006 року;
- Підсумки діяльності страхового ринку України за 9 місяців 2006 року;
- Основні показники діяльності небанківських фінансових установ за результатами 2006 року;
- Звіт Держфінпослуг про витрачання бюджетних коштів за 2005 рік.

Керівники та фахівці Держфінпослуг брали активну участь в освітніх, консультаційних та дискусійних заходах, спрямованих на інформування громадян про діяльність комісії та стан ринків фінансових послуг. Зокрема, Голова Комісії взяв участь у телефонній „гарячій лінії” Кабінету Міністрів України, провів інтернет-конференцію, організовану „Лігою-Бізнес-Інформ”, виступив у прямому ефірі телепрограми „Доброго ранку, Україно!” (ТРК „Ера”) та інших телепрограмах.

За участю фахівців Держфінпослуг питання функціонування та розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення щотижнево висвітлювалися в телевізійній програмі „Пенсійна реформа: крок за кроком”, у друкованих засобах масової інформації.

Все це сприяло покращенню інформованості населення щодо діяльності ринків фінансових послуг, встановленню прямих зв'язків із громадськістю.

Цілі і пріоритети діяльності Держфінпослуг, завдання на 2007 рік

Намічені цілі і пріоритети подальшої роботи

Для подальшої роботи Держфінпослуг намічено такі цілі та пріоритети діяльності:

- *участь у підготовці та реалізації довгострокової цілісної Стратегії розвитку фінансового сектора України, яка передбачатиме якісно новий розвиток небанківського фінансового сектора, окремих ринків фінансових послуг та їх інфраструктури, створення широкого спектру фінансових інструментів, надійних механізмів забезпечення стабільності та прозорості діяльності фінансового сектора, захисту прав споживачів фінансових послуг, зокрема, шляхом запровадження цивілізованих стандартів корпоративного управління та розкриття інформації, системи державного регулювання і нагляду, орієнтованості фінансового сектора на генерування достатньої кількості інвестиційних та кредитних ресурсів для забезпечення економічного зростання країни та підвищення рівня купівельної спроможності споживачів фінансових послуг;*

- *проведення наукових та прикладних досліджень у сфері діяльності небанківського фінансового сектора;*

- *ініціювання та участь у комплексному вдосконаленні законодавства в сфері діяльності ринків фінансових послуг з їх подальшою адаптацією до європейського законодавства, сприяння поетапному впровадженню у небанківському фінансовому секторі України міжнародно визнаних стандартів бухгалтерського обліку, фінансової звітності, аудиту, розкриття інформації та корпоративного управління;*

- *формування умов для утворення компенсаційних механізмів на ринках фінансових послуг (розбудова системи гарантування вкладів та забезпечення виплат за договорами довгострокового страхування життя, договорами недержавного пенсійного забезпечення, внесками (вкладами) на депозитні рахунки до кредитних спілок тощо);*

- *сприяння розбудові системи спеціалізованого навчання та підвищення кваліфікації працівників фінансових установ з максимальним використанням найкращого світового досвіду і вітчизняної практики;*

- *проведення широкої просвітницької роботи щодо діяльності небанківського фінансового сектора серед споживачів фінансових послуг, у тому числі з використанням соціальної реклами, вивчення питання про доцільність та можливість впровадження інституту омбудсменів з метою захисту їх прав та інтересів;*

- **вдосконалення нормативно-правової бази Держфінпослуг у сфері дозвільних процедур та ведення Державного реєстру фінансових установ, ліцензування, здійснення безвиїзного та виїзного нагляду та правозастосування.** При цьому пріоритетними напрямками є поступовий перехід до нагляду на основі оцінки ризиків та повноформатного пруденційного нагляду на основі Базельських принципів, стандартів та рекомендацій щодо організації ефективного нагляду галузевих міжнародних організацій, рекомендацій FATF щодо організації протидії відмиванню “брудних грошей” та фінансуванню тероризму;

- **подальше вдосконалення регулювання діяльності фінансових установ** із метою створення умов для стабільного функціонування ринків фінансових послуг та сприяння підвищенню конкурентоспроможності національних фінансових установ, захисту прав та майнових інтересів споживачів фінансових послуг;

- **послідовна реалізація чіткої програми взаємодії з міжнародними фінансовими організаціями,** налагодження постійних ділових стосунків із міжнародними об’єднаннями органів нагляду та окремими іноземними регуляторами з урахуванням пріоритетів, встановлених Стратегічним планом діяльності Держфінпослуг;

- **запровадження ефективної та збалансованої політики зв’язків з громадськістю,** вдосконалення функціонування офіційного сайту Держфінпослуг,

- **вдосконалення та поглиблення механізмів взаємодії та зворотного зв’язку з небанківськими фінансовими установами,** що входять до регуляторної юрисдикції Держфінпослуг, в особі їх провідних представників та професійних об’єднань, визначення концептуальних засад та якісних параметрів, застосування механізмів саморегулювання з боку ринку.

Завдання на 2007 рік

Основними пріоритетними завданнями у роботі Держфінпослуг на 2007 рік визначено такі:

- реалізація положень Концепції розвитку страхового ринку до 2010 року, Стратегії розвитку пенсійної системи, Концепції розвитку системи кредитної кооперації; Пріоритетних напрямів розвитку небанківського фінансового сектора України, затверджених розпорядженням Держфінпослуг;

- удосконалення системи правового забезпечення розвитку ринків фінансових послуг за рахунок ефективного державного регулювання та

нагляду за діяльністю небанківського фінансового сектора;

- подальше формування системи недержавного пенсійного забезпечення та посилення ефективного нагляду за нею;

- вдосконалення регулювання діяльності фінансових установ із метою створення умов для стабільного функціонування ринків фінансових послуг та сприяння підвищенню конкурентоспроможності учасників ринків фінансових послуг;

- супроводження поданого до Кабінету Міністрів України проекту нової редакції Закону України «Про страхування» та сприяння його якнайшвидшому прийняттю Верховною Радою України;

- впровадження в повному обсязі положень Закону України „Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів”;

- подальше сприяння участі небанківських фінансових установ у системі іпотечного кредитування;

- завершення розробки проекту Концепції захисту прав споживачів і впровадження її положень після схвалення Кабінетом Міністрів України;

- підвищення інституційної спроможності Держфінпослуг.

Підсумки діяльності ринків небанківських фінансових послуг України у 2006 році

Загальний огляд ринків небанківських фінансових послуг України

Ринок небанківських фінансових послуг у 2006 році характеризувався подальшим зростанням кількості фінансових установ, посиленням конкуренції між ними, розширенням переліку фінансових послуг, які пропонуються споживачам та поліпшенням економічної стабільності фінансових установ.

Розширення спектру фінансових послуг та їх якості викликало зростання попиту на них і посприяло збільшенню кількості установ, що мають визначене законодавством право надавати такі послуги.

Так, якщо на кінець 2005 року до Державного реєстру фінансових установ було внесено інформацію про **1 612 небанківських фінансових установ**, то на кінець 2006 року було зареєстровано вже **1 745 установ**.

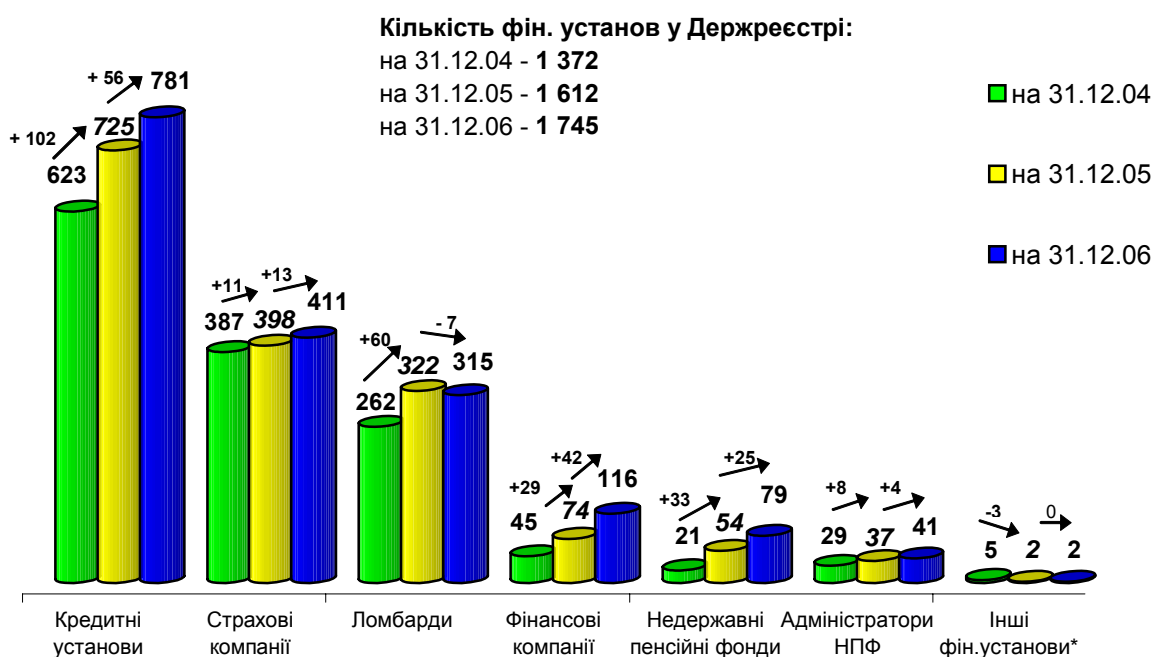

Рис. 5. Кількість зареєстрованих небанківських фінансових установ у 2004-2006 рр.

Протягом 2006 року відбувався не лише кількісний, але і якісний розвиток ринків небанківських фінансових послуг.

Так, якщо за результатами 2005 року загальний обсяг активів небанківських фінансових установ становив 25,2 млрд. грн., то на кінець 2006 – 32,8 млрд. грн¹. (приріст 30,2%).

Випереджаючими темпами нарощували обсяг активів недержавні пенсійні фонди (майже у 3 рази), фінансові компанії (у 2,6 рази), кредитні

¹ Обсяг активів ломбардів взято за 9 міс. 2006 року

спілки (в 1,7 раза). Активи найвагомішого сектора небанківських фінансових послуг - сектора страхування зросли порівняно з попереднім роком на 15%.

Нерівномірне зростання активів різних сегментів ринку обумовлене в основному різними стадіями їх розвитку: нещодавно створені недержавні пенсійні фонди лише розпочинають свою діяльність і нарощують активи з відносно незначної бази; поряд з цим за рік різко збільшилась кількість компаній, що надають послуги з управління активами фізичних та юридичних осіб у сфері житлового будівництва, тоді як кількість страхових компаній залишається сталою (збільшення за рік склало усього 3%) і різкого збільшення рівня капіталізації у цьому найрозвинутішому небанківському секторі протягом року не відбувалось. У той же час у секторі страхування відбулись нові якісні зміни.

Суттєвою причиною збільшення активів фінансових компаній стало те, що в минулому році вони активно вживали заходів для підвищення рівня своєї капіталізації з метою дотримання встановлених Держфінпослуг нормативів, спрямованих на забезпечення їх фінансової надійності і захист майнових інтересів споживачів фінансових послуг.

Окремо слід відмітити стабільне зростання показників сектора **кредитних спілок**: тут мають місце не лише високі темпи нарощування активів та позитивні зміни у їх структурі, а й зростання інших якісних показників і суттєве збільшення чисельності членів кредитних спілок, що свідчить про сталий системний розвиток цього сектора фінансового ринку та підвищення довіри населення до нього. Не останню роль у прояві в останні три роки такої тенденції відіграла проведена Держфінпослуг значна робота з нормативного та методичного забезпечення діяльності кредитних спілок, здійснення дієвого нагляду за цим сектором.

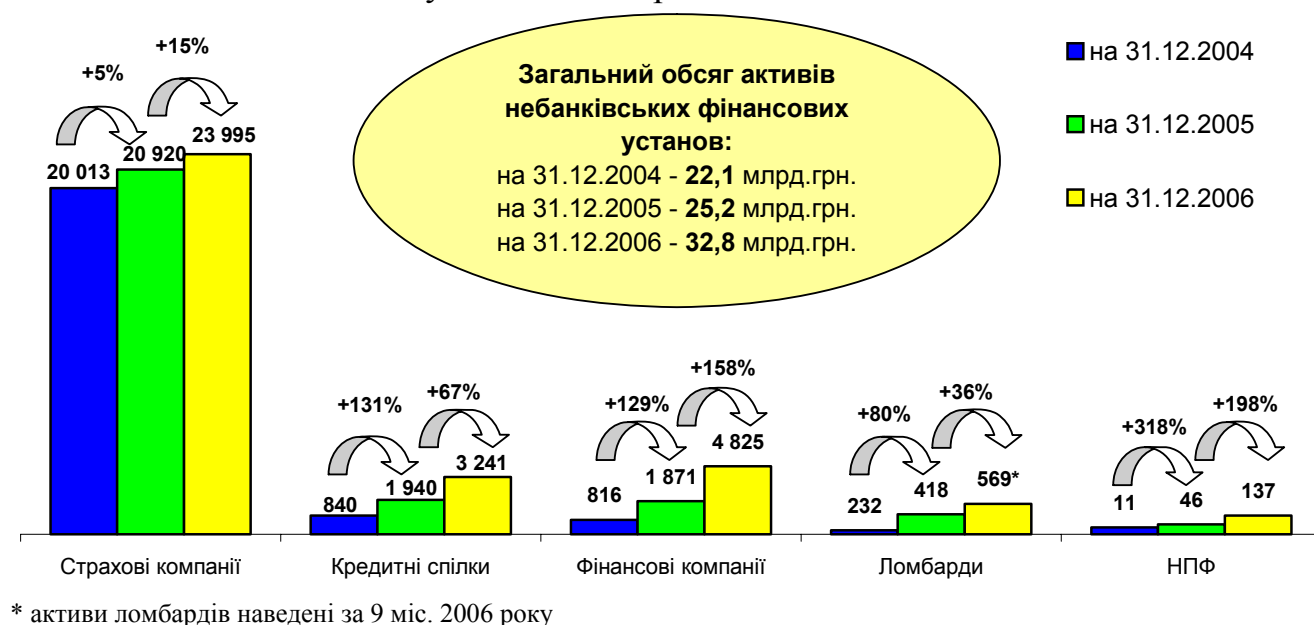

Рис. 6. Динаміка обсягів активів небанківських фінансових установ, млн. грн.

Проте слід зазначити, що небанківський фінансовий сектор у цілому ще значно відстає від банківського як по загальному обсягу активів, так і по

темпах їх росту: якщо за 2005 – 2006 роки середньорічний приріст активів банків складав 58%, то небанківських фінансових установ – 22%.

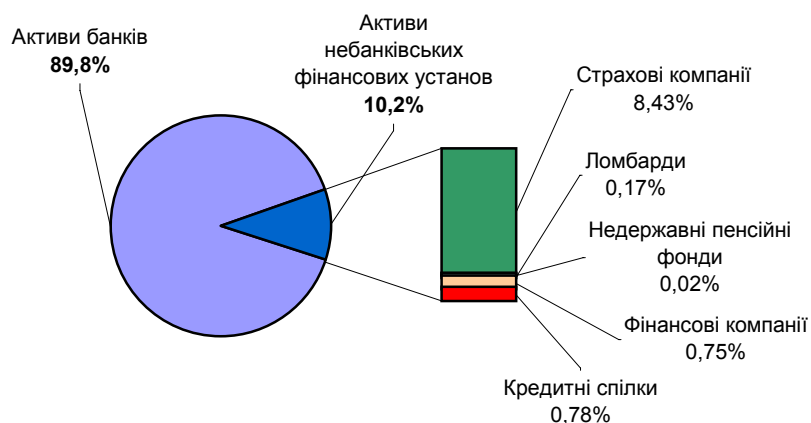

Рис.7. Активи фінансових установ станом на 31.12.05

Це є закономірним, оскільки банківський сектор фінансового ринку набагато раніше небанківського був забезпечений законодавчою, нормативною базою для своєї діяльності і мав високий рівень регульованості; ще з початку 2000-х років були запроваджені міжнародні стандарти банківської діяльності і нагляду за нею; банки мають більшу привабливість для інвесторів.

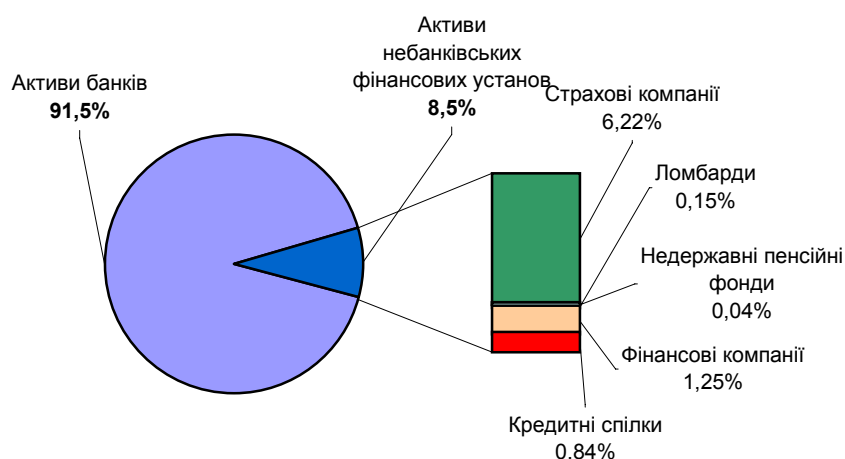

Рис.8. Активи фінансових установ станом на 31.12.06

Разом з тим, темпи росту обсягів кредитів, виданих фізичним особам банками і кредитними спілками, за 2005-2006 роки були приблизно однакові: в 3,7 раза. Це свідчить про те, що кредитні спілки зайняли свою нішу на ринку кредитування населення і завдяки відносній простоті оформлення

договору кредиту та швидкості отримання готівки складають все більшу конкуренцію банкам у сфері споживчого кредитування.

Протягом 2006 року після впорядкування операцій з перестраховання стабілізувалася ситуація на *страховому ринку*, про що свідчать показники його діяльності (табл.3).

По всіх основних показниках - обсяг активів і сплачених статутних фондів, обсяги сформованих резервів, отриманих страхових премій та здійснених страхових виплат - досягнуто приросту від 7,6 до 41,2 відсотка порівняно з попереднім роком.

Значними темпами розвивають свою діяльність компанії зі страхування життя: за 2006 рік ними отримано страхових премій на 40,3% більше, ніж у попередньому році, здійснено страхових виплат на 65,4% більше. Після різкого спаду в інфляційні дев'яності роки цей колись найрозвиненіший класичний вид страхування швидкими темпами відновлює свої позиції, хоча його частка поки що залишається незначною – за 2006 рік обсяг валових премій із страхування життя складав усього 3,3% від загального обсягу страхових премій.

Суттєвих зрушень досягнуто в минулому році у становленні та розвитку діяльності *установ недержавного пенсійного забезпечення*.

Темпи зростання активів недержавних пенсійних фондів у 2006 році в декілька разів випереджали темпи зростання активів банківського сектора. Це дає підставу сподіватися на те, що цей сегмент фінансових послуг займе гідне місце в економічному житті та соціальній сфері нашого суспільства.

Про це свідчить стрімке зростання не лише активів недержавних пенсійних фондів, а й число їх учасників та кількість укладених пенсійних контрактів. Протягом року чисельність учасників НПФ зросла більш ніж удвічі і склала понад 193 тис.осіб.

Більш як на 70% збільшилась кількість укладених пенсійних контрактів. При цьому майже по трьох чвертях індивідуальних пенсійних рахунків на кінець року сплачувались пенсійні внески, тобто рахунки були "активними".

Активно розгортали в минулому році свою діяльність адміністратори НПФ. Біля трьох тисяч осіб пройшли навчання з питань адміністрування недержавних пенсійних фондів, в тому числі члени рад НПФ, керівники та головні бухгалтери адміністраторів.

Таблиця 7.

**Основні показники діяльності фінансових установ – учасників ринку
небанківських фінансових послуг**

Сектори ринку небанківських фінансових послуг та показники їх діяльності	31.12.04	31.12.05	31.12.06
Страховання			
Кількість укладених договорів страхування (тис. шт.)	285 873	336 824	554 579
Загальні активи (млн. грн.)	20 013	20 920	23 995
Страхові резерви (млн. грн.)	8 272	5 046	6 014
Валові страхові премії (млн. грн.)	19 431	12 854	13 830
Валові страхові виплати (млн. грн.)	1 540	1 894	2 599
Недержавні пенсійні фонди			
Кількість учасників за укладеними пенсійними контрактами (тис. осіб)	26	88	193
Загальні активи НПФ (млн. грн.)	11	46	137
Пенсійні внески (млн. грн.), у т.ч.	-	36,4	119,7
- від фізичних осіб	-	2,2	5,3
- від юридичних осіб	-	34,1	109,1
- переведено кошти фізичної особи до пенсійного фонду від іншого пенсійного фонду	-	0,093	5,3
Пенсійні виплати (млн. грн.)	-	1,7	4,0
Кредитні спілки			
Кількість членів КС (тис. осіб)	785	1 231	1 791
Загальні активи (млн. грн.)	840	1 940	3 241
Обсяг виданих кредитів членам КС на звітну дату (млн. грн.)	691	1 442	2 597
Обсяг залучених депозитів членів КС на звітну дату (млн. грн.)	550	1 146	1 927
Фінансові компанії			
Загальні активи (млн. грн.)	816	1 871	4 825
Обсяг наданих послуг (вартість фінансового активу, що є предметом договорів, млн. грн.)	3 415	7 049	12 225
Ломбарди			
Загальні активи (млн. грн.)	232	418	н/д
Обсяг виданих протягом звітного періоду кредитів під заставу майна (млн. грн.)	н/д	1 429	н/д

Інформація щодо ліцензування небанківських фінансових установ протягом 2006 року

Вид діяльності, на яку видаються ліцензії	Кількість діючих ліцензій станом на початок року	станом на кінець <u>IV</u> кв. 2006 р. (наростаючим підсумком з початку року)						Кількість діючих ліцензій станом на кінець періоду
		видано ліцензій	анульовано ліцензій	ліцензій, у яких закінчився термін дії	сума сплачена до бюджету за ліцензування	у т. ч.		
						за видачу ліцензій	за переоформлення, копії та дублікати	
	шт.	шт.	шт.	шт.	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	шт.
Страховання	398 (страховиків)	964	77	308	16899,0	16881,0	18,0	411 (страховиків)
Діяльність кредитних спілок по залученню внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки	593	53	36	0	40,1	31,8	8,3	610
Діяльність кредитних спілок з надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів, крім внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки	161	80	2	0	110,6	105,6	5,0	239
Діяльність з надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів кредитними установами	0	6	0	0	180,0	180,0	0	6
Проведення діяльності з адміністрування недержавних пенсійних фондів	27	6	1	0	180,0	180,0	0	32
Залучення коштів фізичних осіб – установників управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю	49	33	2	0	1020,0	1000,0	20,0	80
Здійснення переказу коштів небанківськими фінансовими установами	0	1	0	0	30,0	30,0	0	1
Разом	1228	1143	118	308	18459,7	18408,4	51,3	1379

Страхові компанії

Загальний огляд

Протягом 2006 року страховий ринок України мав позитивну динаміку всіх основних показників своєї діяльності. При цьому якщо до 2005 року значну частку його розвитку забезпечували схемні компанії, орієнтовані на мінімізацію оподаткування суб'єктів реального сектора економіки та виведення капіталів за кордон за рахунок перестраховування у нерезидентів, то у 2006 році приріст показників діяльності страхового ринку забезпечувався за рахунок класичних видів страхування.

Рівень капіталізації та інвестиційні можливості страховиків продовжували зростати. Частка загальних активів страховиків у ВВП склала в минулому році 4,5%.

Інституційна спроможність страхового сектора залишається найвагомішою серед інших секторів небанківських фінансових ринків. Частка страховиків складає понад 80% загальної вартості активів ринків небанківських фінансових послуг.

На кінець 2006 року в Держреєстрі містилась інформація про **411 страховиків**, з них **55 компаній зі страхування життя**. За рік було зареєстровано 33 нові страхові компанії, з яких 26 отримали ліцензії на види страхування інші, ніж страхування життя, та 7 - на здійснення страхування життя. У той же час 20 страхових компаній протягом року з різних причин припинили свою діяльність, у тому числі 2 компанії зі страхування життя (табл.9). У результаті за рік кількість страховиків збільшилась на 13 компаній.

Таблиця 9.

Реєстрація страхових компаній у 2005-2006 роках

Показники	2005	2006
Кількість страхових компаній на кінець року, в т.ч.:	398	411
- компаній з видів страхування інших, ніж страхування життя	348	356
- компаній зі страхування життя	50	55
Кількість страховиків з іноземним капіталом на кінець року	58	66
Виключено з Держреєстру протягом року компаній, в т.ч.:	21	20
- компаній з видів страхування інших, ніж страхування життя	19	18
- компаній зі страхування життя	2	2
Включено до Держреєстру протягом року компаній, в т.ч.:	36	33
- компаній з видів страхування інших, ніж страхування життя	29	26
- компаній зі страхування життя	7	7

Результати діяльності страхових компаній

Загальний сплачений *статутний капітал* страховиків у порівнянні з 2005 роком зріс на 1,7 млрд. грн. і склав **8 391,2 млн. грн.** на кінець 2006 року.

Кількість страховиків за участю іноземного капіталу збільшилась на 8 і досягла 66 компаній. Протягом 2006 року сума іноземних інвестицій у галузь страхування зросла з 897,6 млн. грн. до 1 093,5 млн. грн., але при цьому її частка в загальному розмірі сплачених статутних фондів дещо знизилася: 2005 рік –13,4%, 2006 – 13,0%.

Розвиток страхового ринку протягом останніх чотирьох років характеризується основними показниками його діяльності, представленими в табл.10.

Таблиця 10.

Динаміка основних показників діяльності страхового ринку

Показники	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	Темпи приросту, %		
					2004/2003	2005/2004	2006/2005
Кількість страховиків	357	387	398	411	8,40	2,84	3,27
- в тому числі страховики, які мали право здійснювати страхування життя	30	45	50	55	50,00	11,11	10,00
Обсяг сплачених статутних фондів, млн.грн.	3 523,9	5 514,5	6 641,0	8 391,2	56,49	20,43	26,35
Обсяг сформованих страхових резервів, млн.грн.	3 775,0	8 272,2	5 045,8	6 014,1	119,13	-39,00	19,19
Загальна сума активів, визначених ст. 31 Закону України „Про страхування”, млн.грн.	9 029,78	17 543,3	12 381,7	17 488,2	94,28	-29,42	41,24
Валові страхові премії, млн.грн.	9 135,6	19 431,4	12 853,5	13 829,9	112,70	-33,85	7,60
Чисті страхові премії, млн.грн.	6 894,4	9 664,5	7 482,8	8 769,4	40,18	-22,57	17,19
Валові страхові виплати, млн.грн.	860,6	1 540,3	1 894,2	2 599,6	78,98	22,98	37,24
Рівень валових виплат, %	9,42	7,93	14,7	18,8	-15,82	85,37	27,89
Чисті страхові виплати, млн.грн.	799,5	1 410,6	1 546,7	2 326,2	76,44	9,65	50,40
Рівень чистих виплат, %	11,6	14,6	20,7	26,5	25,86	41,78	28,02

Як видно з таблиці, протягом 2006 року загальний обсяг валових страхових премій зріс на 7,6% (після різкого - на 33,9% падіння у 2005 році, зумовленого зменшенням обсягів псевдострахування внаслідок виходу з ринку окремих компаній), і перевищив рівень, що був на початок 2004 року.

На рис.5 представлений графік річних темпів приросту (спаду) обсягів валових страхових премій у цілому по страховому ринку та окремо – по ринках страхування життя та інших видів страхування за 1995-2006 роки.

Графік демонструє певну черговість періодів зростання та спаду темпів розвитку страхового ринку України за період 1994 – 2006 років. Постійне

зниження обсягів страхових премій спостерігалися на ринку страхування життя впродовж 1995-2000 років. Цей період відзначився економічною нестабільністю, високою інфляцією та постійними змінами чинного законодавства тощо.

Наслідком таких економічних процесів стала криза у страхуванні життя, що набула особливо загрозливих масштабів у період інфляції та низьких доходів населення.

Рис.9. Річні темпи приросту валових страхових премій у 1995-2006рр.

До 2000 року частка страхування життя в загальних валових страхових преміях різко знижувалась: якщо в 1994 році вона становила 42,5%, то в 1995 - 25,0%, 1996 - 10,5%, 1997 та 1998 - 4,5% та 1,6%, а вже у наступні 5 років (1999–2003) не перевищувала 0,8%.

У 2005 році питома вага страхування життя в загальній сумі валових страхових премій починає зростати і на кінець 2005 року складає 2,5%, а на кінець 2006 року - 3,3%.

Значні коливання темпів приросту страхових премій з видів інших, ніж страхування життя, починаються з 2003 року. У період з 2003 по 2005 рік спостерігалось збільшення обсягів внутрішнього перестраховання, зростання псевдостраховання (зокрема у страхуванні фінансових ризиків), страхування з метою виведення коштів за кордон. Такі процеси впливали на відповідні параметри страхового ринку та тенденції окремих показників його діяльності.

На кінець 2006 року валові страхові премії становили 2,6% обсягу ВВП України, чисті страхові премії - 1,6%. Значне випередження темпів приросту ВВП над темпами приросту валових страхових премій спричинило зниження частки валових страхових премій у ВВП при абсолютному зростанні суми премій у 2006 році проти 2005 року.

За 2006 рік страховиками отримано **валових премій на суму 13 830,0 млн.грн.**, з них 13 379,2 млн.грн. (96,7%) - з видів страхування інших, ніж страхування життя, та 450,8 млн.грн. (3,3%) - зі страхування життя.

Валові премії за видами страхування іншими, ніж страхування життя, становили 2,5% обсягу ВВП, чисті премії за цими видами - 1,5% обсягу ВВП; валові премії за видами страхування життя досягли 0,08% обсягу ВВП, чисті премії - 0,06% обсягу ВВП. На рис.10 представлена динаміка обсягів чистих страхових премій та чистих страхових виплат разом із співвідношенням премій у ВВП (валові показники премій та страхових виплат відрізняються від „чистих” на суму коштів, що повторно обертаються між страховиками за укладеними договорами перестраховування між українськими компаніями).

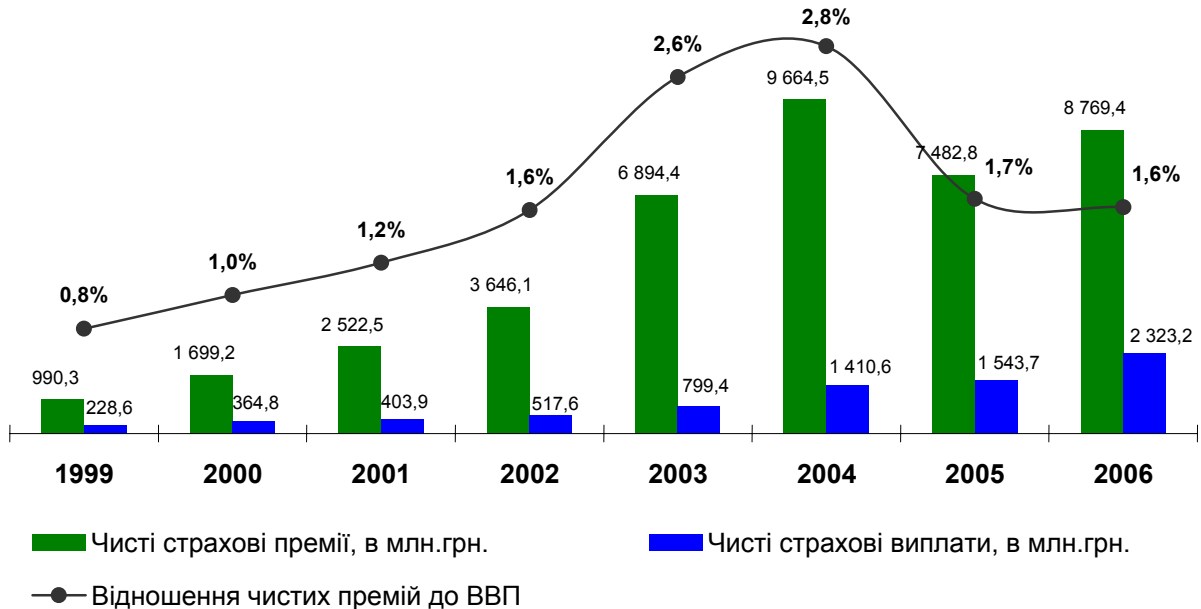

Рис.10. Динаміка страхових премій та їх частки у ВВП за 1996-2006рр.

На кінець 2006 року загальна сума валових страхових виплат за договорами страхування та перестраховування збільшилась на 705,4 млн. грн. та становила **2 599,6 млн.грн.** (рис.11), з них 10,5% (273,4 млн.грн.) - за договорами внутрішнього перестраховування, решта 2 326,2 млн.грн. - чисті страхові виплати (виплати, вільні від подвійного рахунку операцій внутрішнього перестраховування), що свідчить про позитивні зрушення.

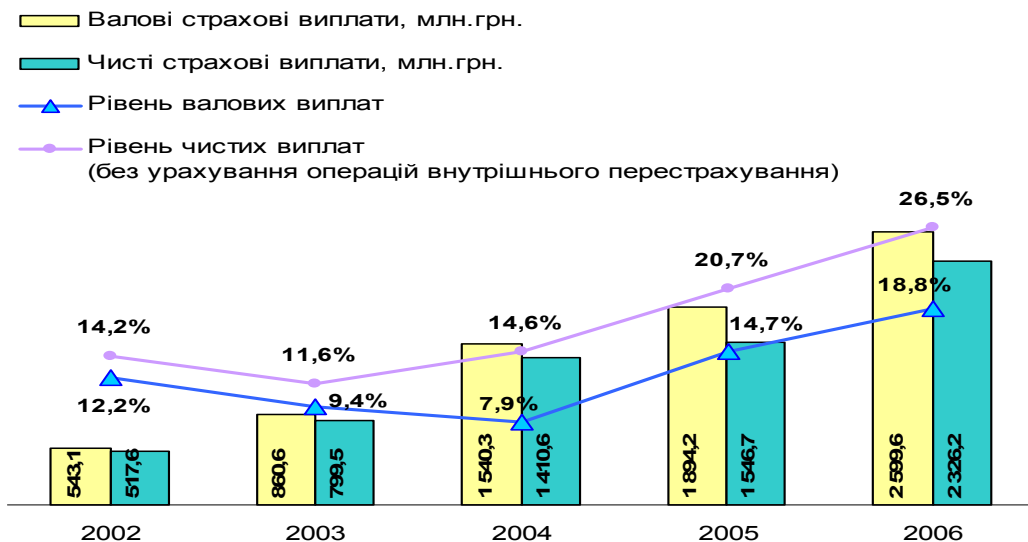

Рис.11. Страхові виплати з усіх видів страхування за 2002-2006 роки

Страховальникам - фізичним особам було виплачено 1012,8 млн. грн., що становить 38,9% обсягу валових страхових виплат та 43,5% чистих страхових виплат (рис.12). Частка цих виплат збільшилась проти 2005 року на 6,4 відсоткових пунктів, що також є позитивним явищем.

Рис.12. Динаміка виплат страховальникам – фізичним особам за 2003-2006 рр.

Величина *сформованих страхових резервів* станом на кінець 2006 року становила **6 014,1 млн.грн.**, що на 968,3 млн. грн., або на 19,2% більше, ніж на кінець 2005 року. Дані щодо активів, визначених страховиками для представлення страхових резервів, наведені в таблиці 11.

Таблиця 11.

Активи, якими представлені страхові резерви

	Загальна сума страхових резервів, млн. грн.	у тому числі	
		технічні резерви	резерви із страхування життя
Загальна сума сформованих страхових резервів	6 014,1	5 405,8	608,3
<i>Представлення страхових резервів відповідними категоріями активів, визначеними статтею 31 Закону України "Про страхування"</i>			
Всього, у тому числі за напрямками інвестування:	17 488,2	5 596,6	620,8
кошти на поточних рахунках у банках	773,6	456,7	29,6
банківські вклади (депозити)	5 453,7	2 548,3	310,5
банківські метали	41,1	36,4	4,6
нерухоме майно	794,6	323,7	45,2
акції	7 626,1	811,3	42,5
облігації	363,5	144,9	75,1
іпотечні сертифікати	40,3	1,6	0,0
цінні папери, що емітуються державою	183,4	133,4	47,1
права вимоги до перестраховиків (не входять до валюти балансу)	2 163,9	1 130,1	62,8
інші категорії активів відповідно до законодавства	47,9	10,3	3,5

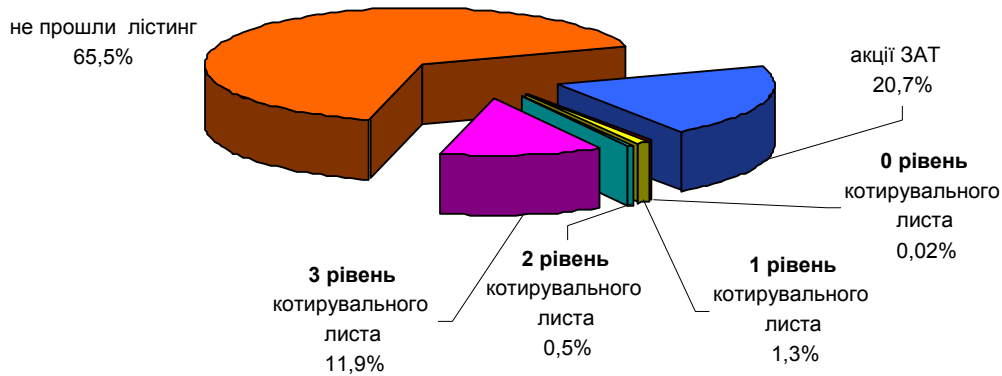

Рис.13. Якість цінних паперів (акцій) у портфелях страховиків станом на 31.12.06 (рівень котирувального листа акцій за даними ПФТС)

Перестраховання

Перестраховання залишається досить поширеним інструментом забезпечення страховиками ризику виконання частини своїх зобов'язань перед страхувальниками. Як правило, близько половини всіх страхових премій передається на перестраховання. В останні 3 роки ризики перестраховуються переважно на внутрішньому ринку (у страховиків - резидентів).

За договорами перестраховання ризиків на кінець 2006 року українські страховики (цеденти, перестраховальники) сплатили **5 621,6 млн. грн. (41%** валових страхових премій по ринку), з них:

- перестраховикам-нерезидентам - **561,07 млн. грн. (4%** валових премій по ринку),
- перестраховикам-резидентам - **5 060,55 млн. грн. (37%** валових премій по ринку).

У 2006 році продовжувалась тенденція до зменшення обсягів операцій з перестраховання у нерезидентів: протягом року на перестраховання за кордон було передано 561,1 млн. грн. страхових платежів проти 676,3 млн. грн. у 2005 році та 1 907,2 млн. грн. у 2004 році.

Відносні показники - частки перестраховання у валових страхових преміях порівняно з попередніми роками також продовжують знижуватися, однак вже з меншою інтенсивністю, ніж у 2004-2005 роках (рис.14). Так, якщо у 2005 році зниження становило 64,5%, то у 2006 році – 17%. Різке зниження обсягів перестраховання у нерезидентів у попередні два роки було обумовлене дією прийнятої з ініціативи Держфінпослуг постанови Кабінету Міністрів України від 4 лютого 2004 року №124 “Про затвердження Порядку та вимог щодо здійснення перестраховання у страховика (перестраховика) нерезидента”, спрямованою на припинення відтоку ”сумнівних” грошей за кордон через канали перестраховання. Починаючи з 2005 року цей відтік фактично припинено, і перестраховання за кордон провадиться через іноземні компанії, діяльність яких контролюється регуляторними органами

відповідних країн і які знаходяться в полі зору Держфінпослуг завдяки веденню бази отримуваних від зарубіжних регуляторів даних про перестраховиків-нерезидентів.

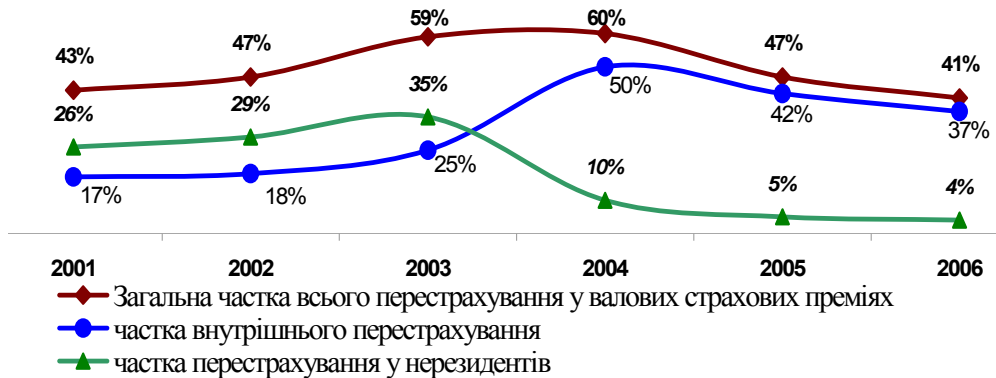

Рис.14. Частка перестраховання у валових страхових преміях за 2001-2006рр.

Структура страхових премій, сплачених на перестраховання в іноземних страховиків, представлена на рис.15.

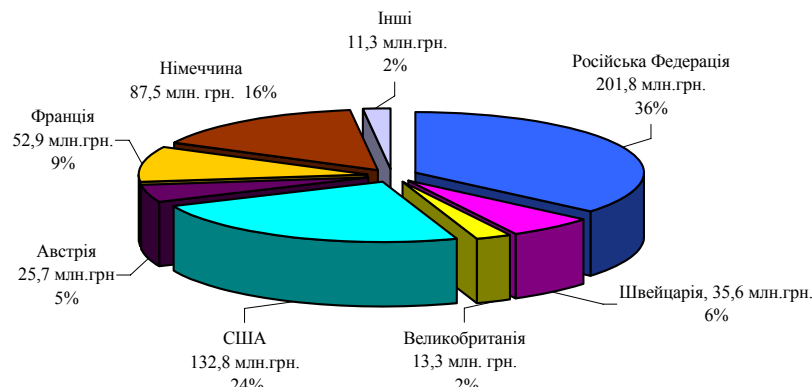

Рис.15. Структура перестраховання за межами України на кінець 2006 року

Види страхування інші, ніж страхування життя (non-life insurance)

Станом на кінець 2006 року на страховому ринку за видами страхування іншими, ніж страхування життя, діяло 356 страхових компаній, з яких 26 набули статусу страховиків протягом 2006 року.

Найбільш поширеними видами страхування залишаються види добровільного майнового страхування, надходження за якими становили 83% (11,1 млрд.грн.) валових страхових премій. Частка добровільного особистого страхування не перевищувала 5,2% (0,7 млрд.грн.).

Основні показники страхування "non-life" на кінець 2006 року:

- **Валові страхові премії non-life зросли на 6,8%** і склали **13 379,2 млн.грн.** Частка валових премій перших за їх обсягами трьох страховиків становила 12,2% (в 2005 році - 12,5%, у 2004 - 22,6%); перших 50 страховиків - 74,7% (в 2005 році - 75,5%, у 2004 - 83,0%). Це говорить про поступове зниження рівня монополізації у страхуванні різних видів ризиків.

- **Чисті страхові премії зросли на 16,2% і склали 8 318,8 млн.грн.** Порівняно з обсягами валових страхових премій чисті премії у 2006 році зростали більш швидкими темпами.

Види страхування, частки чистих страхових премій по яких є найбільш вагомими в чистих страхових преміях non-life insurance: добровільне страхування наземного транспорту (крім залізничного) - 22,8% (1 900,1 млн.грн.) та страхування фінансових ризиків - 17,9% (1 494, 9 млн.грн.).

- **Валові страхові виплати non-life зросли на 37,1% і склали 2 583,6 млн.грн.,** з яких 273,4 млн.грн. передано іншим страховикам за договорами внутрішнього перестраховування, решту **2 310,2 млн.грн. становлять чисті страхові виплати.**

- Страхові виплати фізичним особам становили 1 005,9 млн.грн., з них у розрізі видів страхування виплачено:

309,4 млн.грн. - з добровільного особистого страхування;

1 977,5 млн.грн.- з добровільного майнового страхування;

35,0 млн.грн. - з добровільного страхування відповідальності;

177,0 млн.грн. - з недержавного обов'язкового страхування, в тому числі з страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів (звичайні та додаткові договори) - 159,3 млн.грн.;

84,7 млн.грн. - з державного обов'язкового страхування.

- На перестраховування за видами non-life було сплачено 5 583,9 млн.грн. (на 7% менше, ніж у 2005 році), в тому числі перестраховикам-нерезидентам – 523,5 млн.грн. (на 17% менше, ніж у 2005 році); на внутрішньому ринку перестраховування сплачено 5 060,3 млн.грн. (на 5,8% менше, ніж у 2005 році).

- Рівень страхових виплат за видами non-life (відношення виплат до премій) продовжує зростати. Рівень валових страхових виплат становив 19,3% (на 4,3 відсоткових пунктів більше, ніж у попередньому році), рівень чистих страхових виплат зріс на 6,3 відсоткових пунктів та становив 27,8%.

Страхування життя (life insurance)

Станом на кінець 2006 року 55 страхових компаній мали ліцензії на право здійснювати страхування життя, з них 7 страховиків були створені протягом 2006 року.

Основні показники страхування життя на кінець 2006 року:

- Сумарні **валові страхові премії із страхування життя** становили **450,8 млн.грн.**, з яких лише 0,2 млн.грн. (0,04%) надійшло в якості премій із внутрішнього перестрахування ризиків, решта **450,6 млн.грн. (99,96%) - чисті премії.**

Темпи приросту валових та чистих страхових премій у порівнянні з 2005 роком становили 40,3%.

Частка перших трьох компаній зі страхування життя за обсягами отриманих премій становила 58,5% (у 2005 році - 52,1%, в 2004 - 56,3%); перших 10-ти компаній - 90,1% (в 2005 році - 91,2%, у 2004 - 93,0%). Рівень монополізації і концентрації ринку зі страхування життя набагато вищий, ніж у страхуванні за іншими видами (non-life insurance).

- **Валові страхові виплати у life insurance** зросли на **65,3%** і склали 16,0 млн.грн. Виплати іншим страховикам у загальній сумі були незначними (0,6 тис.грн.) і тому не мали суттєвого впливу на різницю у величині валових та чистих страхових виплат.

- Рівень страхових виплат становив 3,6%.

- Перестрахування зі страхування життя здійснювали 24 компанії, з них тільки 2 – виключно в українських компаніях. 20 компаній укладали договори перестрахування лише з перестраховиками-нерезидентами, тобто 100% всіх премій, які передавалися на перестрахування, сплачувалися за межі України, та ще 2 компанії передавали нерезидентам від 95 до 99,9% загальних обсягів перестрахування. Таке превалювання перестрахування у перестраховиків-нерезидентів обумовлене високою репутацією та більшою надійністю іноземних перестраховиків порівняно з вітчизняними, стабільністю економічної ситуації в розвинених країнах та відповідними рішеннями щодо політики перестрахування, що приймалися іноземними інвесторами* – учасниками страховиків.

* - станом на кінець 2006 року налічувалось 17 страхових компаній зі страхування життя, які мали у статутних фондах іноземні інвестиції. З них 4 компанії зі 100%-ми інвестиціями компаній таких країн, як Росія, Австрія, Нідерланди, США; 5 компаній мали 87-99% іноземних інвестицій (капітал з Австрії, Англії, Кіпру), 3 компанії –25,8-50% (капітал з Кіпру та Австрії), решта 5 компаній 5-17%.

У порівнянні з 2005 роком **обсяги перестрахування в life insurance зменшилися на 7,5 млн.грн., або на 16,5%**; відповідно на 5,7 відсоткового пункта знизилася питома вага перестрахування у валових преміях (з 14,1% у 2005 році до 8,4% у 2006).

Всього в страхуванні життя на перестрахування сплачено 37,7 млн.грн., з них:

перестраховикам-нерезидентам - 37,5 млн.грн. (8,32% від валових премій);

перестраховикам-резидентам - 0,2 млн.грн. (0,05% відповідно).

Структура страхових премій зі страхування життя, сплачених перестраховикам-нерезидентам за 2006 рік, представлена на рис. 16.

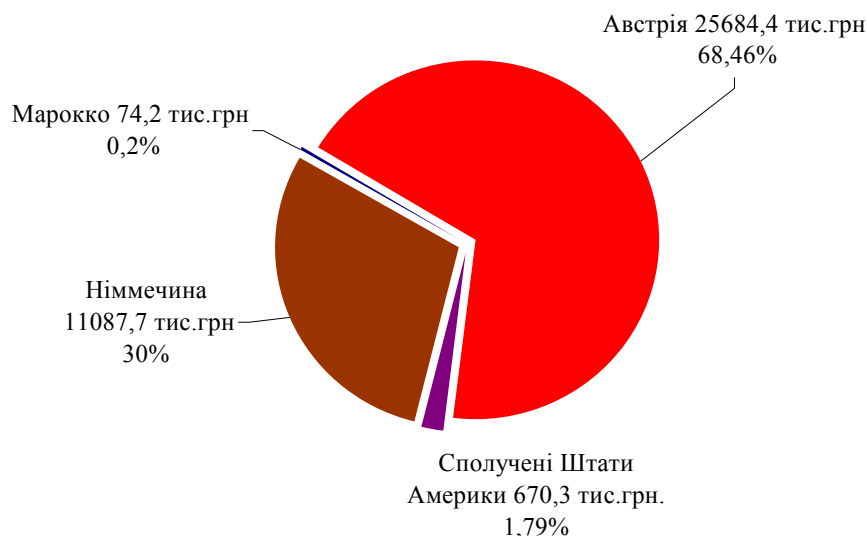

Рис.16. Перестраховання у нерезидентів (в галузі страхування життя)

Небанківські кредитні установи

Загальний огляд

На кінець 2006 року до Державного реєстру фінансових установ було внесено інформацію про 781 небанківську кредитну установу, в тому числі про 764 кредитні спілки, 3 інші кредитні установи та 14 юридичних осіб публічного права.

Таблиця 12.

Кількість кредитних установ у Держреєстрі

Реєстрація кредитних установ	2005 рік	2006 рік
Кількість кредитних установ на кінець року, в т.ч.	725	781
кредитних спілок	723	764
інших кредитних установ	2	3
юридичних осіб публічного права	0	14
Виключено протягом року з Держреєстру, в т.ч.	12	8
кредитних спілок	12	8
інших кредитних установ	0	0
юридичних осіб публічного права	0	0
Включено протягом року до Держреєстру, в т.ч.	114	64
кредитних спілок	113	49
інших кредитних установ	1	15
юридичних осіб публічного права	0	0

Як і в попередні роки, кількість кредитних установ продовжувала збільшуватись (за рік - на 56 одиниць, або на 8 %), що свідчить про зростання

інтересу споживачів до цього сектора фінансового ринку та привабливість системи кредитної кооперації і мікrokредитування для середньозабезпечених верств населення завдяки їх певним перевагам над банківським кредитуванням.

Результати діяльності кредитних спілок

Протягом року кількість членів кредитних спілок збільшилася майже на **46%** і на 31.12.06 становила **1 млн. 791,4 тис. осіб**, з яких 566,1 тис. осіб, або 32%, мають чинні кредитні договори, та 103,0 тис. осіб (6%) мають внески на депозитних рахунках у кредитних спілках (рис. 17).

При абсолютному зростанні кількості членів кредитних спілок усіх статусів (тих, які мають чинні кредитні та депозитні договори та інших, які на даний момент не користуються послугами кредитних спілок, але залишаються їх членами), структура кількості членів за їх статусом у 2006 році помітно змінилась порівняно з 2005. Так, відмічається зниження частки осіб, що мають чинні кредитні договори (з 40% у 2005 році до 32% у 2006), та зростання питомої ваги кількості членів, що не мають чинних кредитних або депозитних договорів, тобто тимчасово не користуються послугами КС (з 53% у 2005 році до 63% у 2006). Частка осіб, що довірили кредитній спілці свої вільні готівкові кошти, залишилась сталою: на рівні 6% від загальної кількості членів.

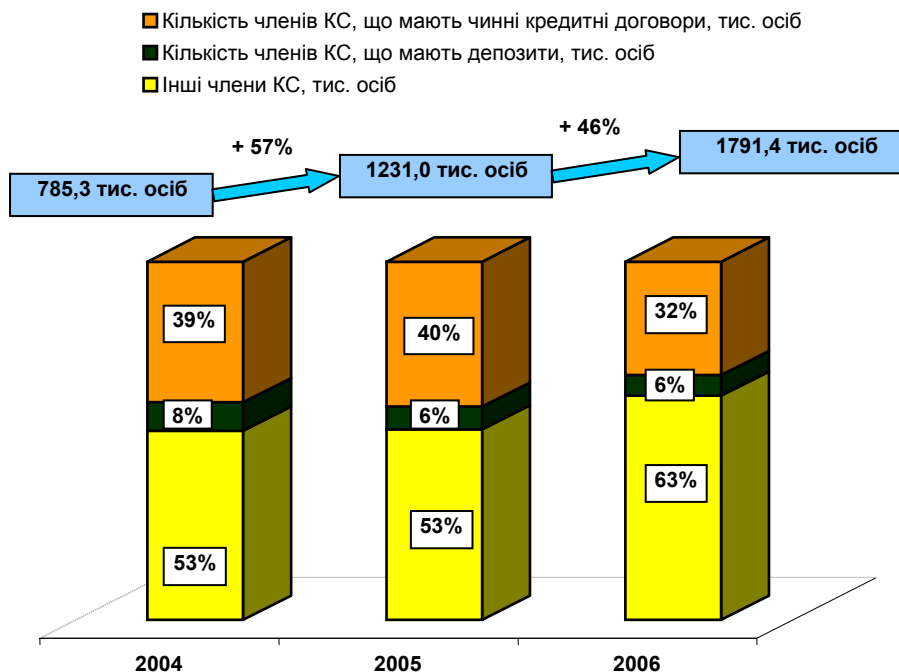

Рис.17. Динаміка кількості членів КС (станом на кінець періоду)

За результатами звітного року, як і раніше, більшість кредитних спілок об'єднувала відносно невелику кількість членів – до 1000 осіб. Проте слід зазначити, що за останніх три роки склалася тенденція до нарощування

кредитними спілками чисельності своїх членів, завдяки чому частка таких невеликих спілок поступово зменшується, а відповідно збільшується кількість спілок, що охоплюють членством понад тисячу осіб (табл. 13).

Таблиця 13.

Зміна розподілу кредитних спілок за кількістю їх членів у 2005 – 2006 роках

Групи кредитних спілок за кількістю членів	2005		2006		Структурні зрушення, в.п.
	Кількість КС у групі	Питома вага, %	Кількість КС у групі	Питома вага, %	
До 100 осіб	190	25,4%	166	21,8%	-3,6
101-500 осіб	255	34,1%	223	29,3%	-4,8
501-1 000 осіб	104	13,9%	117	15,4%	1,5
1 001-3 000 осіб	125	16,7%	149	19,6%	2,9
3 001-5 000 осіб	25	3,3%	38	5,0%	1,7
5 001-10 000 осіб	28	3,7%	35	4,6%	0,9
10 001-30 000 осіб	17	2,3%	27	3,6%	1,3
30 001-100 000 осіб	2	0,3%	2	0,3%	0
більше 100 000 осіб	1	0,1%	3	0,4%	0,3
Всього	747	100,0%	760	100,0%	X

На кінець 2006 року за кількістю членів кредитні спілки розподілилися таким чином: більшість кредитних спілок (67%) об'єднують до 1 тис. осіб; третина спілок – від 1 тис. до 10 тис. осіб, біля 5% кредитних спілок залучили від 10 до 100 тис. членів і 3 спілки об'єднують понад 100 тис. членів (рис.18).

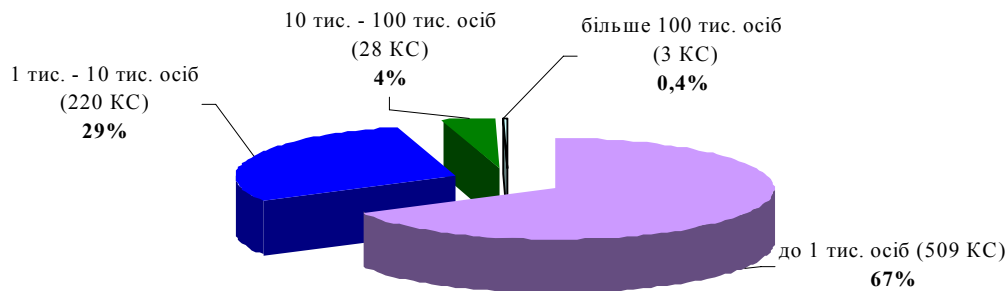

Рис. 18. Групування КС за кількістю членів станом на кінець 2006 року

Загальний **обсяг активів** кредитних спілок протягом 2006 року зріс на **67,1%** та становив на кінець року **3 241,2 млн. грн.**, з яких 2 934,9 млн. грн., або 90,5% – це продуктивні³ та решта 9,5% (306,3 млн. грн.) – непродуктивні активи⁴.

На кінець звітного періоду з-поміж 760 кредитних спілок зростання обсягу активів спостерігалось у 563, тобто у 75%, що свідчить про системне

³ Активи, використання яких дає кредитній спілці економічні вигоди у вигляді доходу.

⁴ Активи, які забезпечують діяльність кредитної спілки, але не дають доходу.

зростання цього сегменту ринку.

Майже 84% кредитних спілок мають обсяг активів до 5 млн. грн., тоді як 4 кредитні спілки володіють активами, які перевищують 100 млн. грн. Розподіл кредитних спілок за обсягом активів у 2005 та 2006 роках та зміни у структурі наведені в табл. 14.

Таблиця 14.

Зміна розподілу кредитних спілок за обсягом їх активів у 2005 – 2006 рр.

Групи кредитних спілок за обсягом активів	Частка кредитних спілок, що належать до кожної групи, %		Структурні зрушення, в.п.
	2005 рік	2006 рік	
до 1 млн. грн.	63,54%	52,28%	-11,26
1 - 5 млн. грн.	26,01%	31,23%	5,23
5 - 10 млн. грн.	6,03%	7,91%	1,88
10 – 50 млн. грн.	3,62%	7,10%	3,49
50 -100 млн. грн.	0,54%	0,94%	0,40
більше 100 млн. грн.	0,27%	0,54%	0,27

Як видно з таблиці, спостерігається тенденція до нарощування сукупних активів кредитних спілок та зміни їх структури в напрямку зростання питомої ваги кредитних спілок із значними обсягами активів.

У цілому система кредитних спілок України демонструє високі темпи зростання всіх основних показників діяльності (рис.19.).

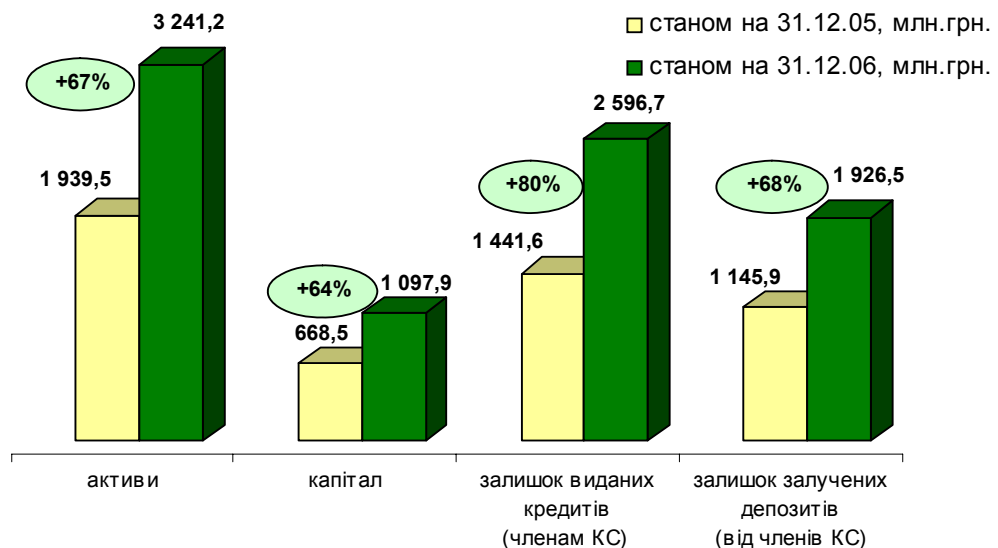

Рис.19. Динаміка основних показників системи кредитних спілок

Загальний обсяг капіталу кредитних спілок зріс протягом року на **64,2%** і станом на 31 грудня 2006 року становив **1 097,9 млн. грн.** Найбільшу питому вагу в його складі складає пайовий капітал (856,5 млн. грн.).

Сукупний балансовий нерозподілений доход кредитних спілок становив 5,8 млн. грн., тоді як на кінець 2005 року кредитні спілки мали 7,6 млн. грн. непокритих збитків. Станом на 31.12.06 непокритий збиток мали 163

кредитні спілки (21% від загальної кількості). Це є закономірним для кредитних спілок, що лише розпочинають свою діяльність і несуть пов'язані з цим витрати.

Протягом 2006 року кредитні спілки надали своїм членам 958,5 тис. **кредитів** на загальну суму **4 254,0 млн. грн.**, що на **74%** більше обсягу кредитування минулого року.

Загальна сума заборгованості 103 тис. членів КС, що мали чинні станом на кінець року кредитні договори, становила **2 596,7 млн. грн.**, тобто в середньому кожен член - позичальник кредитної спілки на кінець року мав 4,6 тис. боргу за кредитом.

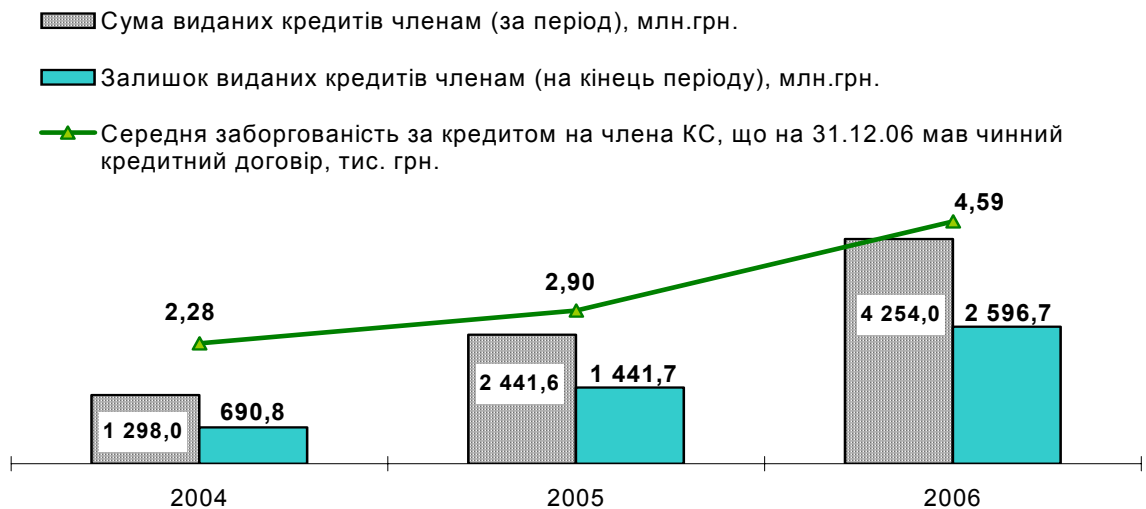

Рис. 20. Динаміка кредитування кредитними спілками своїх членів

З початку року заборгованість за безнадійними кредитами зросла на 78,9 тис. грн. і на кінець року становила близько 910,5 тис. грн.

За строковістю повернення найбільша частка усіх кредитів (71%) отримана на строк від 3 до 12 місяців, найменшим попитом користуються короткострокові кредити зі строком повернення до 3 місяців (5,5% від загального обсягу виданих станом на 31.12.06 кредитів).

Як і в попередні роки, найбільшим попитом користувалися кредити на споживчі потреби (рис. 21).

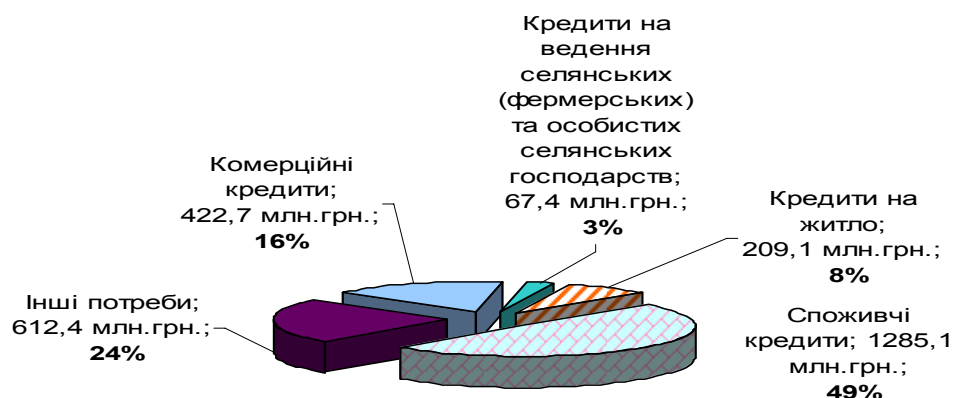

Рис.21. Структура кредитів за видами на кінець 2006 року

Протягом року кредитними спілками було надано *кредитів іншим кредитним спілкам* на суму 76,8 млн. грн., заборгованість на кінець року становила 28,8 млн. грн.

На кінець 2006 року на депозитних рахунках членів кредитних спілок обліковувалось *вкладів на загальну суму 1 926,5 млн. грн.*, що перевищує показник початку року на **68%**.

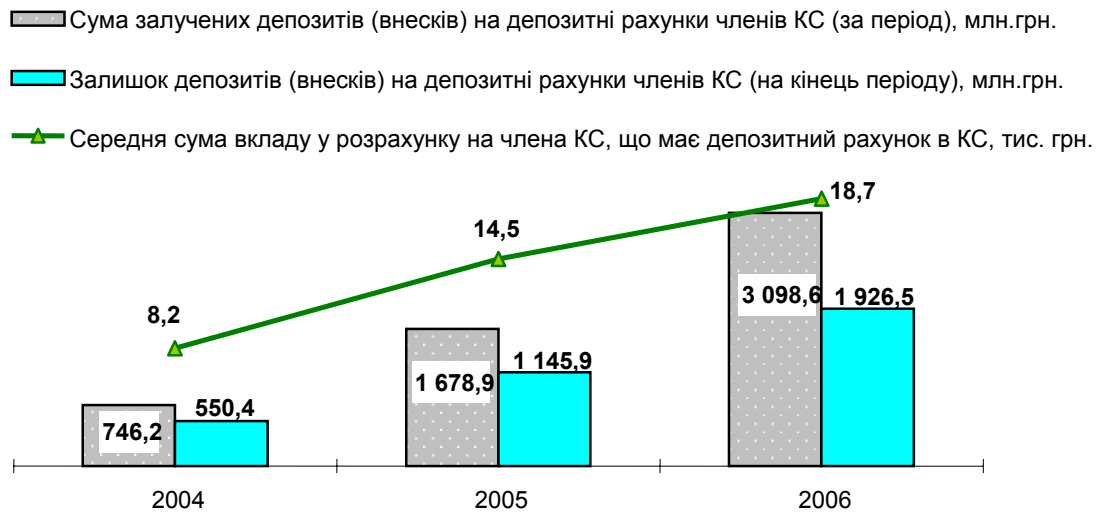
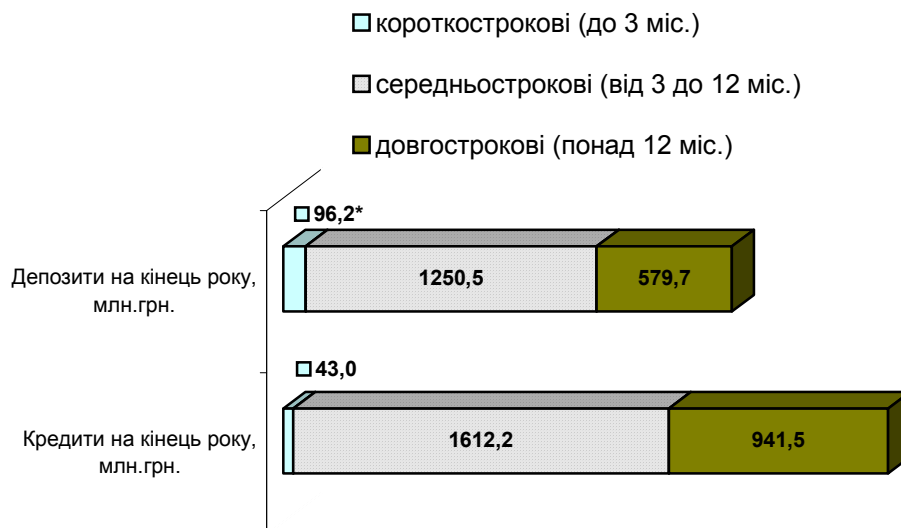

Рис.22. Динаміка залучення внесків членів на депозитні рахунки членів КС

Зростання вкладів (внесків) членів кредитної спілки на депозитні рахунки в цілому та в розрахунку на одного члена кредитної спілки, який має депозитний рахунок, свідчить про зростання довіри споживачів до кредитних спілок не тільки як до кредитних, а як і до депозитних установ.

Найбільший обсяг внесків (майже 65%) було залучено на період від 3 до 12 місяців, найменшу частку (2,1%) складають внески до запитання.

* разом із внесками до запитання

Рис.23. Розподіл кредитів та депозитів за видами станом на 31.12.06.

Зважаючи на досить широкий діапазон середньозважених відсоткових ставок за кредитами членам кредитних спілок, можна стверджувати, що найбільша кількість кредитних спілок (191 із 700), що відобразили цей показник у звітності, надають кредити за середньозваженою ставкою у межах від 40 до 50 % річних (табл.11). Більше половини всіх кредитних спілок надають своїм членам кредити за відсотковою ставкою в межах від 30% до 50% річних.

Таблиця 15.

Розподіл кредитних спілок за середньозваженими відсотковими ставками за кредитами своїм членам станом на кінець 2006 року

Інтервали відсоткових ставок	Кількість кредитних спілок	Частка від загальної кількості кредитних спілок, %
До 10%	24	3,4 %
10%-20%	43	6,1%
20%-30%	96	13,7%
30%-40%	181	26,0%
40%-50%	191	27,3%
50%-60%	89	12,7%
60%-70%	47	6,7%
70%-80%	21	3,0%
80% і більше	8	1,1%
Разом	700	100%

Основні показники діяльності кредитних спілок у розрізі регіонів України (за місцем знаходження головного офісу) наведено в табл.16.

Таблиця 16.

Основні показники діяльності кредитних спілок у розрізі регіонів України
(за місцем знаходження головного офісу)

Області	Кількість КС	Кредити, надані членам кредитної спілки, тис.грн. (залишок на кінець періоду)	Активи, тис.грн. (на кінець періоду)	Внески (вклади) на депозитних рахунках членів кредитних спілок, тис.грн. (залишок на кінець періоду)	Капітал, тис.грн. (на кінець періоду)	Кількість членів кредитної спілки, осіб (на кінець періоду)	Кількість членів кредитної спілки, які мають внески (вклади) на депозитних рахунках, осіб (на кінець періоду)	Кількість членів кредитної спілки, які мають заборгованість за кредитами, осіб (на кінець періоду)
АР Крим	22	53 541,8	61 414,4	44 018,3	15 622,9	10 863	2 542	3 528
Вінницька	16	34 410,1	60 840,6	29 338,4	30 007,1	24 991	3 342	12 415
Волинська	17	27 214,2	90 550,1	76 143,3	12 640,6	11 051	3 092	3 193
Дніпропетровська	31	52 509,6	63 482,6	31 100,5	25 793,1	42 410	1 641	19 034
Донецька	63	191 748,6	229 436,9	156 620,1	44 167,0	319 437	12 285	73 634
Житомирська	7	14 603,5	17 122,6	11 354,5	5 064,3	20 095	867	5 071
Закарпатська	22	75 718,8	83 917,2	61 902,3	17 444,8	67 366	4 949	30 400
Запорізька	31	75 981,4	95 351,5	57 952,7	30 101,2	58 299	3 535	14 970
Івано - Франківська	26	45 550,7	47 200,9	34 208,8	9 742,4	52 495	2 152	20 518
Кіровоградська	20	24 203,3	27 306,4	18 866,6	7 243,2	11 539	1 491	5 327
Київ	93	492 078,6	604 802,5	275 124,7	243 820,2	144 743	5 328	29 897
Київська	16	18 963,2	21 445,9	10 871,2	5 887,9	20 948	653	8 424
Луганська	54	106 576,3	118 334,8	86 002,2	26 800,1	84 672	7 356	29 654
Львівська	38	106 420,5	122 304,6	65 860,9	51 841,2	130 508	5 647	43 728
Миколаївська	14	30 143,5	35 276,6	24 150,3	8 616,5	31 571	1 802	7 511
Одеська	40	634 666,9	726 903,7	402 906,2	305 511,6	370 552	15 535	117 918
Полтавська	23	44 361,3	84 801,3	30 098,5	48 141,6	35 993	2 857	9 879
Рівненська	12	10 979,5	12 000,0	9 100,5	1 571,2	8 999	711	3 457
Севастополь	16	38 677,9	41 358,9	21 929,8	16 073,4	18 424	1 253	6 051
Сумська	12	7 026,3	7 490,0	4 093,6	2 723,5	10 058	386	3 964
Тернопільська	28	55 517,9	60 892,0	47 007,0	8 474,0	59 024	5 061	24 945
Харківська	35	132 278,0	283 519,6	194 048,6	85 272,0	63 216	4 130	20 608
Херсонська	15	35 305,2	38 318,3	26 974,0	9 545,5	21 076	1 760	7 394
Хмельницька	21	38 443,3	41 165,2	32 266,3	6 697,8	42 912	2 204	18 714
Черкаська	51	180 002,1	188 549,8	131 335,7	48 015,5	74 449	9 594	27 425
Чернівецька	16	41 023,7	44 403,7	22 618,3	20 536,1	16 194	1 176	6 707
Чернігівська	21	28 799,8	32 983,3	20 634,9	10 511,5	39 524	1 682	11 782
Всього	760	2 596 746,0	3 241 173,4	1 926 528,2	1 097 866,2	1 791 409	103 031	566 148

Фінансові компанії та ломбарди

Загальний огляд

Внесення інформації про фінансові компанії до Державного реєстру фінансових установ розпочалося в 2004 році.

На кінець 2006 року до Державного реєстру фінансових установ було внесено інформацію про 116 фінансових компаній. Протягом року зареєстровано 46 та виключено з Держреєстру 4 фінансові компанії.

Узагальнені дані щодо видів фінансових послуг, які мають право надавати фінансові компанії, внесені до Державного реєстру фінансових установ, а також юридичні особи – суб'єкти господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але мають визначене законом право надавати фінансові послуги, наведено в таблиці 17.

Таблиця 17.

Інформація щодо кількості фінансових компаній/юридичних осіб, які мали право надавати фінансові послуги

Вид фінансових послуг	Станом на 31.12.2006	
	Кількість фінансових компаній	Кількість юридичних осіб
Надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів	3	-
Надання фінансових кредитів за рахунок власних коштів	27	-
Надання позик	28	47
Переказ грошових коштів	1	-
Надання порук (поручительств)	32	57
Залучення фінансових активів фізичних осіб із зобов'язаннями щодо наступного їх повернення шляхом укладання договорів на управління майном	54	-
Залучення фінансових активів юридичних осіб із зобов'язаннями щодо наступного їх повернення шляхом укладання договорів на управління майном	68	-
Фінансових лізинг	25	124
Надання гарантій	31	-
Факторинг	29	-
Довірче управління фінансовими активами	-	-
Кліринг	-	-
Обслуговування дорожніх чеків	-	-
Діяльність з обміну валют	1	-
Надання послуг з поштового переказу грошових коштів	-	1

Загальні активи фінансових компаній з початку 2006 року зросли на 2 953,4 млн. грн. (майже у 2,6 рази) і на 31.12.06 складали **4 824,6 млн. гривень.**

Усі фінансові компанії протягом року уклали **8 560** договорів щодо надання фінансових послуг загальною вартістю **12 225,0 млн. грн.** (табл.18), що на **73,4%** більше вартості договорів, укладених за 2005 рік.

Таблиця 18.

**Вартість укладених фінансовими компаніями
договорів з надання фінансових послуг**

Вид фінансової послуги	Обсяг фінансового активу, що є предметом договору, млн. грн.		
	2004	2005	2006
Операції з обміну валют	2 194,0	4 327,7	7 252,5
Операції з переказу коштів	1 163,3	1 164,9	1 246,1
Залучення фінансових активів фізичних осіб	21,6	1 049,1	2 860,0
Залучення фінансових активів юридичних осіб	5,9	125,6	356,4
Послуги факторингу	7,3	62,0	141,0
Надання позик	19,9	191,6	251,4
Надання фінансових кредитів за рахунок власних коштів	0,1	26,5	83,4
Надання порук (поручительств)	2,4	81,0	16,8
Фінансовий лізинг	0,0	14,1	9,8
Надання гарантій	0,0	6,5	7,6
Всього	3 414,5	7 049,0	12 225,0

Порівняно з 2005 роком дещо змінилася структура обсягів укладених договорів за видами послуг. Так, з 61,4% у 2005 році до 59,3% у 2006 знизилась питома вага операцій з обміну валют у загальному обсязі наданих фінансових послуг. Питома вага послуги з переказу коштів зменшилась з 16,5% до 10,2%. Зате помітно зріс обсяг послуг, пов'язаних із залученням фінансових активів фізичних осіб із зобов'язанням щодо наступного їх повернення шляхом укладання договорів на управління майном: з 14,9% від загального обсягу всіх видів послуг за результатами 2005 року до 23,4% на кінець 2006.

Обсяги фінансових послуг, наданих юридичними особами – суб'єктами господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але мають визначене законом право надавати фінансові послуги, наведено в таблиці 19.

Таблиця 19.

Обсяги фінансових послуг, наданих у 2006 році юридичними особами – суб'єктами господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами

Вид фінансової послуги	Вартість укладених договорів за період, млн. грн.	
	2005	2006
фінансовий лізинг	830,9	2 508,2
поштовий переказ	1 548,6*	1 002,1
Всього	2 379,5	3 510,3

дані щодо обсягів поштового переказу наведені лише за II півріччя 2005 року оскільки Держфінпослуг на виконання доручення Кабінету Міністрів України взяла на облік УДППЗ „Укрпошта” лише у III кв. 2005 року.

Результати діяльності фінансових компаній, лізингодавців та ломбардів

Фонди з фінансування будівництва (ФФБ) та фонди операцій з нерухомістю (ФОН)

У 2004 році набрав чинності Закон України „Про фінансово-кредитні механізми та управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю”, який забезпечив можливість небанківським фінансовим установам провадити діяльність із залучення фінансових активів фізичних та юридичних осіб на вказані цілі із зобов'язанням щодо наступного їх повернення шляхом укладання договорів управління майном.

Для надання послуг із залучення фінансових активів фізичних осіб для управління ними у сфері житлового будівництва фінансовим компаніям, які внесені до Держреєстру як фінансові установи, необхідно отримати ліцензію Держфінпослуг на залучення коштів фізичних осіб – установників управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю.

Більшість фінансових компаній (80 із 116) на кінець 2006 року отримали відповідні ліцензії і стали фінансовими компаніями-управителями. Таким чином, протягом року *кількість фінансових компаній-управителів* зростає на 31 компанію (з 49 на початок року до 80 на кінець 2006 року), що свідчить про підвищення попиту на послуги таких компаній з боку споживачів та зацікавленість у веденні бізнесу, пов'язаного із залученням та управлінням активами з метою будівництва житла за допомогою механізму ФФБ.

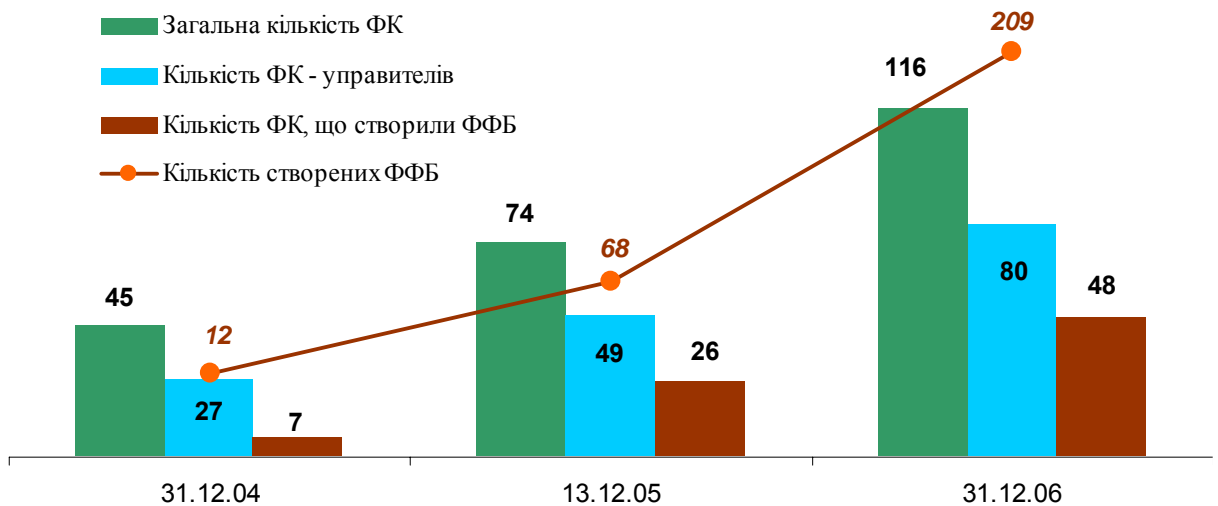

Рис. 24. Активність фінансових компаній-управителів зі створення ФФБ

Разом з тим на кінець 2006 року із 80 фінансових компаній – управителів лише 48 (60%) створили фонди фінансування будівництва (ФФБ). Кількість таких фондів на кінець 2006 року досягла **209**.

Із 209 створених ФФБ 113 (54%) розташовано в м. Києві та Київській обл. (рис. 25).

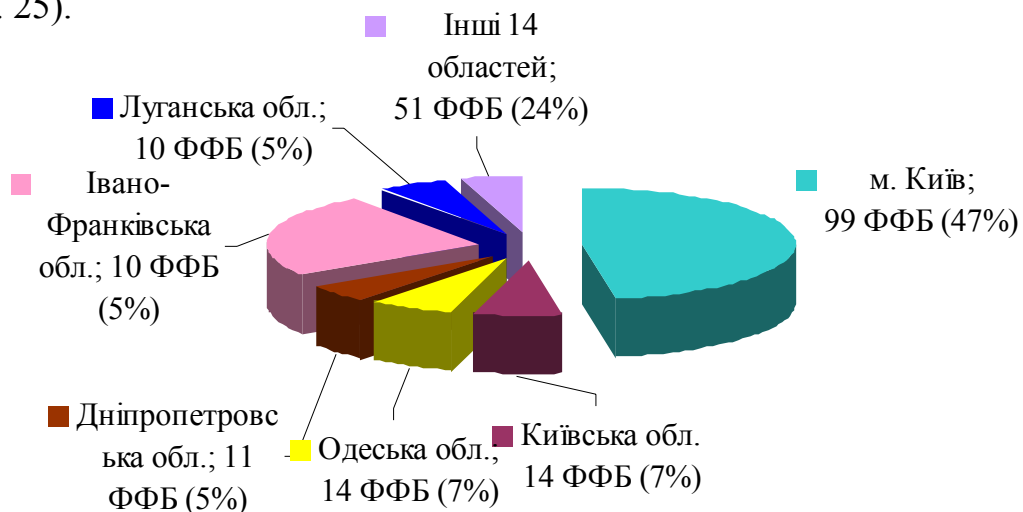

Рис.25. Територіальний розподіл ФФБ, створених станом на 31.12.06

Більшість фінансових компаній-управителів (31%) здійснюють управління трьома-чотирма фондами, а 3 компанії управляють більш ніж десятьма ФФБ кожна.

Протягом 2006 року фінансовими компаніями, які здійснюють управління фінансовими активами у сфері житлового будівництва, укладено **5 844 договори**, 95% яких - з фізичними особами - довірцями. Виконано за

звітний рік 826 договорів; на кінець року залишилось 6 305 договорів, термін дії яких ще не закінчився.

З початку року кількість осіб, які доручають управління своїми активами фінансовим компаніям у сфері житлового будівництва (довірителів), зроста майже *в 4 рази*.

Таблиця 20.

Кількість укладених та виконаних договорів щодо управління активами фізичних осіб у сфері житлового будівництва у 2006 році

Період	Кількість договорів, зобов'язання за якими не виконані на початок періоду, шт.	Кількість договорів, укладених протягом періоду, шт.	Розмір фінансового активу, що є предметом договорів, тис. грн.	Середня вартість договору, укладеного за період, тис. грн.	Кількість виконаних (анульованих) договорів за період, шт.	Кількість договорів, зобов'язання за якими не виконані на кінець періоду, шт.
1 кв.	1 859	636	298 457,6	469,3	65	2 430
2 кв.	2 473	1 112	527 207,0	474,1	145	3 440
3 кв.	3 340	1 682	850 854,3	505,9	229	4 793
4 кв.	4 472	2 148	1 183 424,4	550,9	315	6 305
Всього	X	5 578	2 859 943,3	512,7	754	X

Таблиця 21.

Кількість укладених та виконаних договорів щодо управління активами юридичних осіб у сфері житлового будівництва у 2006 році

	Кількість договорів, зобов'язання за якими не виконані на початок періоду, шт.	Кількість договорів, укладених протягом періоду, шт.	Розмір фінансового активу, що є предметом договорів, тис. грн.	Середня вартість договору, укладеного за період, тис. грн.	Кількість виконаних (анульованих) договорів за період, шт.	Кількість договорів, зобов'язання за якими не виконані на кінець періоду, шт.
1 кв.	121	13	42 826,2	3 294,3	13	121
2 кв.	120	47	63 239,8	1 345,5	14	153
3 кв.	150	108	96 429,8	892,9	9	249
4 кв.	236	98	153 946,5	1 570,9	36	298
Всього	X	266	356 442,3	1 340,0	72	X

За підсумками року в одному діючому фонді фінансування будівництва брали участь у середньому близько 40 довірителів (рис. 26).

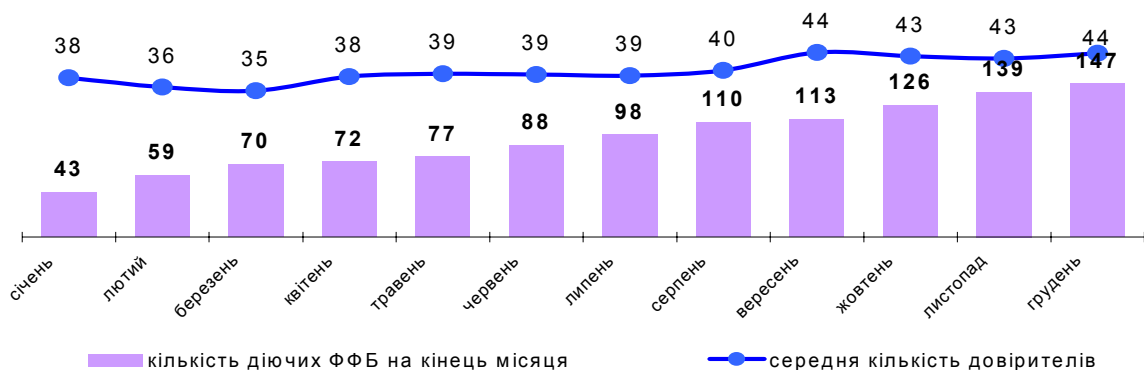

Рис.26. Кількість діючих ФФБ та середня кількість довірителів у одному ФФБ протягом 2006 року станом на кінець кожного місяця

На кінець року від **6470** довірителів залучено **2,7 млрд. грн.** на фінансування будівництва житла, з них 2,4 млрд. грн. (89%) - від 6310 фізичних осіб, решта 0,3 млрд. грн. - від 160 юридичних осіб. Враховуючи обсяги будівництва, на які фінансовими компаніями-управителями було укладено договори, а саме 2,8 млрд. грн. з фізичними особами та 356,4 млн. грн. з юридичними особами, на кінець року довірителями - фізичними особами було виконано 85% своїх зобов'язань щодо сплати коштів за укладеними договорами, а довірителями - юридичними особами близько 82%.

Динаміку залучених коштів фізичних та юридичних осіб для будівництва житла наведено в таблиці 18.

Таблиця 22.

Обсяги залучених від довірителів коштів для будівництва житла протягом 2006 року (залишок на кінець місяця)

Місяці 2006 року	Залучено (усього), тис. грн.	Залучено від фізичних осіб, тис. грн.	Залучено від юридичних осіб, тис. грн.
Січень	500,04	418,77	81,27
Лютий	592,68	534,04	58,65
Березень	692,52	613,58	78,93
Квітень	763,89	695,33	68,56
Травень	820,03	746,02	74,01
Червень	978,88	883,41	95,46
Липень	1126,32	1017,71	108,61
Серпень	1366,98	1228,08	138,89
Вересень	1663,22	1482,66	180,56
Жовтень	1995,70	1783,64	212,06
Листопад	2320,66	2092,04	228,63
Грудень	2723,32	2431,56	291,76

Аналіз щомісячних надходжень коштів від довірителів свідчить: якщо за перших чотири місяці року середнє надходження коштів становило близько 80 тис. грн. за місяць, то у червні було залучено близько 158,9 тис. грн., тобто майже удвічі більше.

Такий приріст пояснюється, насамперед, змінами в законодавстві з питань фінансування та інвестування у житлове будівництво. Заборона використання механізму фінансування будівництва житла за допомогою коштів, залучених безпосередньо забудовниками на підставі інвестиційних договорів, посилила актуальність використання механізму ФФБ.

Відповідно до інформації, наданої фінансовими компаніями – управителями до Держфінпослуг, на кінець 2006 року для фінансування будівництва житла безпосередньо забудовникам було передано 87% коштів, залучених управителями в довірителів.

Разом з тим, починаючи з вересня 2006 року, відсоток переданих коштів почав зменшуватись і на кінець року становив лише 85,5 %, що пояснюється загальним зростанням обсягів залучення коштів та вказує на те, що

надходження коштів на рахунки ФФБ у цей період значно перевищують потреби будівельників.

Динаміка обсягів коштів, переданих управителями забудовнику, та їх частки у загальному обсязі залучених від довіритель коштів наведені на рис. 27.

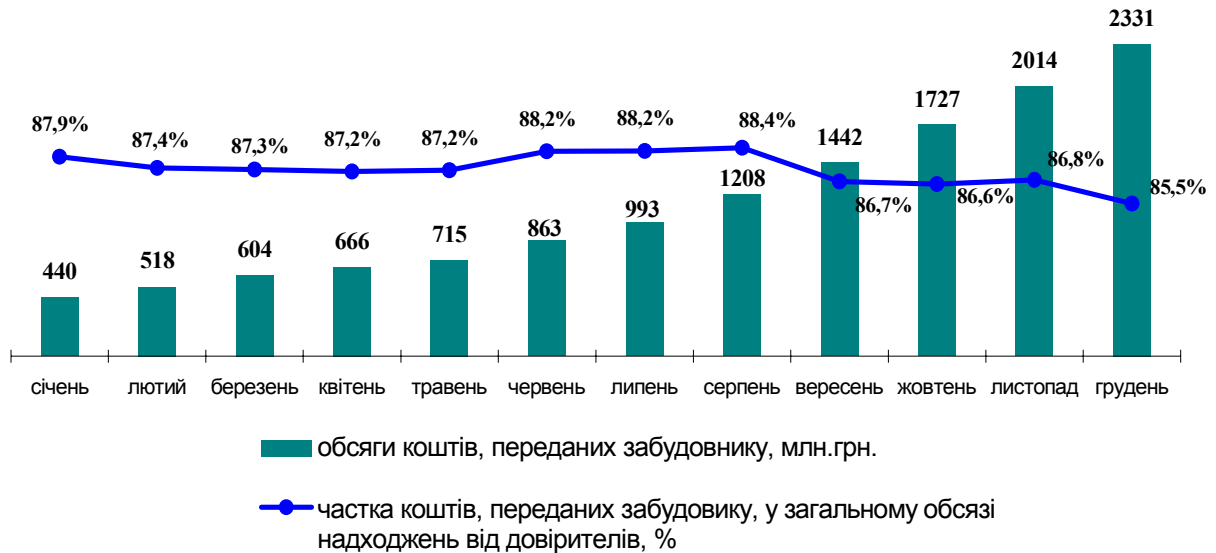

Рис 27. Динаміка обсягів коштів, переданих забудовнику, та їх частка у загальному обсязі надходжень від довіритель протягом 2006 року

Основні показники діяльності фінансових компаній, що надають послуги з управління активами фізичних та юридичних осіб у сфері житлового будівництва, свідчать про стрімкий розвиток цього ринку та зростання інтересу до інвестицій у житлове будівництво за допомогою механізму ФФБ.

Станом на кінець 2006 року 3 фінансові компанії одержали дозвіл на право емісії сертифікатів фонду операцій з нерухомістю (ФОН). У травні 2006 року було зареєстровано перший випуск сертифікатів ФОН.

Фінансовий лізинг

Протягом 2006 року фінансовими компаніями та юридичними особами, які не мають статусу фінансових установ, але можуть згідно із законодавством надавати фінансові послуги, укладено **4 188** договорів фінансового лізингу (майже втричі більше, ніж протягом 2005 року) на суму **3 572,7 млн. грн.**, що більш ніж у **4 рази** перевищує обсяги 2005 року. Вартість об'єктів лізингу, що є предметом укладених у 2006 році договорів, становить майже 3,3 млрд. грн.

На кінець року обсяг чинних договорів фінансового лізингу (портфель угод – 8 409 договорів) складав **4,9 млрд. грн.**

Різке зростання вартості укладених договорів фінансового лізингу в 4 кварталі 2006 року пояснюється активною діяльністю лізингодавців,

включених до Переліку юридичних осіб – суб’єктів господарювання, які не є фінансовими компаніями, а також поживаленням діяльності інших лізингодавців.

Так, у 4 кварталі лізингодавцями – юридичними особами було укладено 2058 договорів фінансового лізингу, тоді як у 3 кв. – 1030 договорів.

Динаміка вартості договорів, укладених протягом кварталу, та договорів, чинних на кінець кожного кварталу, наведена на рис.28.

Рис. 28. Динаміка надання послуг фінансового лізингу протягом 2005 – 2006 років

Близько 99% усіх послуг фінансового лізингу надається юридичними особами – суб’єктами господарювання, що не є фінансовими компаніями.

Таблиця 23.

Інформація щодо вартості об’єктів фінансового лізингу та кількості договорів фінансового лізингу укладених юридичними особами та фінансовими компаніями (поквартально протягом 2006 року)

Період	Вартість фін. активів (тис. грн.), що є предметом укладених договорів фін. лізингу		Кількість договорів фінансового лізингу (од.) укладених за період	
	юридичними особами	фінансовими компаніями	юридичними особами	фінансовими компаніями
1 кв.	299 810,4	1 633,4	492	7
2 кв.	281 665,5	134,5	593	1
3 кв.	354 371,8	7 519,3	1030	6
4 кв.	2 348 713,4	594,8	2058	1
Всього за 2006 рік	3 284 561,1	9 882,0	4173	15

Середня вартість об’єкта лізингу, який є предметом договорів, укладених у 2006 році, становить 786,6 тис. грн.

Середня вартість об’єктів лізингу за договорами, укладеними

фінансовими компаніями та юридичними особами у 2006 році (поквартально), наведена на рис. 29.

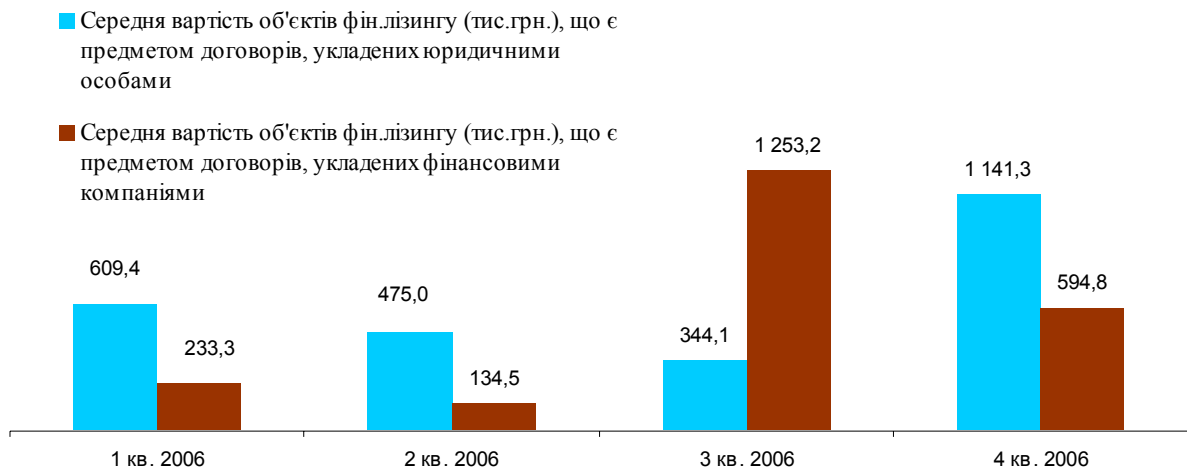

Рис. 29. Середня вартість об'єктів фінансового лізингу (тис.грн.), що є предметом договорів, укладених фінансовими компаніями та юридичними особами у 2006 році

Вартість чинних на кінець 2006 року договорів фінансового лізингу майже в 2,5 раза перевищує їх вартість станом на кінець минулого року, що свідчить про зростання попиту на лізингові послуги та зростання вартості об'єктів лізингу. На 36,4% зросла середня вартість чинних договорів фінансового лізингу: якщо на кінець 2005 року вона становила 428,0 млн. грн., то на кінець 2006 року - 584 тис.грн.

Станом на кінець звітної періоду вартість договорів із лізингоодержувачами, які представляють транспортну галузь, складала близько 50 % від загальної вартості чинних договорів, понад 19 % загальної вартості договорів припадає на підприємства сільського господарства (рис.30).

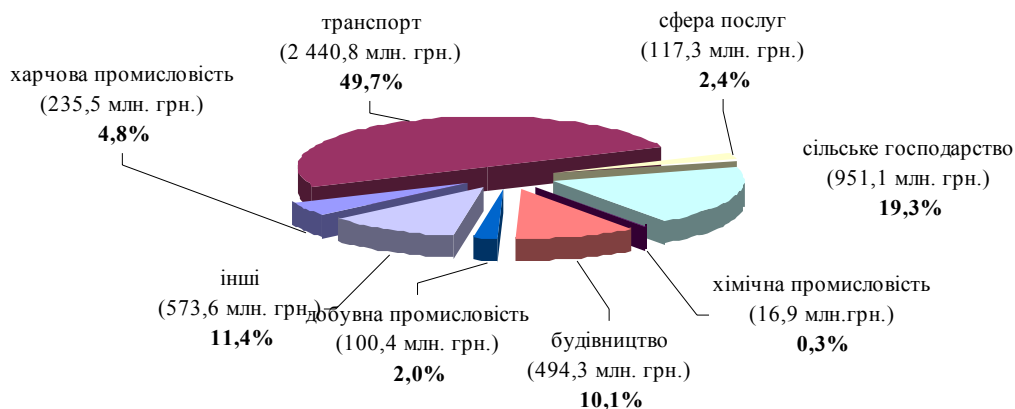

Рис. 30. Розподіл вартості чинних станом на кінець 2006 року договорів фінансового лізингу за галузями

Змінилася структура чинних договорів фінансового лізингу за їх вартістю в розрізі галузей економіки (табл. 24). Так, на кінець 2006 року половина вартості всіх договорів належала підприємствам транспортної

галузі, тоді як на кінець 2005 року цій галузі належало менше третини їх вартості.

На 4,4 відсоткових пункти (в.п.) зросла частка вартості договорів, що належать лізингоодержувачам із будівельної галузі, на 0,6 в.п. збільшилась частка вартості договорів із представниками сфери послуг. У 2 рази знизилась частка вартості договорів із лізингоодержувачами - підприємствами сільського господарства.

Таблиця 24.

**Динаміка вартості чинних на кінець року договорів фінансового лізингу
у розрізі галузей**

Галузі економіки	2005 рік		2006 рік		Зміни вартості договорів	
	Вартість чинних на кінець періоду договорів фін. лізингу, млн. грн.	Питома вага, %	Вартість чинних на кінець періоду договорів фін. лізингу, млн. грн.	Питома вага, %	млн. грн.	в.п.
харчова промисловість	122,9	6,0%	235,5	4,8%	112,6	-1,2
транспорт	557,3	27,3%	2 440,8	49,6%	1 883,5	+22,3
сфера послуг	37,3	1,8%	117,3	2,4%	80,0	+0,6
сільське господарство	811,4	39,7%	951,1	19,3%	139,7	-20,4
хімічна промисловість	15,5	0,8%	16,9	0,3%	1,4	-0,5
будівництво	117,3	5,7%	494,3	10,1%	377,0	+4,4
добувна промисловість	78,3	3,8%	100,4	2,0%	22,1	-1,8
інші	303,5	14,9%	560,2	11,4%	256,7	-3,5
Разом	2 043,5	100,0%	4 916,5	100,0%	2 873,0	X

Як і в попередньому році, у 2006-му використання лізингових операцій при заміні основних фондів підприємств залишається середньостроковим інструментом (термін дії договору 2 – 5 років). Разом з тим, намітилась тенденція до зростання вартості договорів, які укладаються на тривалий період. Так, якщо в 2005 році майже 88% договорів за їх вартістю уклалися на строк 2 – 5 років, за результатами 2006 року – лише 57,2%. Якщо в минулому році взагалі не було договорів фінансового лізингу, термін дії яких перевищував 10 років, то у звітному році вартість таких договорів склала 256,7 млн. грн. (більше 5% вартості усіх договорів).

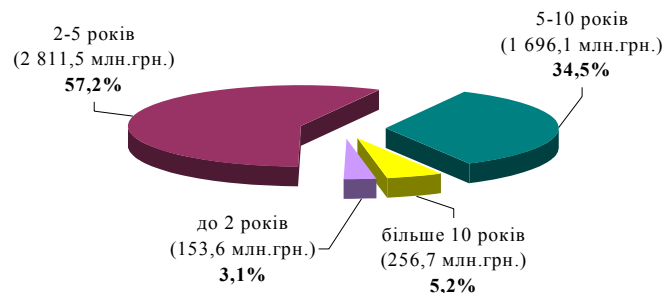

Рис. 31. Розподіл чинних станом на кінець 2006 року договорів лізингу за терміном їх дії

Основними об'єктами лізингу за чинними на кінець 2006 року договорами є транспортні засоби (63,6% вартості усіх чинних договорів лізингу), техніка, машини і устаткування для сільського господарства (18,0%).

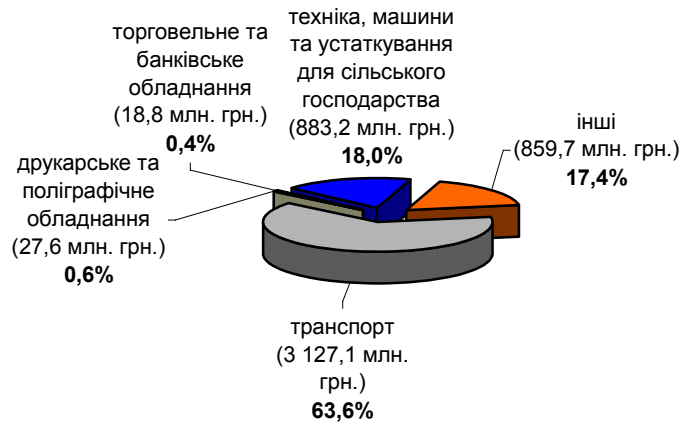

Рис. 32. Розподіл чинних станом на кінець 2006 року договорів лізингу за обладнанням

Факторинг

Протягом 2006 року фінансовими компаніями укладено **717** договорів факторингу на загальну суму **141,0 млн. грн.**

Динаміка кількості та вартості укладених фінансовими компаніями договорів факторингу по кварталах наведена на рис. 33.

Рис.33. Динаміка надання фінансовими компаніями послуг факторингу протягом 2005-2006 рр.

88 % усіх договорів факторингу (628 договорів) на загальну суму 120,3 млн. грн. було укладено з юридичними особами., решта (89 договорів) – з фізичними особами - суб'єктами підприємницької діяльності на суму 20,7 млн. грн. (рис.34). Діючими на кінець 2006 року залишалось 123 договори факторингу.

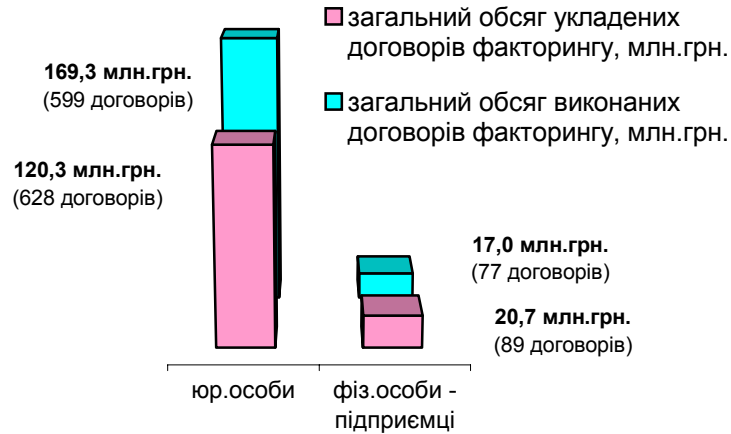

Рис.34. Кількість та обсяг укладених і виконаних договорів факторингу за 2006 рік

Узагальнена інформація щодо надання фінансових послуг фінансовими компаніями та юридичними особами за 2006 рік у розрізі видів послуг наведена в таблиці 25.

Таблиця 25.

Кількість укладених та виконаних договорів з надання фінансових послуг фінансовими компаніями та юридичними особами, що не фінансовими установами, протягом 2006 року та розмір фінансових активів, що є предметом цих договорів

Види фінансових послуг	Кількість договорів, укладених протягом періоду, шт.	Розмір фінансового активу, що є предметом договорів, тис. грн.	Кількість виконаних (анульованих) договорів за період, шт.	Кількість договорів, зобов'язання за якими не виконані на кінець періоду, шт.
діяльність з обміну валют	0	7 252 458,5	0	0
надання фінансових кредитів за рахунок власних коштів	1 853	83 422,1	89	925
залучення фінансових активів фізичних осіб із зобов'язаними щодо наступного їх повернення шляхом укладання договорів на управління майном	5 578	2 859 943,4	754	6 305
залучення фінансових активів юридичних осіб із зобов'язаними щодо наступного їх повернення шляхом укладання договорів на управління майном	266	356 442,3	72	298
надання гарантій	9	7 619,6	2	9
надання позик	116	251 346,7	126	49
надання порук (поручительств)	6	16 776,2	5	4
Факторинг	717	141 012,6	676	123
фінансовий лізинг (надається фінансовими установами та юридичними особами)	4 188	3 294 443,1	594	8 409
- у тому числі, юридичними особами	4 173	3 284 561,1	566	8 322
переказ грошових коштів	0	1 246 078,3	0	0
поштовий переказ (надається юридичною особою)	0	3 562 702,4	0	0
Разом	12 733	19 072 245,1	2 318	16 122

Ломбарди

Загальний огляд

Основним видом діяльності ломбардів як учасників ринку фінансових послуг є надання миттєвих, короткострокових та невеликих за розміром фінансових кредитів на власний ризик під заставу.

До набрання чинності Законом України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” цей сектор фінансового ринку фактично не контролювався державою, окрім контролю за обігом дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння з боку Міністерства фінансів України.

Після визнання ломбардів фінансовими установами відповідно до Закону України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” Держфінпослуг запровадила систему державного регулювання їх діяльності, зокрема, шляхом внесення інформації про ломбарди до Державного реєстру фінансових установ.

Так, станом на 31 грудня 2006 року до Державного реєстру фінансових установ внесено інформацію про **315 ломбардів**, що на 7 ломбардів менше, ніж було на початок року. Тенденція до зниження кількості ломбардів, яка почала проявлятися у II півріччі 2006 року, свідчить про підвищення рівня „зрілості” ринку ломбардних послуг та поступовий перехід його від кількісного до якісного зростання.

Територіально ломбарди (юридичні особи) розташовані нерівномірно. Так, у Дніпропетровській області знаходяться більше 20% усіх ломбардів. Інші 38% (119 ломбардів) розташовані у Донецькій, Харківській, Одеській, Луганській, Запорізькій областях та у місті Києві. В інших регіонах розташовано від 1 (Івано-Франківська обл.) до 9 (Кіровоградська обл.) ломбардів.

Така нерівномірність у територіальному розподілі пояснюється тим, що переважна кількість клієнтів ломбардів знаходиться у великих містах.

Результати діяльності ломбардів

Загальні *активи ломбардів* зросли з початку року на **36%** і на кінець III кв. склали **568,7 млн. грн.**

Протягом 9 міс. 2006 року ломбардами під заставу майна видано **3 467,4 тис.** фінансових кредитів (на 5% більше кількості кредитів, виданих протягом 2005 року) на суму 1 141,8 млн. гривень, що становить 80% обсягу кредитування минулого року.

За результатами 9 міс. 2006 року дещо змінилась структура кредитування за видами застави. Так, 71% вартості всіх кредитів виданих протягом 9 міс. 2006 року надано під заставу виробів із дорогоцінних металів та каміння, тоді як за результатами 2005 року під таку заставу було здійснено

53% кредитування. Зросла питома вага кредитування під заставу побутової техніки з 6% у 2005 році до 11% за 9 міс. 2006 року (табл.26).

Таблиця 26.

Кількість та обсяги кредитів, виданих ломбардами у 2005р. та за 9 міс. 2006 року

Предмет застави	2005				9 міс. 2006			
	Кількість кредитів		Обсяг кредитів		Кількість кредитів		Обсяг кредитів	
	шт.	%	млн. грн.	%	шт.	%	млн. грн.	%
вироби із дорогоцінних металів та каміння	2 764 777	83,8%	758,8	53,1%	2 799 288	80,7%	811,5	71,1%
побутова техніка	520 124	15,8%	90,1	6,3%	651 072	18,8%	122,5	10,7%
цінні папери	28	0,001%	198,6	13,9%	12	0,0003%	168,0	14,7%
інше майно	14 599	0,4%	381,5	26,7%	17 037	0,5%	39,8	3,5%
Разом	3 299 528	100,0%	1 429,0	100,0%	3 467 409	100,0%	1 141,8	100,0%

Структура виданих ломбардами протягом 9 міс. 2006 року фінансових кредитів за видами застави наведена на рис. 35.

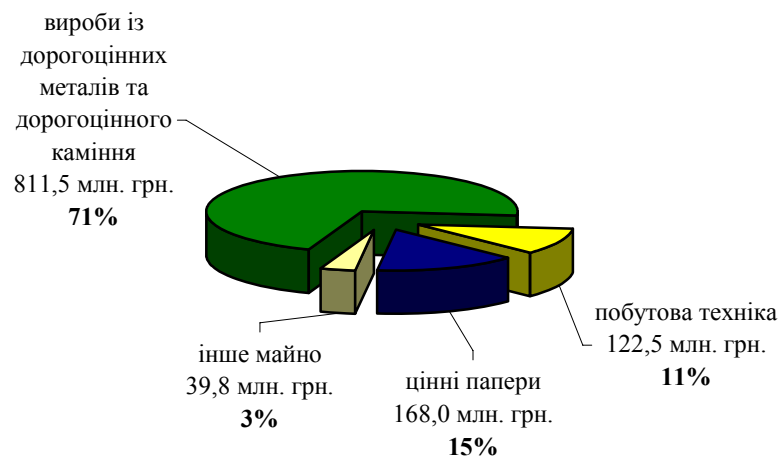

Рис.35. Структура виданих ломбардами протягом 9 міс. 2006 року фінансових кредитів за видами застави

Порівняно з банками та кредитними спілками, ломбарди надають досить невеликі за розміром кредити. Середня позичка ломбарду у 3 кв. 2006 року становила 324,5 грн. (у 4 кварталі 2005 - 380,2 грн.), (рис.36).

Разом з тим у цілому по ринку спостерігається постійне зростання загальних обсягів кредитування ломбардами.

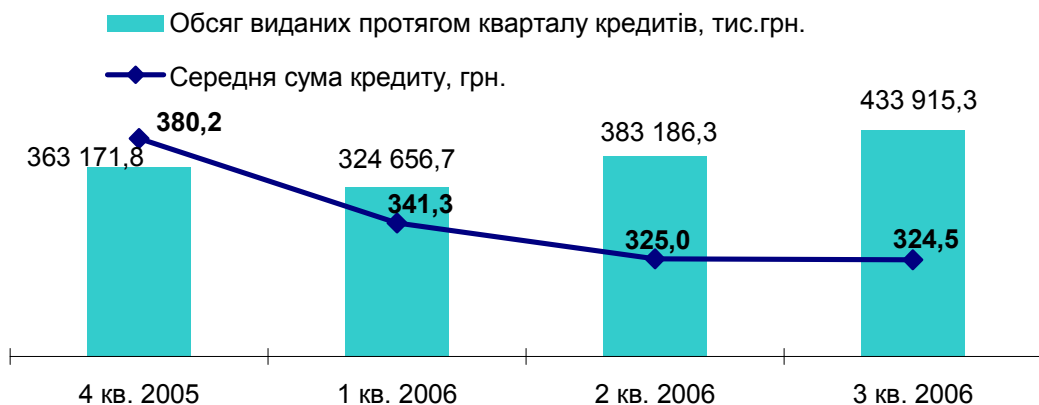

Рис 36. Динаміка обсягів ломбардних позичок у 4 кв. 2005 – 3 кв. 2006 рр.

Погашено протягом 9 міс. кредитів на суму 1 152,1 млн. грн., тобто 92% наданих кредитів, причому 72,7 млн. грн. (6,3 % обсягу погашених кредитів) було погашено за рахунок наданого в заставу майна.

Середньозважена річна відсоткова ставка за фінансовими кредитами, наданими ломбардами, на кінець вересня 2006 року склала 140,6%.

Установи недержавного пенсійного забезпечення

Загальний огляд

На кінець 2006 року до Державного реєстру фінансових установ було внесено інформацію про 79 недержавних пенсійних фондів (НПФ) та 41 адміністратора НПФ, тобто протягом року зареєстровано 25 нових НПФ та 4 адміністратори НПФ (табл.23).

Таблиця 27.

Кількість НПФ та адміністраторів НПФ у Держреєстрі

<i>Реєстрація суб'єктів системи недержавного пенсійного забезпечення</i>	2005	2006
Кількість НПФ на кінець періоду	54	79
Кількість адміністраторів на кінець періоду	37	41
Внесено інформацію до Держреєстру протягом року у т.ч.	40	29
<i>недержавні пенсійні фонди</i>	33	25
<i>адміністраторів НПФ</i>	7	4

Загальний розподіл пенсійних фондів по регіонах України залишається відносно сталим. Найбільша кількість недержавних пенсійних фондів зареєстрована в м. Києві – 49 з 79, решта – в регіонах (Дніпропетровська обл. - 8, м. Харків – 4, Донецька обл. – 6, м. Львів – 4, м. Сімферополь -1, м. Суми – 1, м. Івано-Франківськ – 4, м. Черкаси – 1, м. Херсон - 1).

Більшість адміністраторів НПФ також зареєстровано в м. Києві – 29 із 41. Решта розташована таким чином: у Дніпропетровській обл. – 2, м. Львові – 3, м. Харкові – 3, м. Донецьку – 2, м. Суми – 1, м. Івано-Франківську – 1.

На кінець 2006 року Держфінпослуг видано 32 ліцензії на провадження діяльності з адміністрування пенсійних фондів. Із суб'єктів, які отримали таку ліцензію, 8 – професійні адміністратори (які мають ліцензію лише на провадження діяльності з адміністрування пенсійних фондів); 7 – особи, що отримали ліцензію на провадження діяльності з адміністрування пенсійних фондів та ліцензію на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів – діяльність з управління активами, а саме активами пенсійних фондів; 17 – особи, які отримали ліцензію на здійснення діяльності з адміністрування й ліцензію на управління активами пенсійних фондів та інститутів спільного інвестування.

Станом на 31.12.2006 пройшли навчання з питань адміністрування недержавних пенсійних фондів 2898 осіб, за напрямком навчання членів рад недержавних пенсійних фондів - 510 осіб та головних бухгалтерів адміністраторів - 28 осіб.

Динаміка показників капіталізації у розрахунку на одного адміністратора НПФ протягом 2006 року наведена на рис.35. Так, протягом року середній розмір власного капіталу адміністратора зріс на 1,36 млн. грн., або на 30,2%, статутного фонду – на 2,39 млн. грн., або на 50,9%.

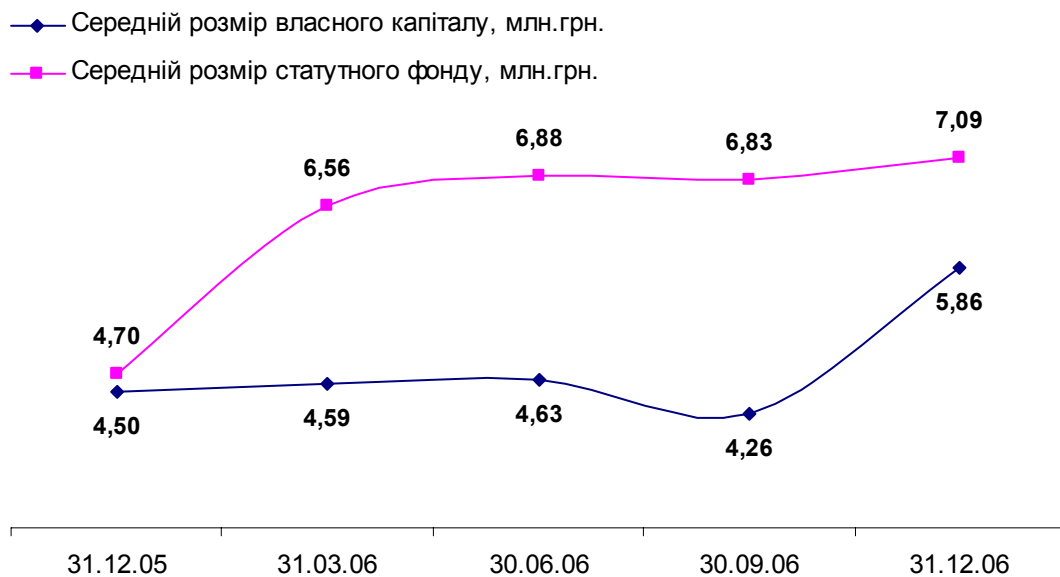

Рис.37. Динаміка показників капіталізації у розрахунку на одного адміністратора, млн.грн.

На кінець 2006 року 19,5% загального обсягу статутних капіталів адміністраторів, які отримали ліцензії на здійснення адміністрування недержавних пенсійних фондів, належало нерезидентам.

13 із 32 адміністраторів недержавних пенсійних фондів та 15 із 42 компаній з управління активами, які уклали договори щодо обслуговування НПФ, надають послуги більш ніж одному пенсійному фонду, решта обслуговують лише по одному НПФ.

Станом на 31.12.2006 зареєстровано 76 інвестиційних декларацій недержавних пенсійних та погоджено склад рад 88 недержавних пенсійних фондів

Результати діяльності недержавних пенсійних фондів

Про збільшення популярності недержавного пенсійного забезпечення у 2006 році свідчить зростання **кількості учасників НПФ відповідно до укладених контрактів**: протягом року вона зростає більш ніж удвічі і на 31.12.2006 складала **193 335 осіб**, з яких 92,7 % (179 144 особи) - учасники „нових” недержавних пенсійних фондів.

Щоквартальні показники кількості учасників НПФ починаючи з 2005 року наведені на рис.38.

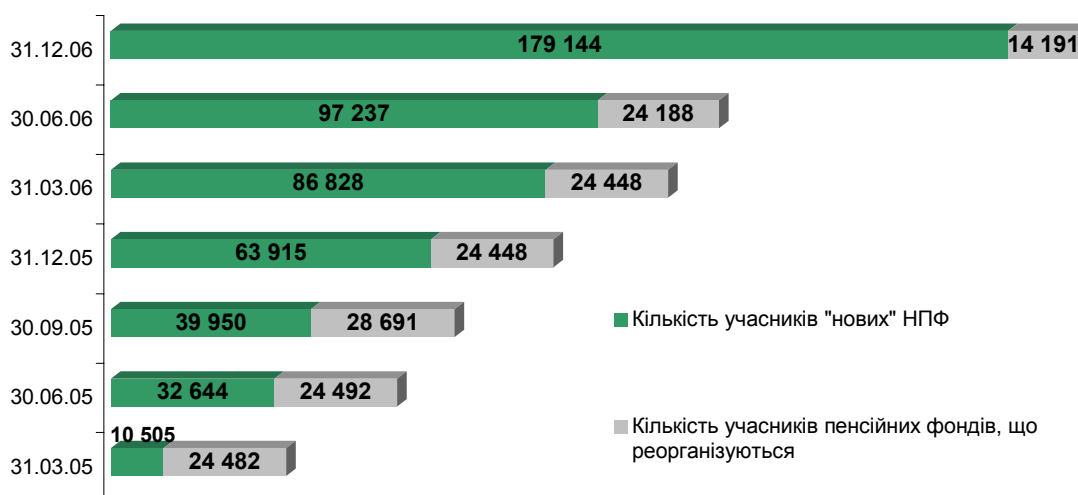

Рис.38. Динаміка кількості учасників НПФ за 2005-2006 р.

73% від усієї кількості учасників пенсійних фондів мали на кінець року „активні” індивідуальні пенсійні рахунки, тобто це учасники, на користь яких відповідно до умов пенсійних контрактів протягом звітного періоду сплачувались пенсійні внески.

Станом на 31.12.2006 **адміністраторами недержавних пенсійних фондів було укладено 41 527 пенсійних контрактів з 29 473 вкладниками**, з яких 1098, або 3,7% - юридичні особи, а 28375, або 96,3% - фізичні особи.

Майже всі контракти з юридичними особами (13 001 із 13 010) укладено з вкладниками „нових” НПФ і лише 9 пенсійних контрактів – з вкладником фондів, які перебувають у стадії реорганізації.

З 28 517 пенсійних контрактів, укладених з фізичними особами, 14 874 контракти, або 52,2%, укладено з вкладниками „нових” НПФ, а 13 643 контракти (47,8%) – з вкладниками фондів, що перебувають у стадії реорганізації.

Зростання загальної кількості пенсійних контрактів, укладених як з фізичними, так і з юридичними особами, відбувається за рахунок вкладників «нових» НПФ (рис.39).

Рис.39. Динаміка кількості укладених пенсійних контрактів „новими” НПФ та НПФ, що реорганізуються

Вагомим фактором, що стимулює до участі в системі недержавного пенсійного забезпечення, є поширення соціальної реклами та реклами послуг недержавних пенсійних фондів, що здійснюється адміністраторами пенсійних фондів у засобах масової інформації та в мережі Інтернет.

На кінець 2006 року Держфінпослуг погоджено 110 рекламних матеріалів, які планують розповсюджувати суб'єкти недержавного пенсійного забезпечення.

Найбільша кількість (99,1%) вкладників - фізичних осіб, як і в попередньому році, є вкладниками відкритих пенсійних фондів (рис. 40).

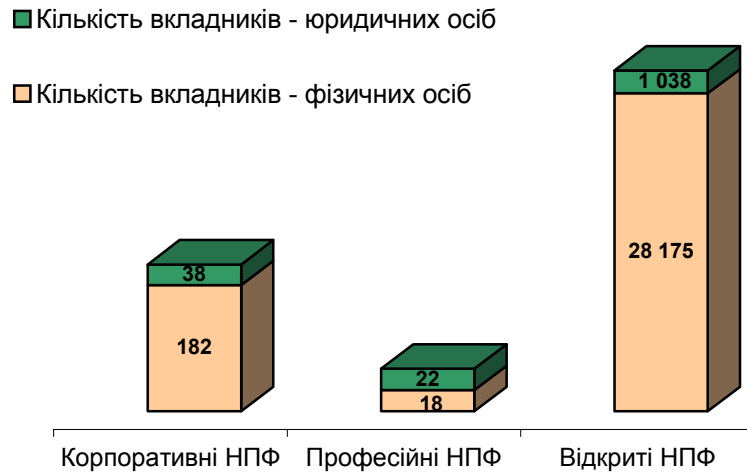

Рис. 40. Кількість вкладників НПФ за видами НПФ станом на 31.12.06

Середня кількість учасників, на користь яких укладено пенсійні контракти одним вкладником за видами НПФ відображена на рис. 41. Так, одним вкладником корпоративних НПФ укладено пенсійні контракти в середньому на користь 61 учасника, вкладником професійних НПФ – на користь 482 учасників, вкладником відкритих НПФ – на користь 5 учасників.

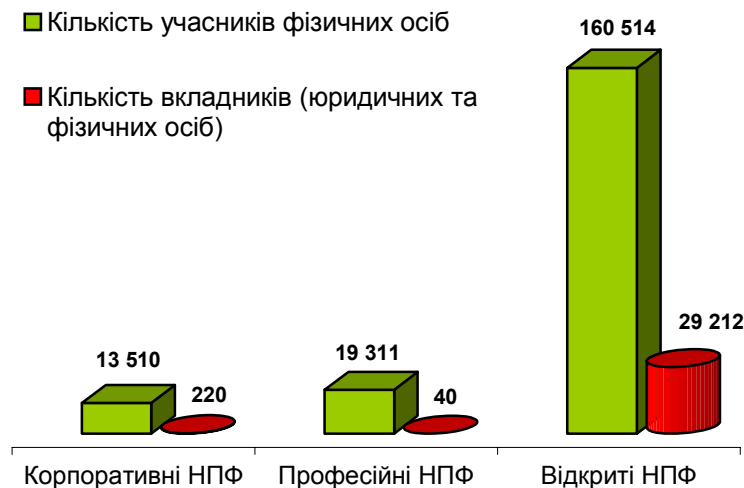

Рис. 41. Кількість вкладників та учасників за видами НПФ станом на 31.12.06

Середній розмір внесків, сплачених протягом 2006 року вкладниками корпоративних НПФ на користь одного учасника, складає 1866,5 грн., вкладниками професійних НПФ - 865 грн., вкладниками відкритих НПФ - 226,7 грн. У більшості випадків ця сума частково сплачується за рахунок коштів роботодавця і частково - за рахунок самого учасника. На кінець 2006 року найбільше внесків (52,2%) було сплачено вкладникам відкритих пенсійних фондів (рис.42).

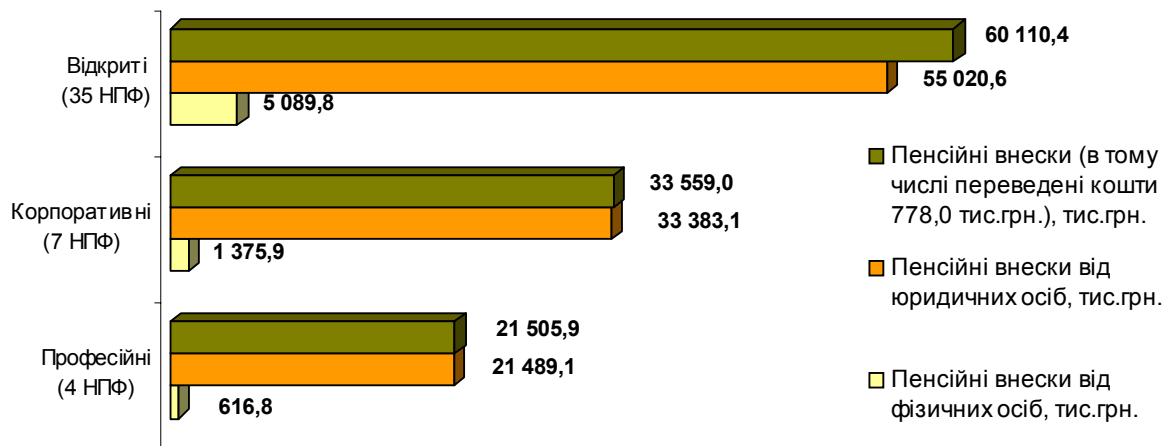

Рис.42. Пенсійні внески за видами НПФ станом на 31.12.06

Як і в попередні роки, серед учасників НПФ більшість склали особи віком від 40 до 55 років – 43% (у 2005 році – 44,2%). Разом з тим слід відзначити помітне зменшення частки вікової групи старше 55 років (з 13,3% у 2005 році до 7% у 2006) та зростання частки учасників НПФ віком до 25 років (з 8% у 2005 році до 14% у 2006), що можна розцінювати як прояв підвищення довіри людей до перспективності системи недержавного пенсійного забезпечення, яка ще перебуває в стадії свого становлення.

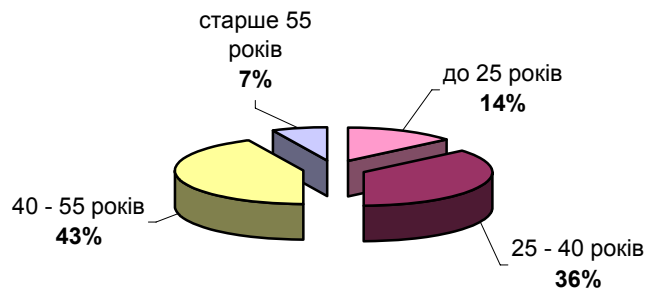

Рис 43. Розподіл учасників НПЗ за віковими групами

На рис.44 відображено співвідношення між кількістю учасників НПФ (в розрізі вікових груп) та середнім розміром накопичень на індивідуальних персоналізованих рахунках (ІПР) таких учасників.

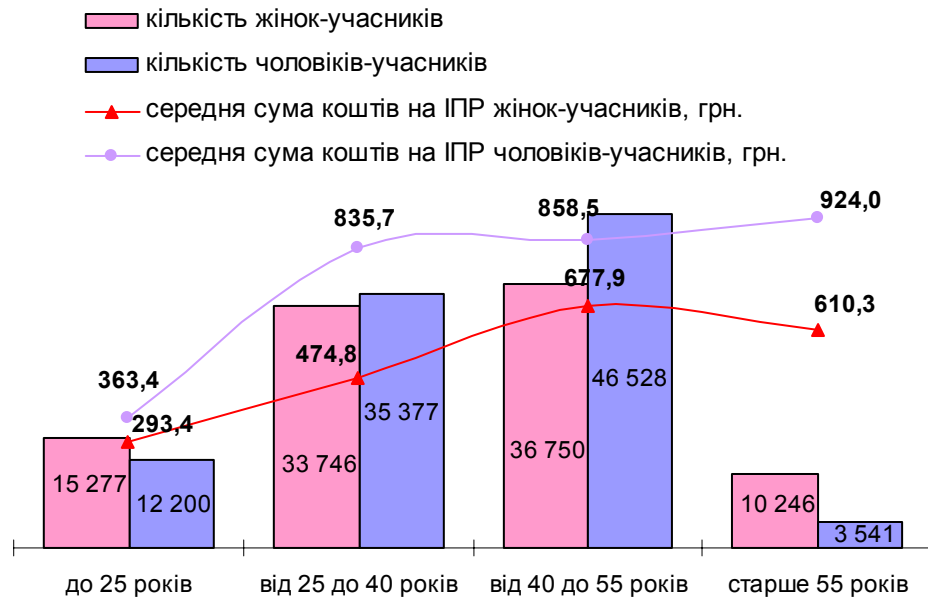

Рис.44. Кількість учасників за віковими групами та середніми сумами накопичень (грн.) на індивідуальних персоналізованих рахунках

Як видно з рисунка, у вікових групах від 25 до 40 років та від 40 до 55 років переважну більшість складають чоловіки (відповідно 52% та 56%). В інших вікових групах співвідношення учасників інше: у групах до 25 років та старше 55 років більшість – жінки (відповідно 56% та 74%).

Щодо середніх сум накопичень на ІПР учасників, то найбільший показник учасників-чоловіків у віковій групі старше 55 років – 924 грн., жінок – у віковій групі від 40 до 55 років (677,9 грн.)

Загальна сума активів, сформованих пенсійними фондами станом на 31.12.2006, становить **137 369,2 тис. грн.**, 89% яких (122 230,3 тис. грн.) – активи „нових” пенсійних фондів.

Порівняно з 2005 роком активи „нових” пенсійних фондів зросли у 3,7 раза, тоді як активи пенсійних фондів, що перебувають у стадії реорганізації, - лише на 14,1%.

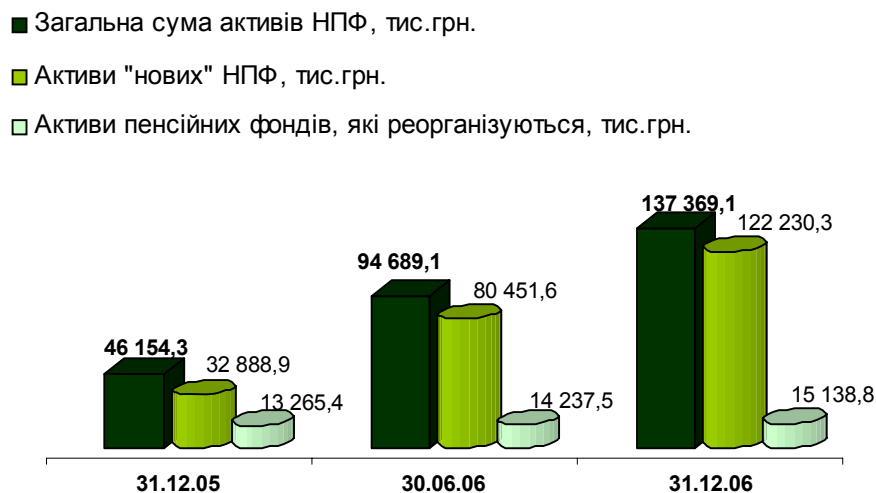

Рис.45. Динаміка активів недержавних пенсійних фондів за 2006 рік

Структура інвестованих пенсійних активів НПФ (включаючи активи «нових» НПФ та НПФ, які реорганізуються) відображена на рис.46.

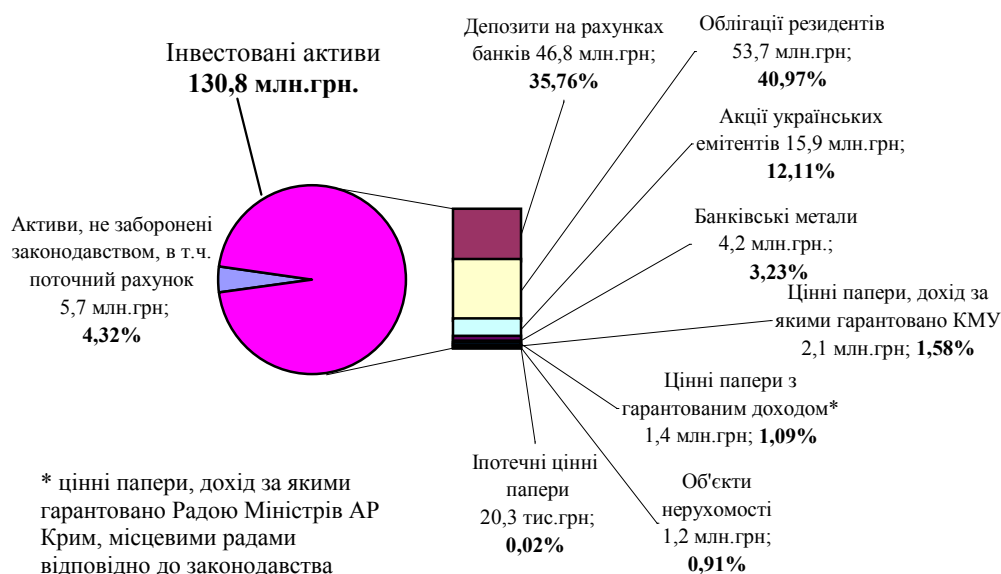

Рис.46. Структура інвестованих на 31.12.06 пенсійних активів

У загальній структурі інвестиційного портфеля НПФ активи розподіляються таким чином:

- 40,97%, або 53 657,9 тис.грн. - облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України. При цьому термін погашення по облігаціях знаходиться в межах від 23.01.2007 до 04.12.2015. Облігації підприємств – емітентів, які відповідно до процедури ПФТС включені до Котирувального листа 3 рівня лістингу ПФТС, складають в структурі „облігаційного” портфеля пенсійних фондів 94,3%, до Котирувального листа 2 рівня лістингу ПФТС – 4,6%, решта 1,1% включені до Котирувального листа 1 рівня лістингу ПФТС. Мінімальна дохідність до погашення на дату виконання угод за такими цінними паперами становить 11,74%, максимальна – 23,44%. Середня поточна купонна ставка – 14,36%;

- 35,76%, або 46 835,4 тис.грн. розміщено на банківських депозитах (в одному чи декількох банках). Відхилення від середньозваженої ставки Національного банку України за депозитами в національній валюті складає в середньому від 2,8 до 11,3 %. У середньому депозити розміщені на термін від 3 місяців до 3 років, середня ставка за депозитами складає 13,4%;

- 12,11%, або 15 865,2 тис.грн. становлять акції українських емітентів. Акції українських емітентів (в основному це прості іменні акції), які відповідно до процедури ПФТС включені до Котирувального листа 1 рівня лістингу ПФТС, складають у структурі портфеля пенсійних фондів 21%, решта включена до Котирувальних листів 2 та 3 рівня лістингу ПФТС (відповідно 23% та 56%). Враховуючи вимоги до відповідних рівнів лістингу, такий розподіл корпоративних цінних паперів НПФ викликає занепокоєння.

На рис.47 наведено структуру інвестицій в акції українських емітентів за галузями. Так, в акції металургійної галузі розміщено – 40,3% вкладень, машинобудівної – 21,7%, в акції хімічної галузі – 21%, телекомунікаційної – 7%, нафтопереробної – 5,6%, енергетичної – 3,2%, інші-1,2%.

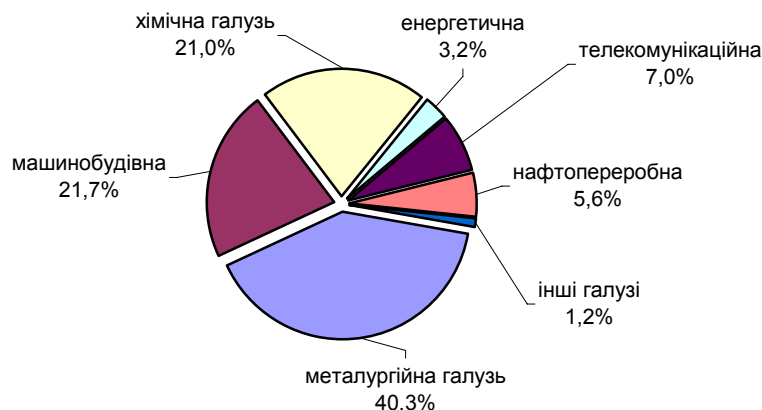

Рис.47. Структура інвестицій в акції українських емітентів за галузями станом на 31.12.06

- 3,23%, або 4 234,5 тис.грн. - банківські метали;
- 1,58%, або 2 072,6 тис.грн. - цінні папери, дохід за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України;
- 1,09%, або 1 424,7 тис.грн - цінні папери, дохід за якими гарантовано Радою Міністрів Автономної Республіки Крим та місцевими радами відповідно до законодавства;
- 0,91%, або 1 195,7 тис.грн. інвестовано в об'єкти нерухомості;
- 0,02%, або 20,3 тис.грн. складають іпотечні цінні папери;
- 4,32%, або 5 663,6 тис.грн. складають інші види активів, не заборонені законодавством (кошти на поточному рахунку та ін.).

З 79 внесених до Державного реєстру недержавних пенсійних фондів 32 (74% від усіх діючих НПФ) привели структуру активів до визначеного законодавством рівня диверсифікації. Інші ще мають час, щоб це зробити.

Фактори, які стримують перехід до диверсифікації активів пенсійних фондів та впливають на формування активів відповідно до встановлених законодавством вимог:

- стан рейтингування;
- рівень організованого фондового ринку, що складає біля 6% від загального обсягу продажів цінних паперів, з яких 96% операцій здійснюється на ПФТС.

Виплати в системі недержавного пенсійного забезпечення у 2006 році здійснювалися в основному пенсійними фондами, які перебували в стадії реорганізації.

Станом на 31.12.06 пенсійними фондами було сукупно **здійснено виплат на суму 3 993,2 тис.грн.** (одноразових та виплат на визначений

строк) **3 787 особам**, тобто біля 2% учасників від загальної їх кількості отримали пенсійні виплати.

Із загальної суми виплат 2 530,2 тис.грн. припадає на пенсійні фонди, які перебувають у стадії реорганізації.

„Новими” фондами було здійснено пенсійних виплат 801 учаснику на загальну суму 1 463 тис.грн., у тому числі одноразові виплати - 800 учасникам на суму 1 455,1 тис.грн. (рис.48).

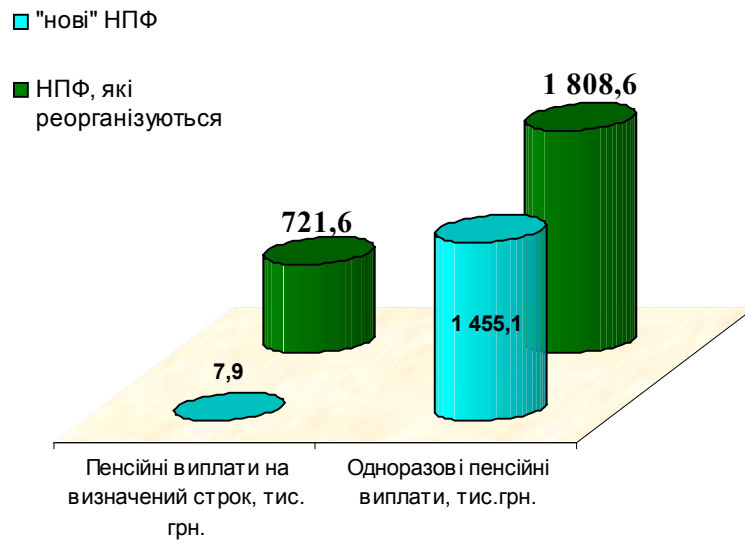

Рис.46. Виплати в системі недержавного пенсійного забезпечення станом на 31.12.06

На кінець 2006 року витрати, відшкодовані за рахунок активів пенсійного фонду, склали 6 084,2 тис.грн, або 4,43% загальної суми активів пенсійних фондів.

Основна частина витрат, що відшкодовується за рахунок пенсійних активів, припадає на оплату послуг адміністратора (3 949 тис.грн., або 64,9% від загальної суми витрат), включаючи оплату рекламних та агентських послуг, пов'язаних із функціонуванням пенсійного фонду, та витрат на оприлюднення інформації про його діяльність (рис.49). При цьому середнє по НПФ значення тарифів на оплату послуг адміністратора складає 3,85% від пенсійних внесків, що на 2,15 процентних пункта менше граничних тарифів на оплату послуг адміністратора, визначених законодавством.

Витрати на сплату винагороди за надання послуг з управління активами пенсійного фонду становлять 1857,9 тис.грн (30,5% від загальної суми витрат), середній по НПФ розмір винагороди за надання послуг з управління активами – 1,94% від вартості чистих активів НПФ.

Оплата послуг зберігача, який здійснює відповідальне зберігання активів пенсійного фонду – 142,2 тис.грн (2,34% від загальної суми витрат). При цьому середній по НПФ розмір тарифів на оплату послуг зберігача складає 0,31% від вартості чистих активів НПФ.

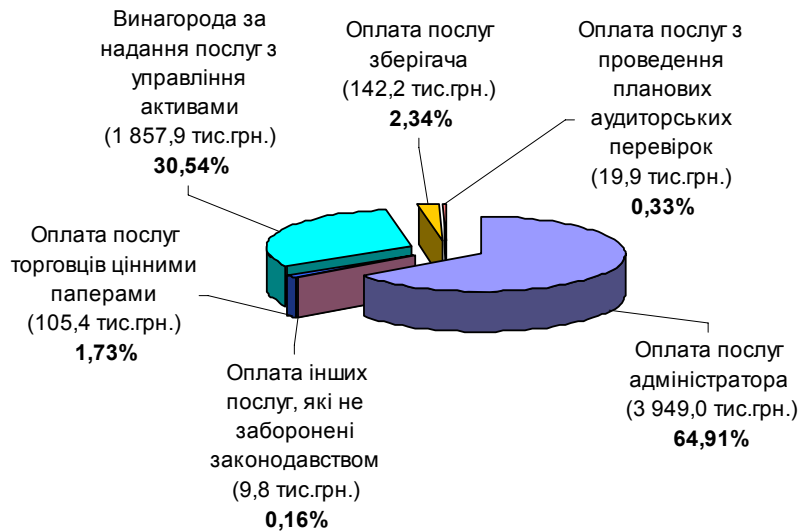

Рис.49. Структура витрат, відшкодованих за рахунок активів НПФ на 31.12.06

Крім того, до витрат, що були відшкодовані за рахунок активів пенсійних фондів, відноситься оплата послуг, пов'язаних із здійсненням операцій з пенсійними активами, які надаються третіми особами, а саме торговцями цінними паперами – 105,4 тис.грн. (1,73% від загальної суми витрат), оплату послуг з проведення планових аудиторських перевірок пенсійного фонду – 19,9 тис.грн. (0,33%), оплату інших послуг – 9,8 тис.грн. (0,16%).

Отже, основні показники діяльності недержавних пенсійних фондів свідчать про поступове збільшення уваги до них з боку роботодавців та населення і дотримання лімітів витрат на їх обслуговування, що забезпечує подальший розвиток накопичуваної системи пенсійного забезпечення в Україні.

Основні показники діяльності недержавних пенсійних фондів у розрізі регіонів України наведено в табл.28.

Основні показники діяльності недержавних пенсійних фондів у розрізі регіонів України

Області	Кількість діючих НПФ	Загальна сума активів, тис. грн.	Пенсійні внески, тис. грн.	Кількість вкладників - фізичних осіб	Кількість вкладників - юридичних осіб	Кількість учасників НПФ, осіб
АР Крим	1	4 251,8	3 843,1	0	2	3 653
Вінницька	-	-	-	-	-	-
Волинська	-	-	-	-	-	-
Дніпропетровська	2	1 080,7	955,6	25	17	30 101
Донецька	4	21 486,0	19 116,0	134	47	4 970
Житомирська	-	-	-	-	-	-
Закарпатська	-	-	-	-	-	-
Запорізька	-	-	-	-	-	-
Івано-Франківська	3	580,5	467,6	860	34	3 555
Кіровоградська	-	-	-	-	-	-
Київ	29	108 397,0	89 388,6	27 324	954	149 760
Луганська	-	-	-	-	-	-
Львівська	3	1 561,5	1 393,0	14	38	1 192
Миколаївська	-	-	-	-	-	-
Одеська	-	-	-	-	-	-
Полтавська	-	-	-	-	-	-
Рівненська	-	-	-	-	-	-
Сумська	-	-	-	-	-	-
Тернопільська	-	-	-	-	-	-
Харківська	1	11,0	10,8	15	5	91
Херсонська	-	-	-	-	-	-
Хмельницька	-	-	-	-	-	-
Черкаська	1	0,6	0,6	3	1	13
Чернівецька	-	-	-	-	-	-
Чернігівська	-	-	-	-	-	-
В цілому по Україні	44	137 369,1	115 175,3	28 375	1 098	193 335